

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1927.

Andra kammaren.

Nr 35.

Lördagen den 21 maj.

Kl. 11 f. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att riksdagsman Olof Nilsson i Tånga, som lider av angina pectoris, för närvarande är förhindrad att delta i riksdagsarbetet intygas.

Stockholm ²¹/₅ 27.

K. Mellner,
leg. läkare.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter första lagutskottets utlåtanden nr 41 och 42 samt andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5.

§ 3.

Till avgörande företogs andra lagutskottets utlåtande, nr 32, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om utlännings rätt att här i riket vistas dels ock i ämnet väckta motioner.

Ang. lag om
utlännings
rätt att här
i riket vistas.

Genom en den 11 mars 1927 dagtecknad proposition, nr 198, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om utlännings rätt att här i riket vistas.

I sammanhang med berörda proposition hade utskottet till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen

inom första kammaren:

nr 319 av herr Möller *m. fl.*;

nr 320 av herr Örne; och

nr 325 av herr Lindhagen; samt

inom andra kammaren:

nr 428 av herr Hansson i Stockholm *m. fl.*; och

nr 450 av herr Thore.

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen, med förklarande, att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga

Andra kammarens protokoll 1927. Nr 35.

Ang. lag om utlännings rätt att här i riket vistas; samt

i riket vistas. B. att motionerna I: 319, 320 och 325 samt II: 428 och 450, i den mån de icke blivit besvarade genom vad utskottet under A. hemställt, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

(Forts.)

15 § i det av utskottet framlagda lagförslaget var av följande lydelse:

15 §.

Arbetstillstånd meddelas av socialstyrelsen.

I ärende angående sådant tillstånd skall socialstyrelsen, där ej ärendet är av synnerligen brådskande natur eller andra särskilda omständigheter föreligga, inhämta utlåtande från offentlig arbetsförmedlingsanstalt för den ort, där arbetsanställningen skall innehavas, ävensom bereda sammanslutningar av arbetsgivare eller arbetare inom verksamhetsområdet i fråga tillfälle att uttala sig.

Arbetstillstånd skall meddelas för viss tid och skall avse visst slag av arbete. Bevis om arbetstillstånd skall tecknas å legitimationshandlingen.

I fråga om denna paragraf hade uti avgiven reservation herrar greve *Spens*, *Sundberg* och *Magnusson* i Skövde hemställt, att andra stycket i paragrafen måtte erhålla denna avfattning:

»I ärende angående sådant tillstånd skall socialstyrelsen, där ej ärendet är av synnerligen brådskande natur eller andra särskilda omständigheter föreligga, inhämta utlåtande från offentlig arbetsförmedlingsanstalt för den ort, där arbetsanställningen skall innehavas; tillika bör, när skäl därtill äro, sammanslutningar av arbetsgivare eller arbetare inom verksamhetsområdet lämnas tillfälle att uttala sig.»

Vid utlåtandet var dessutom fogad reservation av herrar *Linder*, *Sigfrid Hansson*, *Akerberg*, *Magnusson* i Kalmar, *Hage*, *Johanson* i Stockholm och *Johansson* i Sollefteå utan angivet yrkande.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Chefen för justitiedepartementet herr statsrådet **Thyrén**: Herr greve och talman! Den föreliggande propositionen har i det väsentliga tillstyrkts av andra lagutskottet, dock med den avvikelser, att lagutskottet föreslår att göra lagen endast provisorisk för en tid av fem år. Jag skall be att med ett par ord få antyda, hur jag för min del ställer mig till detta ändringsförslag.

Naturligtvis var hos regeringen den frågan under övervägande, om man närmast borde hjälpa sig med en permanent lag eller en provisorisk lag. Den provisoriska kunde ju synas ha den fördelen, att den mera kunde smyga sig till de förändrade förhållanden, som man kunde hoppas inträda inom de närmaste åren. Skälet för att man icke tog den provisoriska vägen utan gjorde lagen permanent var den omständigheten, att man icke ansåg det så lyckligt, att det låge i regeringens hand att genom underlåtelse att framlägga förslag till förlängning av lagen bestämma, huruvida dessa restriktioner skulle gälla eller icke. Med växlande regeringar kunde det lätt medföra, att en sträng regering gick på en linje och en i det avseendet mild regering på en annan, och att man sålunda på det viset kunde gå fram och tillbaka. För att få stadga i förhållandena ansåg man det alltså säkrare och riktigare och göra lagen permanent. För all säkerhets skull vidtogs emellertid i detta lagförslag en åtgärd, varigenom denna risk med provisoriet kan anses i det väsentliga hava fallit bort. Man har nämligen, som herrarna funnit, inblandat i denna lag, som rör

pass och dylikt, även den gamla lagen av 1914, som rör utvisning. Därav följer med nödvändighet, att när denna lag nalkas sitt slut, d. v. s. de fem år, som utskottet här föreslår såsom provisorisk giltighetstid, så måste den regering, som då sitter, ovillkorligen lägga fram något annat förslag. Ty det måste ovillkorligen alltid finnas någon ersättning för den lag av 1914, som nu förfaller. På det sättet har i själva verket risken av den provisoriska beskaffenheten så gott som borteliminerats. Det återstår då blott den möjligheten, att *en* kammare skulle sätta sig emot att lagen förnyades, under det att, ifall den vore permanent, det fordrades två kamrars beslut för att avskaffa den. Men då jag icke anser mig behöva räkna med den möjligheten, att någondera av riksdagens kamrar skulle fatta ett sådant beslut i otid, finner jag för min del, att risken av den provisoriska beskaffenheten av förslaget, sådant det nu föreligger, icke är stor. Jag har sålunda för min del ingenting emot att acceptera utskottets förslag i den punkten.

Detta nu angående lagens egenskap av provisorium. Jag övergår därefter till de allmänna synpunkter, som behärska denna lag, och som särskilt i pressen varit så omstridda i flera månader. Naturligtvis har jag liksom vi alla den bestämda uppfattningen, att kulturens fortskridande kräver, att staterna ingalunda betrakta varandra som fiender utan tvärt om att de mot varandra öva barmhärtighet och hänsyn, liksom enskilda individer böra öva mot varandra. Men på samma gång måste jag säga, att i de resonemang, som man från många håll nu fört, ligger det dock en viss förväxling av vad som gälla för stater och vad som bör gälla för individer inbördes. Att den ena människan bör vara så hjälpsam mot den andra, som hennes medel tillåta, böra vi väl vara ganska ense om, åtminstone i teorin. Men kan man utsträcka detta till staterna och säga, att den ena staten bör vara lika hjälpsam och hava samma omsorg om den andra statens medborgare som om sina egna? Det är lätt att förstå, att detta icke är möjligt i den värld, vi verkligen leva i. Om vi ha en grannstat, där den ekonomiska nivån är så låg och det för resten är så ställt, att det är en massa människor, som äro nödlidande, som äro på gränsen till misär, under det att våra egna arbetare ha det ganska bra, kunna vi icke säga, att det åligger staten eller regeringen i den välmående staten som en plikt att öppna sina dörrar på vid gavel för att om möjligt de fattiga i detta andra land skola få det något så när lika bra som våra eller för att jämna ut det så, att både deras och våra invånare komma till något så när samma plan. Så har man icke lov att resonera, och jag kan knappast föreställa mig, att det skall behöva stödjas med något längre resonemang. Har man en gång gjort klart för sig, att staten är en sak och individen en annan, skall man inse, att staten får icke vara barmhärtig annat än till en viss grad, under det att sådana bestämda gränser icke kunna uppställas för individen. Jag tror, att vi i själva verket få glädja oss åt, att vi kommit så långt, att den öppna brutalitet, varmed i gamla tider den ena staten tillät sig att hantera den andra staten, att med våld tilltvinga sig fördelar av den andra staten av det ena eller andra slaget, territorier eller pengar eller vad det vara må, att detta är något, som är övervunnet kulturstaterna emellan, åtminstone i teorin. Huruvida det kan anses övervunnet i förhållandet mellan en kulturstat och en mindre kultiverad stat är alltså en öppen fråga. Vi ha emellertid kommit ett stycke på väg. Men vi hava icke kommit därhän och kunna aldrig komma därhän, att man skall på statens plikt till barmhärtighet anlägga samma synpunkter som på individernas. Till ett visst mått måste en stats regering vara egoistisk till förmån för sina egna. Vi få taga vård om våra egna och ställa det för dem så bra, som vi kunna. Men vi kunna icke pruta på de fördelar, som våra egna lyckats vinna, för att andra, som väl skulle behöva det, skola få det bättre, åtminstone icke annat än inom mycket försiktiga gränser. Detta säger jag som en allmän inledning.

*Ang. lag om
utlännings
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)*

Ang. lag om
utlännings
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)

Vad som sedan givit anledning till att denna lag kommit fram just nu är så bekant, att jag behöver icke vidlyftigt uppehålla mig vid det. Det är naturligtvis den stora ekonomiska nivåskillnaden mellan länderna, som uppkommit till följd av kriget. Det ena europeiska landet har det jämförelsevis ganska bra, arbetarna hava till största delen arbete; de som arbeta hava ganska bra betalt, och de som icke arbeta få någorlunda god hjälp av staten och det allmänna. Detta kan gälla för *en* stat. En annan stat tränges med en fruktansvärd misär. För det första har man kanske sina egna medborgare, som ha det dåligt, och för det andra har det kanske under dessa krigsomsakningar råkat komma in i landet en hel del främlingar, som ytterligare tynga staten. Korte- ligen, där finns för många människor, och man vet icke, var man skall göra av dem. Men nu kommer därtill, som alla känna, en ny besvärlighet, som högst väsentligt ökar svårigheterna, och det är, att framför allt Nordamerikas förenta stater men även andra utomeuropeiska länder, som förut utgjort mottagnings- plats för överskottet av den europeiska befolkningen, slagit igen sina portar eller åtminstone öppat dem betydligt mindre, än de förut varit öppna. Det är sålunda svårt för de europeiska länderna att skicka sitt folk utom Europa. Men samtidigt visar det sig, att det är en ganska stor skillnad mellan de olika europeiska staterna. Konsekvensen blir, att strävan blir mycket stark för de fattiga länderna att försöka avbördas sig så mycket de kunna av sitt folk på de bättre ställda länderna. Sådan är situationen nu.

Nu har man, som vi väl veta, ända sedan kriget, både i vårt land och andra länder, försökt mota detta så, att man fordrat så kallat visum på passen, för att man skulle släppa in en utlännning till det egna landet. När ett par år gått efter kriget, började emellertid länderna försöka befria sig från denna besvär- lighet. Så t. ex. upphävdes viseringen i förhållande till Frankrike, så att vi kunde resa till Frankrike utan det föregående tillstånd att resa in, som visum betyder, liksom fransmännen kunna resa till Sverige jämväl utan sådant före- gående tillstånd. Det blev någorlunda fritt; man behövde bara hava pass med sig. Men så blev frågan akut under förra året. På grund av att det i den handelstraktat, som Sverige ingick med Tyskland, bestämdes, att visum skulle bortfalla även mellan Sverige och Tyskland. Nu kan man fråga sig: ja, men då man upphävde visum med Frankrike utan att detta lett till något, varför skulle det då leda till något, när vi upphävde det med Tyskland? Jo, just av de skäl, som jag för en stund sedan utvecklade. Mellan Tyskland och Sverige fanns en sådan ekonomisk nivåskillnad, som i varje fall gjorde det mycket möjligt, att det skulle kunna bli en utvandring i större omfattning från det fattiga, pressade och överbefolkade Tyskland till det relativt välmående Sverige, under det att något liknande rakt icke behövde tänkas i fråga om vårt förhållande till Holland och Frankrike. Då blev, som sagt, frågan aktuell. Då det nu gällde att försöka få någon mening om, huru det i verkligheten låg till och huru pass stark denna strävan från den tyska sidan kunde vara att komma hit över till oss, är det mycket svårt att komma med några exakta bevis, att t. ex. försöka göra någon räkning av huru många, som i Tyskland stå och vänta på att utskeppa sig och komma hit över och få arbetsanställning. Därpå kan man aldrig få något säkert svar. Emellertid förhöll det sig så, att man från många olika håll fick uppgift om, att någonting sådant var förestående som en ganska stark utvandring från Tyskland och invandring till Sverige. Och att detta icke var alldeles lösa hörsagor visade sig snart nog. Det framgår redan t. ex. av en sådan akt som den, jag nu skall be att få läsa upp för kammaren, och som utgör en skrivelse från svenska generalkonsuln i Hamburg till den svenska utrikesministern i Sverige. Han skriver så här: »Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena. Jag får vördsamt härjämte överlämna ett utklipp ur 'Hamburger Fremdenblatt' för igår med överskrift 'Ausweisung

Deutscher aus Holland'. Såsom däraf framgår har man i Holland konstaterat samma följder av viseringstvängets upphävande, som jag tillåtit mig muntligen och skriftligen förutsäga för vårt lands del: landet har översvämmats av medellösa tyska arbetssökande, deras utvisning har framkallat friktion med Tyskland, och de holländska myndigheterna hava slutat med att falla undan för de tyska föreställningarna. Undert. J. E. Hultman.»

Vid samma tid eller kort därefter, då jag förestod utrikesdepartementet, var jag i tillfälle att samtala med den holländske ministern om just detta faktum, och han icke blott bekräftade det, utan han var så pessimistisk, att han försäkrade, att vad vi än gjorde, skulle vi få se precis samma resultat i vårt land. Det har nu icke besannats.

Där såg man exemplet från Holland. Samtidigt fick man besked från ett annat land, som var i liknande ställning, nämligen Schweiz. Schweiz hade ävenledes att vänta en dylik utvandring från Tyskland och invandring till Schweiz. Schweiz hade Hollands exempel för sina ögon och funderade på, vad det skulle göra för att undvika samma katastrof: att det kanske skulle komma in tusentals tyskar, och när man sedan ville köra ut dem, skulle den tyska regeringen opponera sig och de få bli kvar. Schweiz fann då på det enkla sättet, att man förklarade, att var och en, som ville komma in och arbeta i Schweiz, skulle på förhand hava förskaffat sig arbetstillstånd. Vi hade sålunda i det ögonblicket att välja mellan två linjer, den ena den holländska att hålla dörarna öppna och sedan, när det kommit in några tusental, försöka köra ut dem; den andra linjen var att på förhand bestämma, vilka som skulle få lov att komma in eller icke. Det var ganska tydligt, att regeringen måste finna den sistnämnda linjen vara både säkrare och humanare. Ty det kan väl egentligen icke vara något utslag av humanitet att först locka in människor i tusental och sedan försöka att köra ut dem, vilket sistnämnda dessutom kanske icke skulle lyckas. Följaktligen ansåg den svenska regeringen sig icke böra tveka mellan dessa två system utan ansåg sig böra använda den schweiziska linjen, såsom också skett. Detta förutsatte emellertid en dubbel åtgärd. För det första måste man uppställa fordran på arbetstillstånd för dem, som här ville arbeta. För det andra måste man uppställa fordran på uppehållstillstånd för dem, som icke ville arbeta här men som i alla fall ville komma in och t. ex. bereda sig tillfälle att bedriva hantverk eller handel eller andra sådana sysselsättningar, som icke kunde motas med arbetstillstånd. Och efter den planen utarbetades förslaget. Det är sålunda uppgjort så, att i allmänhet fordras arbetstillstånd för att arbeta och uppehållstillstånd för att uppehålla sig för personer från sådana länder där det icke finnes visering. För de andra länderna ha vi viseringen kvar.

Efter denna allmänna uppläggning av frågan skall jag be att få övergå till några anmärkningar rörande en motion, som i denna kammare är väckt av herr Hansson i Stockholm m. fl. och i medkammaren av flera likaledes f. d. ministrar, och som sålunda har en tämligen utpräglad politisk karaktär på grund av motionärernas personer. Där förekomma åtskilliga punkter, som innehålla en mängd missförstånd av föreliggande fakta. Sålunda talas det på sidan 2 om politiska flyktingar. Ja, men politiska flyktingar som sådana — om därmed menas sådana, som begått politiska brott — äro på intet sätt berörda av detta förslag. De stå hädanefter alldeles som hittills. Och när i propositionen omtalas, att de osäkra politiska förhållandena kunna tänkas öka invandringen, är det alldeles icke meningen, och det kan icke gärna så förstås, att därmed åsyftas politiska brottslingar, och att asylrätten skulle på något sätt inskränkas, utan det betyder naturligtvis, att det kan genom de politiska omskakningarna, som också mycket riktigt skett, samlas i andra länder folk, som är ryckt undan sina vanliga arbetsförhållanden och kommit i misär, och som genom dessa oroligheter

*Ang. lag om
utlännings
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)*

Ang. lag om
utlännings
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)

tvingas söka utkomst annorstädes. Med politiska brottslingar har hela denna lag absolut intet att skaffa, det vill jag alldeles särskilt understryka.

Så sägs det vidare i denna motion nere på sidan 3, att man borde helst »lägga kontrollen på arbetsgivarna inom de arbetsområden, där överhuvud någon fara för överskott av arbetskraft hotar» o. s. v. Ja, men det betyder ju, att man inlockar hela denna massa människor, som utan kontroll få komma in. Sedan, när de kommit hit, blir det en öppen fråga, om arbetsgivaren verkligen får lov att anställa dem, och så har man dessa i tusental, precis som det gick i Holland. Jag skall om ett ögonblick återkomma till ett synnerligen illustrerande exempel.

På sidan 4 erkänna motionärerna olägenheten av en sådan stor invandring av en främmande ras, men så heter det vidare: »Att avstänga landet från utläningar — — — är en åtgärd, som inte synes oss ens kunna på allvar diskuteras, förrän en invandring av större mått under åratals pågått.» Det vill sålunda säga, att motionärerna tänka sig saken så, att först skall man hålla dörren öppen, sedan skall det bli en invandring i större mått, och den skall få pågå i åratals — och sedan skall man börja diskutera frågan. Vad är det, som man sedan skall börja diskutera? Om det fanns något sunt förnuft hos en regering, som slagit in på den linjen?

Jag kan icke underlåta att göra en liten erinran, som på sätt och vis ligger utanför frågan, och som jag icke på något sätt riktar mot motionären personligen. Men vi veta litet var, att ifrån det parti, de representera, har det rätt ofta kommit fram — kanske icke på sista tiden men eljest — den tanken, att man genom s. k. preventivmedel bör motarbeta den allt för stora folkökningen i vårt land och hålla folkstocken nere. Är det sunt förnuft att å ena sidan motarbeta den egna rasens förökande genom att predika preventivmedel och samtidigt hålla dörrarna vitt öppna för en eventuell invandring »av större mått under åratals»? Det är svårt att finna någon konsekvens i denna ståndpunkt, men jag skall, som sagt, icke gå närmare in på den saken.

Vidare säga motionärerna på sidan 4, att Östeuropas länder i allmänhet för egen del vilja behålla viseringstvangen, och motionärernas mening är sålunda, att det behövs ingen lag, ty man är säker på att de där behålla viseringen. Ja, det förvånar mig något, att huvudmotionären, som själv suttit i en regering, icke använder det enkla medlet att vända sig till utrikesdepartementet för att få besked om, hur det verkligen kan förhålla sig. På denna punkt hava motionärerna haft alltför litet fantasi, vilken annars icke brustit dem. Här har man icke räknat med den möjlighet, som dock låg mycket nära till hands, att förhållandena kunna utveckla sig så i Östeuropa, att man önskar få detta visum bort. Jag skall nu uppläsa en liten passus av en skrivelse till utrikesdepartementet från en av våra diplomater i dessa länder. Han skriver: »Frågan om upphävandet av viseringstvangen för resa till Sverige har, som Eders Excellens torde hava sig bekant, vid upprepade tillfällen tagits upp från estniskt och lettiskt håll.»

Jag kan vidare nämna, att viseringstvangen för rätt lång tid sedan upphävts mellan de båda länderna själva, alltså mellan Estland och Lettland, och i dagarna har det, efter vad det meddelats mig, upphävts mellan Finland och Lettland. Ett upphävande av viseringstvangen är alltså icke något sådant fjärran beläget, som motionärerna föreställa sig, utan det är tvärtom i full gång, och man kan när som helst vänta hänvändelser från de andra länderna i den riktningen. Och jag behöver knappast närmare utveckla för herrarna, att ha en gång de skilda staterna börjat, den ena efter den andra, slopa viseringen, kunna icke vi ensamma stå kvar och behålla densamma utan måste följa med de övriga. Och då uppstår frågan: Vad ha vi att skydda oss med, sedan viseringen fallit bort?

Så resonera vidare motionärerna om den väntade invandringen från Tyskland och säga, att det icke är fullt så visst, som regeringen tror, att det skulle komma en stark ström av tyskar hit till vårt land. Jag vet icke, varför motionärerna tro, att regeringen tror, att det skulle vara fullt *visst*, att tyskarna skulle komma hit i denna utsträckning. Det tror icke regeringen, men regeringen tror å andra sidan, att den icke får vänta och handla till dess att den är »fullt viss» om att något sådant skall hända, ty detta kan den i själva verket aldrig bli, förrän den har sett det med sina egna ögon, och då är det för sent. Det är nog med skälig sannolikhet — det kräves långt ifrån visshet — för att något dylikt skall inträffa. Detta är alldeles tillräcklig grund för regeringen att träda in och förekomma de fruktade eventualiteterna.

Vidare finna motionärerna ett bevis för att kungörelsen av september 1926 aldrig behövs däruti, att under oktober och november 1926 av 491 ansökningar om arbetstillstånd vägrats endast 6 och under december månad av 240 endast 14. Om motionärerna här återigen gått till handlingarna och begärt att få se litet papper i utrikesdepartementet, skulle de erhållit redogörelse för huru som det från somliga av dessa håll kommit massor av hänvändelser till våra beskickningar med anhållan om rätt att få komma till Sverige. Men när utlänningarna märkte, att man i Sverige var sträng härvidlag och att det fanns mycket liten utsikt, att tillstånd skulle beviljas, uteblevo många ansökningar, och antalet av desamma avtog hastigt. Ja, så har denna förordning verkat, nämligen just på det sätt som man avsett, ehuru motionärerna anföra nämnda omständighet som ett skäl mot lagens antagande. Det har faktiskt icke kommit fler ansökningar än sådana, där man hade så pass goda skäl att anföra, att vederbörande fått ansökningarna beviljade. Man kan vara ganska säker på att, om utlänningar fått resa fritt in i landet, det kommit kanske 10 gånger så många som nu varit händelsen.

Ja, vidare ser jag på sidan 5 i motionen, att motionärerna tala om regeringens »tilltag» att utfärda septemberkungörelsen. Varför så argsint? Varför icke i stället för »tilltag» säga »åtgärd»? Jag är övertygad om att herr Per Albin Hansson inte skrivit motionen. Han är ju skåning.

Motionärerna åberopa, att i de flesta länder saknas sådan kontroll, som den vi här föreslå. Ja, vad den saken beträffar, så kommer jag till en punkt, där jag — alldeles bortsett ifrån huru det går med detta lagförslag — skall tillåta mig att rekommendera till både herr Hansson och andra eventuella kandidater till en följande regering att tänka på en viktig sak. Om de känna frestelse att göra vad herr Hansson nu vill råda riksdagen till, bör man icke glömma att gå tillbaka och tänka på det faktum, som jag nu skall nämna. Jag talade nyss om huru det hängde ihop med Frankrikes ställning på detta område och huru som man där hållit dörren öppen för utlänningar. Till Frankrike invandrade nu under sistlidna november och december månader eller rättare sagt under dessa två månader med avdrag för en vecka, alltså på sju å åtta veckors tid, något över 16,000 utländska arbetare. Varför invandrade så många? Jo, därför att, som jag nämnde, dörren stått alldeles öppen för invandringen. Det hade kommit in en hel del utlänningar; de hade fått plats, deras fattiga bekanta, släktingar och stamförvanter från Polen — det var nämligen mest från Polen de kommo — blevo förtjusta över att få komma in och erhålla arbete. Svenska arbetare skulle ha betraktat det som en misär, om de kommit till Frankrike och arbetat under dylika villkor, men för dessa polacker var det ett himmelrike, och de kommo in allt flera, månad efter månad, eller, som jag nämnde, 16,000 under sju veckors tid. Vad hände sedan? Jo, det blev fullt på alla håll med utländska arbetare i landet. Dörren slogs då igen, och de överflödiga, som kommit in, kördes ut. Under de tre första veckorna av mars var det allenast 79 utländska arbetare, som av

*Ang. lag om
utlännings
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)*

Ang. lag om
utlännings
rätt att här
i riket vistas.
(Fortis.)

något missförstånd vandrade in i stället för 16,000 under de sju veckorna. Däremot blevo icke mindre än 8,000 utkörda under nämnda tre veckor.

Vad jag nu sagt rekommenderar jag herr Hansson till noggrant övervägande, om det blir han som håller in skaftet nästa gång. Där ser man vart det leder, om man öppnar dörren och släpper in utlänningar på detta sätt. De första tycka det är utmärkt bra och äro förtjusta, och de få sina efterföljare och stamförvanter, men förr eller senare går det över bristningspunkten, och då marsch ut med dem allihop! Frankrike, som ju är ett stort land, kunde våga sig på något sådant; huruvida åter *vi* kunde töras köra bort utlänningar på det sättet vet jag icke, men det blevo förmodligen svårare för oss. Så får man naturligtvis icke göra. Man får icke fastna på, att det *ser ut* som humanitet, om man är vänlig och håller upp dörren. Man får tänka ett steg fram i tiden, liksom vi människor alltid måste göra, och se vad verkningar det får. Och då visar sig kanske, som så synnerligen ofta här i världen, att vad som vid första påseendet ser ut som en hög humanitet, avslöjar sig i sina verkningar som raka motsatsen. Man behöver endast ha sett dessa eländiga polska flyktingar, såsom jag gjort många gånger i min tid, fylla fjärde klass tågkupéerna i långa, långa rader, då de ge sig in i främmande länder med sina småbarn och allt sitt pick och pack och sedan skjutsas tillbaka igen — man behöver endast se detta, för att man skall förstå, vad det är för slags humanitet i verkligheten, som de ärade motionärerna — i god tro naturligtvis — här förorda.

Sedan klandra motionärerna på sidan 6 i motionen, att utlänningar icke få vistas här i landet längre tid än tre månader utan särskilt uppehållstillstånd. Därvid ha motionärerna hela tiden glömt, att det här icke bara är fråga om arbetsanställda, utan även om sådana, som mera i smyg driva handel eller hantverk och som man måste hålla ögonen på. Det är egentligen ganska beskedligt att utan vidare låta dem få vara här i tre månader, men motionärerna mena uppenbarligen, att bara de icke äro tydligt arbetsanställda, skola de få stanna så länge som helst. Detta går rakt icke. Då har man den ena linjen alldeles ograverad, och i förbigående vill jag nämna, att i de länder, dit ostjudar i stor utsträckning kommit in, varit fråga om rätt få arbetare i vanlig mening, utan det har varit personer, som livnärt sig med hantverk, handel o. s. v.

Det heter vidare å sidan 6, att icke ens utlänningar, som åratat varit bosatta här i Sverige, skulle få uppehållstillstånd tillsvidare, utan skyldighet att begära nytt tillstånd med bestämda mellantider. Jag är icke riktigt säker på vad motionärerna här avse att säga, men jag undrar, om de icke glömt att läsa övergångsbestämmelsen i det kungliga förslaget, där det uttryckligen talas om, att de som före ett visst datum, nämligen den 1 mars 1927, inkommit till riket, skola slippa denna kontroll. Detta ha motionärerna troligtvis icke sett; annars hade väl en sådan passus icke kommit med.

Ja, när jag kommit så långt, är det slut med fakta. Motionärerna få icke misstycka, om jag säger, att nu komma fraserna. Det talas sålunda om »fanatisk främlingsfientlighet», »projektmakeri», »trakasseringslusta», »bristande sinne för kulturvärden», »allsköns polisgodtycke», »administrativt pedanteri» med mera, med mera, med mera. Det är snarast en ledare ur Socialdemokraten, som man tror sig läsa. Detta anmärker jag utan att fördenskull antyda, att jag skulle vara något särskilt ledsen av den anledningen, om herr Hansson väntat sig den verkan. Men jag tror, att man står starkare, om man hoppar över sådana uttryck, när man skall skriva en motion.

Slutligen skulle jag också vilja säga angående herr Hanssons kläm i motionen, att denna icke stämmer med motiveringen. Något motsvarande gäller för övrigt alls icke bara herr Hanssons motion utan hela den rörelse, vilken, så vitt jag

vet, inom det socialdemokratiska partiet hittills framträtt i denna fråga. Å ena sidan klandrar man regeringen för dess s. k. tilltag att utfärda septemberkungörelsen — ja man har t. o. m. i ett enstaka fall vågat sig så långt fram, att man i konstitutionsutskottet sökt få en av dessa välkända anmärkningar mot justitieministern på grund av att kungörelsen utfärdats. Men samtidigt vill man gå på avslag på lagen. Vad betyder detta? Jo, då bleve Kungl. Maj:t fortfarande enväldig härvidlag. Herrarna tro väl icke, att, även om man avslår lagen, jag skulle gå och avskaffa kungörelsen. Ett avslag är som sagt det samma som att här göra Kungl. Maj:t enväldig, vilket är det värsta av allt och det värsta herrarna kunna hitta på. Herr Hansson skulle naturligtvis i sin motion ha sagt något positivt; han skulle åtminstone ha sagt, att riksdagen borde besluta, att kungörelsen skulle mildras i det eller det fallet. Herr Hansson kan väl icke tro, att jag eljest bekymrar mig om vad motionärerna skriva; om riksdagen avslår, blir det alldeles som det är, åtminstone till nästa år.

Till herr Hansson vill jag nu på denna punkt personligen göra en komplimang — den hör kanhända strängt taget icke hit, men jag vill framhålla det som en förmildrande omständighet. Jag vill då säga, att jag för min del i hög grad beundrar herr Hanssons enastående förmåga att disciplinera sitt parti, att få det att taktfast marschera, ena dagen för att hjälpa svinen, andra dagen för att stjälpa svinen, allt med samma glada mod och dödsförakt. Det är något, som jag för min del aldrig sett något motstycke till, det vill jag ärligt bekänna. Men det motsvaras icke av samma förmåga, när det gäller lagkritik på det plan, där vi nu befinna oss. Och framför allt förstår jag som sagt icke, hur själva slutklämman i motionen stämmer med motiveringen.

Jag tillåter mig nu på grund av det anförda och då de skäl, som förebragts i motionen, till största delen vila antingen på en missuppfattning av propositionen eller också på obekantskap om det verkliga läget — såsom rörande passviseringarna i Estland och Lettland och förhållandet mellan Frankrike och Polen i avseende å invandringen — att uttala den förmodan, att om än för första och sista gången i herr Hanssons tid hans partikamrater icke skola följa honom så troget som de bruka göra.

Herr Hansson i Stockholm: Herr talman! När jag hörde herr statsrådets morgonfriska anförande, fick jag ett bestämt intryck av att han betraktade denna debatt icke såsom något ensamstående, såsom blott gällande främlingslagen, utan såsom en fortsättning på bataljer, som vi tidigare haft i denna kammare. Det är kanske också erfarenheterna från dessa tidigare tillfällen, som kommit herr justitieministern att använda den goda metoden för försvar, som heter att gå till anfall; den mest uppmärksammade delen av hans tal var ju den kritik han ägnade den socialdemokratiska motionen. Jag vill redan nu säga, att jag känner mig icke vare sig tillstudad eller överväldigad av denna kritik. Herr justitieministern tror tydligen, att den motion, som framkommit, tillhör de politiska attackerna. Han anförde nämligen, att det var f. d. ministrar, som undertecknat motionen i båda kamrarna, vilket gav densamma politisk karaktär. Motionen har i så måtto en större politisk karaktär, som undertecknarna äro den socialdemokratiska riksdagsgruppens förtroenderåd. Jag talar här icke som f. d. minister utan å den socialdemokratiska gruppens vägnar.

När propositionen om främlingslagen kom fram, blev jag förvånad av två skäl. Det ena var, att den överhuvud taget kom fram, och det andra att den framlades av en frisinnad-liberal regering. Förvånningen över att den överhuvud taget kom fram berodde därpå, att jag icke kunde finna, att omständigheterna voro så säregna, att de kunde föranleda en sådan enastående åtgärd, som det i själva verket här är fråga om. När jag blev överraskad av att en frisinnad-liberal regering framlade förslaget, tänkte jag mindre på den ekono-

*Ang. lag om
utlännings
rätt att här
riket vistas.
(Forts.)*

*Ang. lag om
utlännings
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)*

miska liberalismens övertro på frikonkurrensen än därpå, att liberalismen har i vissa avseenden rent ideellt intresserat sig för fri- och rättigheter, även när det gäller det mellanfolkliga umgänget. Det har ansetts som ett av de vackraste dragen i den liberala politiken, att den motsatt sig tvångsåtgärder, att den velat bevara rörelsefriheten för människorna, att den i umgänget mellan nationerna icke velat vara med om att resa hinder, som kunde bli äventyrliga för det goda förhållandet mellan folken. Vi som eftersträva ett fredligt samliv mellan nationerna, vi, som eftersträva en varaktig fred, ha alltid betraktat det såsom bestämda svårigheter härför, att man reser sådana skiljemurar, som hindra eller försvåra för folken att komma i kontakt med varandra och som också minska möjligheterna för den förståelse mellan nationerna, vilken är den enda bärande grunden för en varaktig fred. Nu framlägger en frisinnad-liberal regering ett förslag, som i mycket hög grad försvårar förbindelsen mellan det svenska folket och andra folk. Det är icke en socialdemokrat, som sagt det elaka ordet, att detta förslag betecknar en utveckling från rättsstaten fram till polisstaten. Det är ett justitieråd, som på sin tid spelat en mycket betydande roll inom det liberala partiet.

Om jag från dessa allmänna utgångspunkter, där socialdemokratien gärna tager upp liberalismens gamla idéer och slår vakt om desamma, även när de liberala och de frisinnade överge dem, går över till att närmare se på vad lagen innebär, så måste jag till en början konstatera, att genom en sådan lagstiftning som den föreslagna gör man permanent vad som tillkommit som en tillfällig skyddsåtgärd under kristidsförhållandena. Före kriget hade vi icke detta tvång, vare sig på grund av lag eller förordning. Sverige tillhörde de stater, som tilläto en umgängelse mellan folken i mycket fria former. Det var först när kriget kom, som det ansågs nödvändigt att genom en på viss lag byggd administrativ förordning närmare skaffa sig kontroll över de främlingar, som kommo in i landet och de främlingar som vistades här. Det är alldeles klart, att så utomordentliga förhållanden som ett krig kräver utomordentliga åtgärder. Det finns från vår sida ingenting att anmärka därpå, att det skapades möjligheter för en kontroll över utlännarna, som förhindrade spioner, provokatorer och andra farliga individer att välja vårt land såsom verksamhetsfält för sig och de intressen de representerade. Men jag tror, att det var en allmän förhoppning om att, när kriget nått sitt slut och förhållandena började återgå till mera normala, man då skulle befrias från de kontrollåtgärder och tvångsbestämmelser, som kriget framkallat. Man började så småningom upphäva viseringstvånget genom överenskommelser mellan olika nationer, och man hoppades också, att det skulle vara möjligt att på sina håll upphäva även passtvangen, så att man t. ex. i fråga om de skandinaviska länderna skulle återgå till de friheter som man hade före kriget, då man kunde utan särskilda svårigheter passera fram och åter över gränserna.

Då kommer plötsligen såsom ett grusande av alla dessa förhoppningar först regeringens förordning och sedan detta förslag, som vi i dag behandla, vilket fastslår pass- och viseringstvånget i lag. Alltså, i stället för att befördra en utveckling fram till friare förhållanden, skärper man på ett sätt, som icke ens tillämpades under krisåren, bestämmelserna rörande utlänningsrätt att komma in i riket och här vistas. Det förefaller, som om en sådan åtgärd icke skulle vara försvarbar annat än om man kunde påvisa, att förhållandena nu i själva verket äro allvarligare än under kriget, och att man överhuvud kunde ådagalägga, att vi befinna oss i ett sådant läge, där särskilt utomordentliga åtgärder äro påkallade och nödvändiga.

Om jag går att undersöka den motivering, som anförts för en sådan lagstiftning — en undersökning som ju är nödvändig för att konstatera behovet — finner jag, att herr justitieministern anført fyra skäl. Det första är rassynpunk-

ten; vi måste kontrollera och i viss utsträckning förhindra invandringen av mindervärdiga folkelement för att skydda den svenska rasen. Det andra skälet är, att man skall på ett speciellt sätt skydda vårt land från farliga utländska förbrytare. Det tredje skälet är bostadsknappheten i landet, och det fjärde är förhållandena på arbetsmarknaden.

De tre första skälen kunna icke tagas riktigt på allvar. Herr justitieministern har också lagt sin huvudargumentering på det fjärde skälet. Det är då märkligt att uppmärksamma, hurusom en regering, som driver den hårdaste arbetslöshetspolitik, som något lands regering driver, plötsligt gripits av mycket stor ömsinhet om de svenska arbetarna. Jag återkommer senare till detta.

Jag måste först, på tal om punkten rörande rasens renhet, inlägga en liten gensaga mot det fria sätt, varpå herr justitieministern även denna gång behagar citera. Herr justitieministern anförde ur den av mig m. fl. väckta motionen följande uttalande: »Att avstänga landet från utlänningar är en åtgärd, som inte synes oss ens kunna på allvar diskuteras, förrän en invandring av större mått under årtal pågått.» Punkt och slut! Utifrån denna citering bygger sedan herr justitieministern sin kritik av motionen. I denna står emellertid: »Att avstänga landet från utlänningar för att behålla den svenska folkstammens blod rent är en åtgärd» etc., varpå det tillägges: »Rassynpunkten synes också vara så gott som främmande såsom motiv för andra staters avstängningsåtgärder.» Herr justitieministern behagar alltså helt enkelt utesluta ur sitt citat den del, som är den viktigaste, eftersom resonemanget icke har avseende på åtgärder för att överhuvud taget utestänga utlänningar, utan på åtgärder för att skydda rasens renhet. Det var mot detta, som det polemiserades i motionen. Jag tror, att en sådan metod att citera ganska mycket dömer den, som gör citatet.

Går jag sedan över till frågan om skyddet på *arbetsmarknaden*, skall jag genast öppet deklarerat, att vi socialdemokrater självfallet måste vara på ett alldeles särskilt sätt intresserade av att de svenska arbetarna leva under bästa möjliga förhållanden och att den standard, som våra arbetare uppnått, icke pressas tillbaka genom en konkurrens, som arbetarna genom sina fackorganisationer måhända icke skulle kunna motstå. Vi anse icke utan vidare, att därest det råder i ett land exceptionella förhållanden på arbetsmarknaden, därest det t. ex. råder en stor arbetslöshet, man ändå skall tillåta en okontrollerad invandring av utländsk arbetskraft. Vi äro intresserade av att den svenska arbetsmarknaden under sådana förhållanden skyddas åt svenska arbetare eller i svenska arbetares intressen och att man sålunda icke tillåter en invandring utan kontroll, som kan skapa sådana förhållanden, vilka herr justitieministern utmålade.

Det är en annan fråga, om verkliga förhållandena äro så högst vanskliga, som de här utmålats. De skäl, som i detta avseende anförts i propositionen, äro icke tillfyllestgörande. Och när herr justitieministern klandrar motionärerna för att dessa icke sprungit till utrikesdepartementet och inhämtat särskilda upplysningar, måste jag säga, att jag betraktar det som Kungl. Maj:ts skyldighet att, när ett ärende förelägges riksdagen, man förelägger detsamma i det mest utredda skick och lämnar riksdagen de behövliga upplysningarna för bedömandet av ärendet. Det är fullt försvarligt om en motionär, då han går att bedöma ett läge, håller sig till de uppgifter, som lämnas i den kungl. propositionen; ge dessa uppgifter anledning till missförstånd, är detta icke motionärens fel utan Kungl. Maj:ts, som icke lämnat tillräcklig utredning.

Invandringen av utländska arbetare är naturligtvis resultat av nödlägen på andra håll och förhoppningar att här erbjudes försörjning, kanske bättre försörjning än man kan få i det egna landet. Men vi skola icke glömma, att det

Ang. lag om
utlännings
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)

Ang. lag om
utlännings
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)

för en arbetare alltid möter svårigheter i ett annat land. Han kan icke landets språk, känner icke landets förhållanden, och han kommer därför icke i onödan att försöka byta vistelseort. Följaktligen har man redan i denna omständighet en viss rigel, en viss garanti mot att invandringen får den kolossala omfattning, som herr justitieministern utmålade. Jag är heller icke övertygad om att de exempel, som han anförde beträffande polackernas invandring till Frankrike och tyskarnas invandring till Holland, kunna utan vidare överflyttas på vårt lands förhållanden. Emellertid har en tvist på denna punkt mindre betydelse, när jag redan medgivit, att vi äro mycket intresserade av att icke den svenska arbetsmarknaden på sådant sätt översvämmas, att våra arbetare utträngas eller deras levnadsstandard nedtryckes på grund av konkurrensen med arbetare från annat håll, vilka här kanske utbjuda sig för billigare ersättning.

Vad är det då vi begärt i motionen? Vi ha *icke* begärt, att kontrollen skall upphävas. Vi ha *icke* begärt, att, om riksdagen avslår Kungl. Maj:ts förslag, herr justitieministern skulle upphäva den i september förra året utfärdade förordningen. Vi ha i stället tydligt angivit i motionen, att ändamålet med vårt avslagsyrkande är att få till stånd en förutsättningslös prövning om de lämpligaste åtgärderna för att åstadkomma det behöfliga skyddet. Jag vet nu, att det kommer att invändas, att vi klandrat förordningen, och det har också antytts av herr justitieministern, att det t. o. m. varit ifrågasatt, om icke konstitutionsutskottet borde på ett särskilt sätt intressera sig för denna regeringsåtgärd. Jag har ingenting med konstitutionsutskottet att göra, men hade jag blivit tillfrågad i denna sak, så skulle jag för egen del avstyrkt något försök att rikta en konstitutionell anmärkning mot herr justitieministern. Men det kan ju, då denna punkt kommit att spela en viss roll i debatten, vara av intresse att höra vad motionärerna verkligen säga beträffande den kungliga kungörelsen. Det heter: »Det föregripande av riksdagens ställningstagande till en immigrationslagstiftning, som genom nyssnämnda förordnings utfärdande skedde, har icke i den nu föreliggande propositionen motiverats på annat sätt än genom en hänvisning till den av 1926 års riksdag antagna svensk-tyska handelstraktaten, vilken upphävde viseringstvånget i förhållande till tyska medborgare, i likhet med vad som tidigare skett i förhållande till ett stort antal statens medborgare. Att 1926 års riksdag icke i sammanhang med nämnda handelstraktats godkännande gjorde något uttalande om nödvändigheten av en omedelbar immigrationslagstiftning tyder på, att det från riksdagens sida i varje fall icke fanns någon tanke på någon lagstiftning före nästa riksdag av den art, som sedan åstadkoms genom septemberkungörelsen. Regeringens brådstörtade tillvägagångssätt i denna fråga har utan tvivel medfört, att lagstiftningsfrågan sedermera icke fått den allsidiga förberedelse, som eljest ett ämne av denna vikt hade krävt.»

Motionärerna ha alltså den meningen, att om riksdagen år 1926 tänkt sig åtgärder på detta område, det är troligt, att ett uttalande härom i någon form gjorts. När så icke skett, har man också ansett, att riksdagen haft den uppfattningen, att förhållandena kunde få utveckla sig tills nästa riksdags sammanträde, då Kungl. Maj:t finge tillfälle att rådgöra med riksdagen i denna sak. Huvudanmärkningen ligger emellertid därpå, att genom den brådstörtade åtgärden har man icke fått den allsidiga utredning, som är nödvändig, när man går att antaga bestämmelser av denna mycket ingripande art.

Nu skall jag göra ytterligare en bekännelse, nämligen att jag på detta område anser en förordning vara bättre än en lag. Jag har den uppfattningen, att skall man reglera på grund av tillfälligheter, så är det fördelaktigare att reglera i den form, som en kunglig förordning erbjuder, än att stifta en lag med riksdagen. Lagar stiftas för att reglera permanenta förhållanden, förordningar tillkomma för att reglera tillfälliga svårigheter. Jag förstår mycket väl, att herr justitieministern med sin utgångspunkt vill ha en lag och en permanent

lag. När herr justitieministern accepterade förslaget om att lagen endast skall gälla fem år, var det också endast på grund av den bestämda övertygelsen, att den kommer att bli förnyad efter dessa fem år. För herr justitieministern, som bl. a. åberopar synpunkten om rasens skyddande, är detta ett område, där man bör göra en permanent reglering, och herr justitieministern kan överhuvud taget icke se, att en sådan förändring av förhållandena skulle kunna inträda, som kunde motivera lagens upphävande, sedan den en gång kommit till stånd. För mig är regleringen i fråga om förhållandena på arbetsmarknaden en åtgärd för att skydda oss mot ett tillfälligt ont, och när jag betraktar saken på detta sätt, så föredrager jag, att man väljer den form, som möjliggör den smidigaste anpassningen, framför den stelare form, som kanske i onödan fastlåser vissa i omvägelsen mellan folken starkt ingripande bestämmelser.

Motionen förutsätter också uttryckligen, att man efter ett eventuellt avslag i riksdagen skulle modifiera ifrågavarande förordning. Hade motionärerna utgått ifrån att förordningen skulle upphävas, skulle det ju icke funnits någon anledning att just påpeka angelägenheten av att den modifierades. Jag tror, att herr justitieministern icke har några svårigheter att ur den socialdemokratiska motionen utläsa, att det är särskilt i avseende å kontrollbestämmelserna vid själva gränsen, som vi närmast önska en sådan modifiering av förordningen; vi önska, att man här så långt som möjligt tager bort möjligheterna till polistrakasserier. Medan man sålunda ändå behåller kvar kontrollen, vilja motionärerna, att den allsidiga och förutsättningslösa prövning, som borde ha föregått regeringens förslag, äntligen kommer till stånd och att riksdagen eventuellt får tillfälle att nästa år i en annan form pröva vad som kan vara nödvändigt för att i en tid av dålig arbetstillgång åstadkomma den erforderliga kontrollen över invandring av utländsk arbetskraft. Motionärerna ha också på den punkten anvisat en bestämd åtgärd. De önska nämligen att man skulle utreda, huruvida icke skyldighet borde åläggas arbetsgivaren att anhålla om tillstånd före anställandet av utländsk arbetskraft ävensom huruvida skyldighet att anmäla utlämning borde förekomma. Därigenom kunde på ett smidigare sätt, än denna polislag medger, åstadkommas den nödvändiga kontrollen. Det är klart, att vi icke anse, att denna utväg är den enda som kan tänkas; då hade vi ju icke behövt påyrka, att det skulle verkställas en allsidig utredning. Men vi ha framställt denna tanke som ett uppslag, som kunde vara att fundera på. Den förutsättningslösa prövningens uppgift skulle vara att på detta område söka utvinna den bästa lösningen.

Om man ser på motionen på detta sätt, är det litet svårt att förstå den energi, som herr justitieministern lade in i kritiken av densamma. Det är möjligt, att det är de starka orden i motionen, som upprört herr justitieministern, och han var nog vänlig att beträffande ett visst uttryck anse, att det icke kunde vara jag som fällt densamma. Jag brukar icke vara så särdeles mild i min polemik, herr justitieminister, att jag icke för min del skulle kunna taga ansvaret för de starka ord, som använts i motionen och som jag på det hela taget anser vara mycket berättigade.

Beträffande de uppmjukningar av lagförslaget, som utskottet gjort, innebär det naturligtvis ett bestämt framsteg, att lagen icke göres permanent utan endast blir provisorisk för fem år. Framför allt finns det större möjligheter att en gång bli av med lagen. Jag hade för min del önskat, att, om lagen nu skulle komma till stånd, giltighetstiden ytterligare inskränkts. Genom att låta den gälla endast ett år kunde man ha berett sig tillfälle till den förutsättningslösa prövning, som av de socialdemokratiska motionärerna påyrkats.

Beträffande förändringarna i övrigt, så tror jag det är tämligen betydelseöst, om man tar bort eller skriver om någon bestämmelse angående skyldighet för utlämning att inställa sig hos polisen eller om man tar bort de särskilda

*Ang. lag om
utlämnings
rätt att här
i riket vistas*
(Forts.)

Ang. lag om
utlännings
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)

blanketter, som skola undertecknas vid främlingens ankomst till landet. Vad som står kvar lämnar samma möjlighet som regeringens förslag för en oklok tillämpning och allehanda polistrakasserier. I det avseendet innebär utskottets förslag icke något egentligt framsteg.

För mig ligger alltså saken på det sättet, att jag betraktar den föreslagna lagstiftningen såsom icke motiverad av förhållandena. Om man rensar bort allting annat än kontrollen över arbetsmarknaden, måste man absolut komma till det resultat, att vi icke ha behov av en polislag av detta slag. Vad vi behöva är en smidigare form för anordnande av kontrollen över invandring av utländsk arbetskraft. Men den kontrollen kan komma till stånd utan en polislag och utan alla de risker, som måste medfölja en lagstiftning, som gör, att utläningar till sist draga sig för att besöka vårt land. Jag skall icke taga upp frågan om i vad mån detta kan inverka på turisttrafiken, men säkert är att i ett land, som mottager utländska resande med allehanda besvärigheter, i ett sådant land trives icke utläningen och till ett sådant land reser han heller icke gärna. Följde herr justitieministern sitt hjärta skulle han antagligen utropa: så mycket bättre. Vi andra ha icke den synpunkten, utan vi tro verkligen, att det är av högsta betydelse, att det upprätthålles en fri mellanfolklig samfärdsel.

Herr justitieministern slöt med att särskilt vädja till socialdemokraterna i riksdagen att icke i detta fall hålla tillsammans. Jag känner intet behov att varna för justitieministerns förelösekonster i detta fall. Jag tror, att den socialdemokratiska riksdagsgruppens enskilda medlemmar förmå bedöma det föreliggande ärendet, så att det behövs varken kommandon eller locktoner. Man kommer alldeles säkert att pröva frågan fullt sakligt; och jag har nu den uppfattningen, att starka sakliga skäl tala mot att man binder sig fast vid en lagstiftning av denna karaktär.

Avslås Kungl. Maj:ts proposition och utskottets förslag, så få vi, under det att kontroll enligt den bestående förordningen äger rum, ett tillfälle till prövning av lämpliga åtgärder. Jag skulle också förmoda, att riksdagen icke är så förälskad i polislagstiftning, att den icke skulle vilja taga denna chans till förutsättningslös prövning.

Herr talman! Jag ber att få yrka avslag på utskottets förslag.

Herr Thore: Herr förste vice talman! Jag skall icke närmare gå in på behövligheten av denna främlingslag, icke heller på om bestämmelserna fått den räckvidd, som kan anses vara lämplig. Emellertid får jag säga, det jag tror, att man överskattar faran av denna främlingsinvasion, som givit anledning till att en sådan lagstiftning har blivit framlagd.

Sverige ligger dock icke i stråkvägen för folkvandringarna i Europa. Vi ha ett språk som icke så litet skiljer sig från övriga, vi ha samhällsförhållanden, som äro ganska annorlunda och vi ha kanske icke minst ett klimat som jag tror icke precis tilltalar utvandrarerna från Mellaneuropa, åtminstone när det gäller de nordligaste delarna av vårt land. Jag tror, att man skall vara något försiktigare med att taga exempel från utlandet och utan vidare överflytta dessa på våra förhållanden, än vad herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet var i sitt uttalande angående flyttningar av polacker till Frankrike. Nu är känt, att långt före kriget italienarna i mycket stor utsträckning inkommo till Frankrike för att användas vid manuella arbeten, speciellt i Sydfrankrike. Om man nu fruktar italienarna i Sydfrankrike och i Frankrike i allmänhet, så är det ganska påtagligt, och därtill behövas inga kommentarer; ty den frågan ligger till på helt annat sätt än beträffande polackerna. Det är för övrigt ganska svårt att definiera något sådant som när överbefolk-

ning föreligger. Jag har den uppfattningen att om man plockar in 150,000 personer till Grönland, så skulle detta landområde bli mera överbefolkat, än om man har 150 miljoner människor i Mellaneuropa, ehuru Grönland har åtskilligt större yttinnehåll.

Jag skall emellertid icke gå ytterligare in på dessa synpunkter. Jag tror, att med den utformning, som Kungl. Maj:ts förslag nu fått, skall man kunna godtaga detsamma; och det kan i vissa fall vara lämpligare att få en lag än en författning, som kan varieras från och till, ty det blir litet mer stadga med en lag.

Jag har emellertid, herr talman, icke begärt ordet för att framhålla just detta, utan för att uttala min tillfredsställelse över att utskottet i så stor utsträckning, som förhållandena medgivit, tagit hänsyn till min motion. I den har främst berörts dispens för svenska arbetsgivare att anställa utländsk arbetskraft. Här gäller det icke arbetssökande i vanlig mening, utan det avser personer, som behövas vid en del industriella arbeten, kanske främst skeppsbyggerierna, där detta visat sig vara mest nödvändigt. Där har faktiskt en av förutsättningarna för att beställningarna skulle kunna hamna här i Sverige varit den att man skulle mottaga en del utländsk arbetskraft, t. ex. i form av montörer, praktikanter, inspektörer o. s. v. Det har då visat sig, att genom den författning, som tillkom den 4 september förra året, ha en del onödiga hinder och svårigheter uppstått, som icke alls varit till någon fördel för vår arbetsmarknad utan snarare till skada. Nu synas dessa förhållanden icke hava blivit tillbörligt beaktade vid avfattningen av den kungl. propositionen, men genom de jämkningar och uppmjukningar, som gjorts av utskottet, skulle, så vitt jag kan se, dessa svårigheter nu väsentligen bli upphävd.

Det är dock ett par punkter, som jag anser mig böra peka på, bl. a. den som anges i motiveringen till § 51 i utskottets utlåtande. Det heter där: »Om en firma kan visa, att den tid efter annan är i behov av utländsk arbetskraft och att detta behov ej på förhand låter sig närmare fixera, torde firman kunna hos Kungl. Maj:ten utverka, att utländska arbetstagare må till visst beräknat högsta antal för viss tid fritt passera den gränssort, som kan ifrågakomma, och att de vid ankomsten omedelbart få börja anställningen.» Ja, det står talat om »den gränssort» etc., men det borde väl hetat »de gränssorter», ty det kan icke alltid på förhand avgöras, vilken gränssort, som kommer att passeras. Jag vill framställa det önskemålet, att man vid uppgörandet av formulär till dispenser rådgjorde med de personer från industrin, som närmare äro inne i dessa förhållanden; speciellt då från skeppsbyggeriet, så att det nyss anförda kan beaktas.

Vidare är det fråga om de dispenser, som skola givas från socialstyrelsen, när det gäller hastigt påkommande behov av utländsk arbetskraft. Nu har framhållits såsom ett önskemål, att dessa dispenser skola meddelas av Konungens befallningshavande. Jag tror för min del, att detta hade varit lämpligast, men kan häremot sägas, att det är socialstyrelsen, som har den främsta överblicken över arbetsmarknaden, varför man måste vända sig dit — nu gäller detta som sagt ej arbetssökande i vanlig mening, men därvidlag synes man icke ha gjort någon närmare åtskillnad. Men i alla fall, om socialstyrelsen skall ha denna rätt, så är det nödvändigt, att den tillämpas på sådant sätt, att industrin icke har några berättigade klagomål att framföra. Det har härvidlag nog varit så och så beträffande förordningen den 4 september 1920. Man har från industriernas sida fått den uppfattningen att det varit byråkratiska och obekväma föreskrifter, vilka med avseende på tillämpningen snarast möjligt böra modifieras. Jag skulle med en hel del fall kunna belysa detta, fast jag icke vill taga kammarens tid i anspråk med att anföra dem. Det vore lämpligt att få formerna för de dispenser, som här förutsättas av ut-

*Ang. lag om
utlännings
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)*

Ang. lag om
utlännings
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)

skottet, mjukare än de, som förefinnas i förordningen av den 4 september i fjol. Ävenledes voro önskvärt att de nya bestämmelserna av hithörande slag komme till omedelbar användning nu, fastän lagen ju icke skall tillämpas förr än den 1 januari nästa år. Detta är i huvudsak vad som jag velat anföra till protokollet.

Herr Hage: Herr talman! Då jag tillsammans med övriga socialdemokratiska ledamöter av andra lagutskottet har avgivit en blank reservation till detta utlåtande, så har jag ansett det vara en skyldighet att deklarerat, vad vi avse med denna blanka reservation. Jag vill då genast ge tillkänna, att vi med denna reservation såsom utgångspunkt tänka yrka avslag på Kungl. Maj:ts proposition, och jag skall här anföra några skäl för denna vår ståndpunkt.

Jag vill då först erinra därom, att vi socialdemokrater äro frihandlare och alltså antiprotektionister. Det är visserligen sant, att någon kanske kan invända, att under svåra tider ha även vi tvungits att taga en viss hänsyn till tidsförhållandena och kanske även varit med om beslut i riksdagen, som icke fullt i varje detalj överensstämma med vår åskådning på detta område. Men det har då varit beroende på kritiska och svåra förhållanden. I stort sett vilja vi emellertid alltid, när det är möjligt för oss, deklarerat vår frihandelsvänliga ståndpunkt. Då så är förhållandet, skulle jag vilja uppställa den frågan till besvarande: *Kan man vara frihandlare när det gäller varor, men protektionist när det gäller arbetskraft?* Ja, som saken nu ligger till, så kanske det icke är så lätt att svara på den frågan. Men jag skall i alla fall försöka. Jag skulle vilja svara på det sättet, att jag säger, att under *normala* förhållanden och *normala* tider måste man från vår ståndpunkt hylla den frihandelsvänliga åskådningen även när det gäller *arbetskraften*. Men man kan naturligtvis under kortare övergångstider, under kritiska förhållanden, då det är stor arbetslöshet i landet, då eventuell utländsk arbetskraft, som söker anställning, tränger mot gränserna, tillämpa en annan princip — nu vill jag dock säga, att de skildringar, som avgivits i sistnämnda avseende som motiv för de åtgärder, som regeringen föreslagit, kanske äro litet överdrivna. Under en övergångsperiod, under en kristid, kunna alltså givetvis även de, som ha en frihandelsvänlig uppfattning, när det gäller arbetskraften, gå över till en åskådning, som i viss mån har ett stänk av protektionism över sig. Från *den* utgångspunkten måste jag säga, att i stort sett ha vi socialdemokrater, även om vi reagerat på vissa punkter, icke varit emot de provisoriska förordningar, som åstadkommit och varigenom man försökt förhindra invandring av arbetsökande, som kunnat tränga bort från arbetet vår egen inhemska arbetskraft. Alltså, just på denna grund kunna vi, som stå på den förenämnda ståndpunkten, dock vara med om att försvara tillvaron av *provisoriska* förordningar på detta område. Men vad är det *nu* fråga om? Jo, att åstadkomma, icke en provisorisk förordning utan, såsom regeringen åtminstone föreslagit, en permanent och definitivt bestående lagstiftning, där man fastställer ett system för kommande tider och för lång tid framåt utestänger arbetskraften till ett förhindrande av det fria utbytet i berörda avseende mellan folken. Då är det inte att undra på, om vi så att säga resa oss på bakbenen och icke vilja vara med om detta, ty det strider alldeles emot vår åskådning eftersom det rentav blir fråga om att stabilisera de protektionistiska anordningar, som vi ha kunnat vara med om under svåra tider och under kritiska förhållanden. Vi se alltså denna sak på det sättet, att om man nu går in för denna lagstiftning, som det här är fråga om, då tar man på ett tämligen definitivt sätt avsked från tanken att återigen komma tillbaka till gamla förhållanden på detta område, vilka från vår utgångspunkt varit synnerligen tilltalande; och man

skulle verkligen kunna om dessa tider och förhållanden instämma med Rolf, då han sjunger i revyn: »tacka vet jag det, som var en gång för länge, länge sen.»

Jag kan nämna, att jag en gång varit bosatt i Malmö — jag har icke alla tider bott i Norrland — och jag kommer ihåg, med vilken lätthet man kvistade över till Köpenhamn, och ville man resa ännu längre, så var det icke något hinder. Det var med ett ord ideala förhållanden både vid resor in i landet och ut ur detsamma och icke de hindrande bestämmelser med pass och visering m. m., som nu finnas och som man nu vill stabilisera och stadfästa, så vitt jag kan se, för framtiden.

Från dessa utgångspunkter har jag för min del kommit till den uppfattningen, att det rimligaste skulle vara att behålla de provisoriska förordningar som finnas. Jag vet visserligen, att det sagts, att då ger man regeringen en viss makt, som icke är så angenämt att ge en viss regering — men regeringar ändras ju, och den här regeringen sitter väl ej i evighet; och för övrigt tror jag — när man från dessa synpunkter skall ta hänsyn till och nödgas bedöma sådana här saker — att man får taga eventualiteterna och riskerna, som följa med en sådan anordning, som jag gått in för, om man å andra sidan på det sättet vinner vissa fördelar som man vill vinna.

För övrigt vill jag påpeka i detta sammanhang, att herr justitieministern själv har för sin del sagt, att den nu gällande lagstiftningen fungerar bra. Det står till och med på ett ställe i propositionen på sid. 6, att den kontroll, varigenom man hållit utläningar från landet, har varit synnerligen effektiv. Därutöver veta vi ju, när det gäller de alla sämsta elementen, som vi helst vilja hålla borta från landet såsom t. ex. zigenare, kopplerskor m. fl., så ha vi en gällande lagstiftning, som man icke annat än genom riksdagens beslut i bägge kamrarna kan få bort och som bör stå kvar, om utskottets utlåtande avslås.

Nu vet jag emellertid, att man här säger, att den provisoriska administrativa författning, som nu gäller, den är egentligen icke avsedd för annat än krigs- och kristider; och från *den* utgångspunkten är det riktigt — säger man — att man nu övergår till en *definitiv* och *permanent* lagstiftning, därför att nu leva vi icke längre under krigs- och kristidsförhållanden. I det avseendet skulle jag dock vilja säga, att det har ju förflutit många år, under vilka vi icke levat i kristidsförhållanden och likväl ansett, att den provisoriska förordningen kunnat kvarstå; och icke kan man precis säga att förhållandena bli annorlunda nästa år än de i stort sett äro i år. Och för övrigt finnes det i den nu gällande lagen, i dess 18 §, en bestämmelse, att regeringen äger rätt att förordna i dessa stycken, icke blott då det är fråga om fara för krig, utan den äger även eljest, där på grund av särskilda omständigheter prövas nödigt, vidtaga erforderliga åtgärder för att utestänga en invandring, som icke är lämplig och som man icke vill ha.

Jag skulle till sist från dessa utgångspunkter vilja säga, att jag ser saken på det sättet, att de förordningar, som finnas, äro sådana, att man kan med dem åstadkomma den effekt, som i det här avseendet är behöflig. Och så länge endast dessa förordningar gälla, har man, efter mitt sätt att se, lättare att komma tillbaka till det gamla utgångsläget, än om man går in för en *permanent* lagstiftning.

Nu är det visserligen sant, att här har utskottet föreslagit, att denna lagstiftning, som det nu är fråga om, endast skall gälla under *fem* år. Men det förstår var och en, att därvidlag tänker man sig en prolongering av lagstiftningen. Och för övrigt kan man säga det, att det, som utskottet har gått in för, nämligen att åstadkomma en lagstiftning på fem år, det har man gjort för att

*Ang. lag om
utlännings
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)*

åstadkomma en kompromiss och få igenom lagen. Men bakom detta ligger säkerligen en vilja och strävan att, när tiden går ut, återigen få lagen prolongerad, om den nu går igenom här i dag.

Ja, herr talman, från dessa utgångspunkter och då jag i det här avseendet anser att den lag eller de förordningar, som vi hava, fylla det mått man ställer på en prohibitiv lagstiftning, när det gäller att förhindra invandring av arbetskraft och en del andra befolkningselement, som man inte vill ha in i landet, då jag alltså anser allt detta, herr talman, ber jag från dessa utgångspunkter att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr Samuelsson: Herr förste vice talman! Jag har studerat den kungl. propositionen och jag har studerat utskottets utlåtande och sökt få fram anledningen till denna lagstiftning, som man här ifrågasätter. Jag hör av de talare, som hittills haft ordet i frågan, att man är av samma åsikt även bland dessa, nämligen att man icke kunnat hitta på skälet eller vad som varit den stora anledningen till att man nu framlägger detta förslag till en s. k. främlingslag. Det var därför med mycket stort intresse som jag åhörde justitieministerns anförande som förste talare. Men jag måste säga att av statsrådets anförande blev jag ändå lika klok, när det gällde att förstå anledningen till förslaget, som jag var innan herr statsrådet hade yttrat sig.

Det framgår emellertid, såsom det redan har påpekats, att huvudanledningarna till förslaget skulle vara fyra, nämligen rasfrågan, rädslan för att få in särskilda förbrytare, förhållandena på bostadsmarknaden i landet och arbetslösheten eller förhållandena på arbetsmarknaden. Men herr statsrådet rörde själv icke vid någon av de tre förstnämnda anledningarna, och det framgår ju även av såväl propositionen som utskottets utlåtande, att man huvudsakligen stöder sig på förhållandena på arbetsmarknaden, den rådande arbetslösheten, att detta skulle vara huvudskälet till att man anser det nödvändigt med denna lag.

Emellertid kunde jag icke utav statsrådets anförande, där han drog fram en del exempel och påpekade en del skrivelser och dylikt, känna mig överbevisad om att bakom dessa skulle finnas bärande skäl att nu kräva så reaktionära åtgärder som man trots allt kräver i denna lag. Man vill göra gällande, att man kan icke hämma invandringen av exempelvis arbetssökande på något annat sätt än genom en sådan lagbestämmelse som denna. Men det framgår alltför väl av den redogörelse man får om hithörande förhållanden och bestämmelser i en del andra länder, där man gått in för en motsvarande lagstiftning, att man dock icke ansett sig nödsakad att giva dessa en sådan utformning som denna främlingslag. Jag tror att man kan åstadkomma nödig kontroll på annat sätt än genom dessa lagbestämmelser som man här ifrågasätter.

Det var även intressant att höra herr statsrådets jämförelse mellan exempelvis Tyskland och »det relativt välmående Sverige», som herr statsrådet yttrade sig. Jag tror att inte man kan säga att förhållandena här i landet äro sådana, att man kan tala om ett »välmående» Sverige, och att man på grundval av detta bör befara en stor invandring från andra länder. Vi se exempelvis av den arbetslöshetsräkning, som i dagarna har slutförts, huru stor arbetslösheten är; den är ju uppe i 70,000 anmälda arbetslösa, och vi veta också, att dessa som anmält sig icke utgöra samtliga arbetslösa i landet, utan siffrorna äro ännu betydligt högre än dessa.

När förhållandena äro sådana i landet och då man ovillkorligen även måste taga hänsyn just till det spörsmål, som herr Hansson var inne på, nämligen språkfrågan, och de olika förhållandena i de olika länderna, så tror jag man kan säga med lika stor kraft från det andra hållet, att man icke behöver

vara så rädd för denna kolossala invandring av arbetssökande, som synes framgå av propositionen och av statsrådets yttrande. Man måste i stället konstatera att, som lagen nu är formad, så verkar den fullkomligt som en klasslag gentemot arbetarklassen. Ty alla invandrare bli där misstänkta för att vara arbetssökande, och enligt propositionen och enligt utskottets utlåtande är det brottsligt att söka arbete i landet, man tussar då ögonblickligen polisen på dessa och det blir en hel del anmälningar som måste göras, vilket gör, att det yttrande, som fälldes av herr Hansson, är fullt berättigat, nämligen att lagen kommer att verka som införandet av en fullkomlig polisstat. Bestämmelserna i lagen, sammanställda med bestämmelserna i en hel del andra lagar, visa, som sagt, allt för väl, att det här är fråga om en fullkomlig klasslagstiftning riktad mot arbetarklassen, mot dem som möjligtvis i andra länder befinna sig i ett sådant nödläge, och i förtvivlan häröver söka finna arbete här i landet. Och icke nog med detta, bestämmelserna i lagen verka som klasslagsbestämmelser mot landets egna arbetare. Man kan vara fullt övertygad om att det ligger mycken sanning i det, att landet genom antagande av denna lag gör sig fullkomligt ökänt, när det gäller en jämförelse med andra länder.

Arbetslösheten och förhållandet på arbetsmarknaden bottnar i andra kända orsaken och förbättras ej genom ett antagande av denna lag.

Enligt mitt förmenande kan man med skäl säga, att de bestämmelser som redan finnas äro hårda nog och mer än hårda. Och jag tror också att när man jämför exempelvis förhållandena i andra länder, så kan man ha anledning att stryka under, att skulle riksdagen nu antaga denna lags bestämmelser, så har den därmed stadfäst betydligt strängare bestämmelser, än vad liknande lagbestämmelser äro i flertalet andra länder.

På samma sätt förhåller det sig, om man går in på själva anmälningsskyldigheten. Även här kräves det nu en sådan anmälning i alla möjliga former, när det gäller att transportera sig från en plats till en annan i landet, en anmälningsskyldighet som gör att man kan säga, att en utlänning som vistas här i landet står fullkomligt under polisens välde och ständigt har över sig skyldigheten att göra anmälan. Jag tror att man kan utan vidare påstå att den anmälningsskyldighet, som redan finnes för sådana som härbärga utlänningar, den borde i det fallet vara tillfyllest, och man behöver icke kräva några längre gående restriktiva åtgärder i detta hänseende.

När man går in på propositionen och läser de yttranden som avlämnats i anledning av detta lagförslag, så måste man även konstatera, att lagrådets ledamöter icke heller med så stor beredvillighet synas ha omfattat denna lags bestämmelser. Detta framgår av yttrandena i den ena paragrafen efter den andra, av en del av lagrådets ledamöter, att de anse att lagen är av den mest stränga karaktär man kan tänka sig. Och särskilt fäster man sig vid yttrandet av justitierådet Alexanderson, där han anser att, om en sådan lag skall vara nödvändig för normala förhållanden, så är det enligt hans förmenande mycket betänkligt. Man ser således att även bland lagrådets egna ledamöter råder en viss tvekan om att tillstyrka detta lagförslag.

De synpunkter jag har på detta spörsmål giva i stället fullt fog för den åsikten, att man bör lätta på de redan alltför stränga bestämmelserna i fråga om ställningen till invandringen. Jag tror också att man kan draga exempel på exempel under årens lopp, särskilt under det senaste året, hur man på grund av dessa bestämmelser har behandlat utlänningar här i landet, och jag tror, med utgångspunkt från detta, att man har alla skäl att säga att det finns ingenting som talar för att riksdagen nu går in för strängare lagbestämmelser, vilka som jag förut sagt komma att verka som en fullkomlig klasslag.

Det är från dessa utgångspunkter, herr förste vice talman, som jag kommer att yrka avslag å såväl den kungl. propositionen som utskottets utlåtande.

Ang. lag om utlännings rätt att här i riket vistas.
(Forts.)

Ang. lag om
utlännings-
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)

Herr Järte: Herr förste vice talman! Det förvånar mig icke, att den siste talaren yrkat avslag på propositionen och utskottets hemställan. Ty om det är några, som ha anledning att med oro och ovilja motse en mera rationell och effektiv främlingskontroll, så är det medlemmar av det parti denne talare företräder. När han samtidigt kallade lagen för en »klasslag», så hade han mera rätt, än han kanske trodde, men i motsatt mening, nämligen att om det är någon klass i samhället, som denna lag särskilt gynnar, så är det uppenbarligen lönearbetareklassen i vårt samhälle. Det är helt enkelt en arbetsmarknadsprotektionism som det här gäller. Herrarna skola dock icke vara rädda för det namnet. Med denna protektionism råder samma förhållande som med all den socialpolitik som nu bedrivs. Detta sker icke till enskilda medborgares och särskilda samhällsklassers åtnad, utan denna politik har kommit till, upprätthålles och motiveras för *det helas välfärd*. Sammalunda med här föreliggande lagförslag!

Men nu har det egendomliga inträffat, att just målsmännen för de samhällsgrupper, som i förevarande hänseende onekligen äro mest gynnade, ta till orda och förorda avslag i frihandeln och i frihetens namn. Det låter bra underligt för den, som i likhet med mig sysslat med dessa frågor i sju hela år, och som vet, att när vederbörande myndigheter fråga arbetarorganisationerna, vad de anse i varje speciellt fall, d. v. s. om man skall tillstyrka visum för en inresande, som söker arbetsanställning, eller om man skall meddela arbetstillstånd för en yrkesutövare, så ha i 99 procent av sådana fall fackorganisationernas mening varit bestämt *avstyrkande*. Och denna mängd av avstyrkanden är så konstant under årens lopp, att man kan säga för att tillämpa en term från den Hegelska dialektiken, som åtskilliga av herrarna känna till, att av kvantiteten blir en kvalitet, d. v. s. den svenska fackföreningsrörelsen är i princip för att dels mota ut, dels hindra så många utländska yrkesutövare som möjligt att inkomma i riket. Detta empiriska vittnesbörd om de svenska fackorganisationernas verkliga uppfattning väger enligt min mening vida tyngre än vissa partiledares deklamatoriska andraganden i denna fråga.

För dessa talare finns det förvisso för en gångs skull ett angenämt tillfälle att konstatera, att här ser man, hur fritt det politiska arbetarpartiet står gent emot fackföreningsrörelsen. Ja, som opposition kan man köra med lösare tyglar, och som opposition har man möjlighet att motsätta sig vad man näppeligen skulle ha vågat och kunnat, om det gällt att själv sitta och ta ansvar. Ty kan det vara förkastligt för ministären Ekman att vidtaga den åtgärd, som socialistregeringen Stauning 1926 efter upphävande av passviseringstväanget med Tyskland gjorde genom att få till stånd en lagstiftning, av vilken denna svenska i mångt och mycket är en kopia? Sålunda: då en ministär av arbetarpartiet sitter vid makten i ett land, som har så snarlika förhållanden med vårt som Danmark, då ha vederbörande ansett nödvändigt att vidtaga skyddsåtgärder, så snart viseringstväanget fallit med Tyskland som en följd av den tyska handelstraktaten. Men hos oss skulle detta vara olämpligt och otillbörligt. Jag efterlyser logiken i en sådan åskådning.

Denna sak är icke heller någon nyhet för den svenska riksdagen. Jag tillåter mig erinra att, då vi här för ett år sedan, den 22 maj 1926, togo ställning till den tyska handelstraktaten, så framhöll jag från denna plats, att däri ingick ett förslag om passviseringstväangets avskaffande, vilket var mycket livligt eftersträvat från tyskt håll av skäl som herr justitieministern i dag anført och som också ytterligare blivit belysta i utskottets allmänna motivering, vilken, i förbigående sagt, är synnerligen intressant och läsvärd och som jag icke kan förstå, att man från socialdemokratiskt håll kan avvisa, så bindande som saken är framlagd och så starka fakta som blivit anförda för bifall till propositionen. — Nåväl, i handelstraktaten förutsattes, att viserings-

tvånget skulle falla. Jag påpekade då, att det var nödvändigt att ersätta viseringstvånget med andra skyddsåtgärder och detta jämväl av det skälet, att det icke heller gick för sig i längden att frågor, som rörde den svenska arbetarklassens väl och ve, reglerades ensamt av Kungl. Maj:t på sätt nu skett under de sista åren. Riksdagen har nämligen varken tillfrågats eller eljest fått anledning att taga ställning till detta riksviktiga spörsmål, alltså samma synpunkter, som dikterade herr Engbergs hållning i konstitutionsutskottet, då han reservationsvis anmärkt, att ur 1914 års utlänningslag § 18 icke kunde deriveras fram en sådan förordning, som den, vilken kom till i höstas. Enahanda tankegång präglade på denna punkt mitt anförande förra pingstaffon, att man, konstitutionellt sett och med hänsyn till sakens stora praktiska vikt, måste kräva, att riksdagen fick taga ståndpunkt till dessa frågor. Jag tillsporde samtidigt dåvarande handelsminister Svensson, vad regeringen hade för planer i detta avseende. Han svarade då, att »regeringen givetvis haft sin uppmärksamhet riktad på möjligheten av att sådana åtgärder kunna bli av behovet påkallade och därför sört för att vi i det avseendet icke äro bundna av traktaten utan ha fullt fria händer. I övrigt är denna fråga föremål för beredning och prövning i justitiedepartementet». Dessa frågor lägo nämligen så till, att den Sandleriska regeringen hade frågan uppe till omprövning på grund av att vederbörande myndigheter framställt krav på åtgärders vidtagande. De myndigheter, som närmast sysslat med dessa spörsmål, hade nämligen fått klart för sig, att det icke kunde gå för sig i längden att Sverige träffade avtal om viseringstvångets hävande med det ena landet efter det andra och släppte in dessa länders undersåtar över sina gränser utan vidare prövning, under det att i andra länder genomfördes en avstängningsbarriär, en inre kontroll, varigenom varje svensk, som vill bosätta sig och taga anställning i respektive land, först måste erhålla officiellt tillstånd därtill. Det är uppenbarligen ur vår svenska synpunkt en reciprocitet till skenet men icke i verkligheten. Kunnna vi verkligen som »die dummen Schweden» i fortsättningen hålla på med den politiken, utan måste icke även vi se till att skaffa oss likvärdiga anstalter beträffande utlänningsars behandling i Sverige? De framställningar från myndigheter, som gjordes med anledning av viseringstvångets upphävande på grund av handelstraktaten med Tyskland, föranledde den Sandleriska regeringen att begrunda saken. Så kom regeringskrisen och därmed försvunno dessa planer liksom så mycket annat i Stripahålet, och man vet icke, till vilken ståndpunkt den Sandleriska regeringen slutligen skulle kommit fram och om den skulle sett sig tvungen att följa nyssnämnda föredöme från den socialdemokratiska regeringen Stauning i Danmark. Den nya regering, som trädde till efter den Sandleriska, fattade klart situationen i ögonsikte och åstadkom i Berlin ett oundgängligt uppskov med viseringstvångets upphävande till den 1 oktober 1926. Så utfärdades i september nu gällande provisoriska förordning med arbetstillstånd, som för utlänningar från viseringsfria stater ersatte viseringen såsom villkor för arbetsanställning. Hela denna utveckling har mest varit fördold för vårt offentliga liv. Den svenska allmänheten har icke heller varit berörd av denna angelägenhet. Det gäller bara ett fåtal arbetsgivare och utlänningsarna. Allmänheten har så mycket mindre kunnat ha någon vetskap om dessa förhållanden, som all skriftväxling, som förekommit mellan Kungl. Maj:t och myndigheterna, varit hemlig, emedan förhandlingarna med olika länder om viseringstvångets upphävande haft diplomatisk karaktär. Följaktligen har man aldrig haft tillfälle att öppet och ingående diskutera dessa frågor. De ha varit och måste på grund av sin natur alltfort vara insvepta i en slöja av sekretess. Jag anser mig dock icke kunna undanhålla kammaren den upplysningen, att då socialstyrelsen för sin del i hemliga skrivelser vid upprepade tillfällen påkallat åtgärder, samt då styrelsen i sitt yttrande

*Ang. lag om
utlännings
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)*

Ang. lag om
utlännings
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)

över nu gällande provisoriska förordning, vari socialstyrelsen tillstyrkt utfärdandet av samma förordning, voro dessa utlåtanden undertecknade av de två socialfullmäktige, herrar Hjalmar von Sydow och Herman Lindqvist, som bland andra deltagit i ärendenas handläggning. För herr von Sydow, såsom företrädare för de svenska organiserade arbetsgivarna, har det naturligtvis varit förenat med en viss självuppgivelse att förorda åtgärder, som skulle förhindra en i och för sig mycket önskvärd konkurrens på den svenska arbetsmarknaden, i betraktande av de monopolistiska tendenser, som särskilt känneteckna vår fackföreningsorganisation här i landet. Men herr von Sydow såg saken som sagt ur det helas synpunkt och tillstyrkte restriktivlagstiftning och motsvarande främlingskontroll. Herr Herman Lindqvist såg självfallet saken ur fackföreningsrörelsens synpunkt och mina herrar socialdemokrater, han tillstyrkte!

När regeringen sedan fann det nödvändigt att förelägga riksdagen proposition i ärendet, så fick lagrådet som vanligt yttra sig, och lagrådet liksom den svenska allmänheten gnuggade sig i ögonen och upptäckte då, att här voro vi inne på en utveckling varom lagrådets ledamöter dittills icke gjort sig någon klar föreställning. Därvid upphävde ett högt aktat justitieråd det klagorop, som här citerats, att vi äro på väg att lämna »den liberala rättsstaten» för att övergå till den polisstyrda, sociala välfärdsstaten i nymerkantilistisk anda. Men sagda utveckling ha vi ju beträffande vår inrikespolitik hållit på med i en halv mansålder. Den stackars liberala rättsstaten har därvid fått maka åt sig åtskilligt, och samma justitieråd har såsom en på sin tid framstående ledamot av första kammaren varit med om att införa social tvångsförsäkring, yrkesfarelagstiftning och arbetstidslagstiftning och mycket annat i den vägen, varöver från liberalt politiskt håll sträckts en icke alltid så varsam utan städse varm och värnande hand. Dessa reformer ha principiellt varit av precis samma art; de ha inneburit ett övergivande av den liberala rättsstaten och en beaktelse till den polisstyrda sociala välfärdsstaten. Det är samma socialpolitik, som nu skall tillämpas *utåt* i det här fallet, som bedrivits med så mycken intensitet *inåt* under så många år. Men varför — vilket visserligen är ett svenskt lynnesdrag — men varför skola vi behandla utlänningar mera »liberalt» än våra egna medborgare?

Märk dock väl, mina herrar, att lagrådet tillstyrkt lagstiftning och icke avstyrkt förevarande lagförslag. Lagrådet har icke avstyrkt detsamma! Man kan fullkomligt sentera lagrådets därvid uttalade allmänna beklaganden. Jag är också ense med de herrar, som uppträtt här i debatten, att det är mycket ledsam, att t. ex. icke herr Hage kan fara till Berlin eller Köpenhamn utan pass, som i den gamla goda tiden. Men den tiden är förbi, och det är fråga, om den någonsin återkommer. Den sjönk i historiens natt under världskriget, och det är. Gudi klagat, många tecken, som tyda på att den enastående frihetsperiod och därmed också det lysande uppsving, som kännetecknat det västerländska samhället under mansåldrarna närmast före kriget, nu är avslutad och att vi nalikas andra och hårdare tider. Vi återgå påtagligen till ett nytt skräväsande i våra inre samhällsförhållanden, och stormtecken tyda på en stundande raskamp på det utrikespolitiska området. Det är nämligen icke så, att förändringarna efter 1914 uteslutande bero på den uppkomna ekonomiska och sociala nivåskillnaden länderna emellan. Detta är visserligen den primära anledningen till att alla stater i Europa ha skaffat ett skyddssystem mot massinvasion av främmande folk, bestående antingen av prohibitiva lagbestämmelser eller av en effektiv polisuppsikt, som vi i vårt land icke mäka upprätthålla. Kammaren vet full väl, att landsbygdens polisväsende hos oss icke är rustat att tjänstgöra som det överhetens och ordningsmaktens allestädes närvarande, allseende öga och väpnade arm, eller med andra ord som gendarmeri, som finnes i de flesta andra

stater i Europa, utan vi måste lägga den viktigaste spärren vid gränsen. Det kunna vi också tack vare vårt geografiska läge. I andra stater, som äro mera landfast förenade med varandra, måste man ha en gendarmeri i varje by och kan icke nöja sig med polisövervakningen. Personligen föredrar jag det svenska alternativ, som nu erbjudes riksdagen genom föreliggande proposition. Denna ekonomiska och sociala nivåskillnad staterna emellan, som föranleder ett så kritiskt läge i våra dagars Europa förklarar, att Sverige är ett Dorado i jämförelse med övriga länder i Europa. Vi ha de högsta arbetslönerna, de bästa sociala förhållandena, och då är det klart, att hit drages också det europeiska från U. S. A. utestängda befolkningsöverskottet. Om vi hade fria gränser, så skulle vi få en massinvandring. De 7,000 polacker, som varje månad lära lämna Danzig för att resa till Kanada, skulle mycket hellre farit hit. Här är det mycket lättare att slå sig fram.

Men det är icke bara nivåskillnaden, som framkallat denna skyddslagstiftning, utan det är också en förändring i själva folkens mentalitet. Justitieministern framhöll i sitt inledningsanförande, att staterna måste för kulturens främjande söka stödja varandra. Det är alldeles riktigt, men tyvärr bliva folken allt mera fientliga emot varandra, och det hjälper icke med några socialistiska internationaler. Under 1700-talet och under 1800-talets förra hälft kunde man vara kosmopolit i Weimar och i Jena! Då kunde man drömma om den stora folkförbrödringen, ty då fanns icke de moderna kommunikationerna och folken kände icke varandra. Men i vår tid, i de världsomspännande kommunikationernas dagar ha folken kommit i närmare kontakt med varandra. Sympatierna inbördes ha dock icke ökat därigenom. Man märker detta bäst i de stater, som äro olyckliga nog att ha en rasblandad befolkning. De nationalistiska känslorna, som spela en sådan roll i nutidshistorien, näras av denna instinktiva, spontana antipati och icke av brist på kännedom de olika folk-raserna emellan. Folken kunna därför icke sammansmälta i en stor enhet; de biologiska skiljaktigheterna äro för stora. Liberalismens stora tanke, som Fichte uttryckte med orden: »Die Gleichheit alles dessen, was Menschenantlitz trägt», jävas mer och mer av den moderna vetenskapen. Människorna äro icke lika sinsemellan, varken folken eller individerna.

Tyvärr, måste man säga med tanke på mänsklighetens framtid. Storstaternas utrikespolitik influeras också alltmer av en stigande motsättning mellan raserna, en alltmer utbredd känsla av att här föreliggande oöverkomliga skiljaktigheter. Desto djupare måste vi då känna glädje över att vi här i Sverige så till vida leva under utomordentligt lyckliga förhållanden, att i stort sett vårt folk utgör en enhetlig ras. Det är då en bjudande plikt för oss att skydda denna så dyrbara ägodel, och därför är den proposition, som här föreligger, ägnad att hälsas med stor tillfredsställelse. Härmed skall, såvitt jag vet, för första gången socialpolitik bedrivs med rasbiologisk betoning. Det är min tro, att i den riktningen kommer framtidens socialpolitik att gestaltas.

Herr andre vice talman, med hänsyn till vad jag nu anfört och i betraktande av att de ansvariga myndigheterna krävt en sådan lagstiftning som denna samt till skydd för vår nationella folkstock och vår arbetsmarknad, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr Engberg: Herr andre vice talman! Många gånger, då jag lyssnat till herr Järtes anföranden, har det slagit mig, att han på svensk botten synes vara en talangfull företrädare för åskådningar, som man mött då och då i den utländska litteraturen, enkannerligen inom det språkområde, som talaren med förkärlek gör inhugg på, när han kommer med sina citat här i kammaren.

Jag kan således icke neka mig nöjet, herr andre vice talman, att fästa kammarens uppmärksamhet på, att den rasfilosofiska utläggning, som herr Järte

Ang. lag om
utlännings
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)

Ang. lag om
utlämnings
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)

nu senast hade, den återfinnes, mycket utförligare, men för övrigt precis i anda och syftning likadan, uti ett för herr Järte säkerligen välbekant arbete om Västerlandets undergång av Oswald Spengler. Jag tror, att herr Järte i fortsättningen, liksom han varit det förut, skall bli en god lärjunge till dessa tvska, jag höll på att säga underliga, rasfilosofer. Men när jag hörde honom här i dag lägga upp invandringslagen mot bakgrunden av dessa synpunkter om blodets sammansättning och den i blodet inneboende fiendskapen raserna emellan, så undrar jag ändå, om man icke har skäl att fråga sig: Är det på en dylik motivering och utifrån dylika utgångspunkter, som den svenska riksdagen skall tillgripa en sådan lagstiftning som denna?

Det förefaller mig också ganska sällsamt, när jag åhörde herr Järte, att hos honom tycks numera ha ingåtts en förbindelse mellan två åskådningar, en förbindelse, som han har konsekvent utformat. Jag erinrar herr Järte om den kritik, som den för honom, fordom åtminstone, mycket bekante Ferdinand Lassalle riktade mot den s. k. polis- och nattvaktarstaten, och hur han yrkade på, att denna polis- och nattvaktarstat måste ersättas med den sociala välfärdsstaten. Herr Järte har tydligen tagit upp programmet om den sociala välfärdsstaten i sitt senaste anförande, men därför icke släppt det gamla, av Lassalle kritiserade programmet om polis- och nattvaktarstaten. När jag hörde honom här utveckla sina polissynpunkter, föll det mig in, att jag måste djupt beklaga inför denna kammare, att min mun är slutet av ett insegel på grund av mitt ledamotskap i konstitutionsutskottet, ty de hemliga handlingar, han hänvisade till, har jag haft tillfälle att studera igenom i konstitutionsutskottet, men kan självfallet icke begagna mig av dem här.

Jag vill dock säga, att när herr Järte slog sig till riddare för den åskådningen, att vi skola räkna med folkens inneboende fiendlighet mot varandra och göra slut på den internationella optimismen, att folken skola bättre förstå varandra i samma mån kommunikationerna folken emellan utvecklas, då säger jag mig, möter man den motivering, som för närvarande är *militarismens* och *avspärrningens* motivering. Det är denna anda, som man nu på ett betydelsefullt område håller på att vädra ut i Europa vid den ekonomiska konferensen i Genève. Det är sällsamt att i riksdagens andra kammare år 1927 få höra en representant för den moderna högern taga upp dessa åsikter, som enligt min mening och för att använda ett ord av den av herr Järte citerade professor Lidforss, är ett uttryck för en »barbariets renässans», men icke för den utveckling i internationell anda, som jag trodde, att vi alla skulle vara redo att arbeta för.

Herr Järte erinrade om att han var mycket intresserad för denna sak, och det är inte utan att jag, när jag hörde detta, tänkte för mig själv, att *här hör man mästaren prisa sitt eget verk*. Om man nämligen tittar på vissa data i detta verk, finner man att uppslaget, sådant det utformats i Kungl. Maj:ts kungörelse av den 4 september 1926, har vandrat från socialstyrelsen in uti justitiedepartementet och därifrån till polisen, varefter socialstyrelsen satts i tillfälle att sätta stort A på sitt eget verk. Därpå har justitieministern i september 1926 utfärdat denna kungörelse, varom vi förut upprepade gånger ordat.

Herr justitieministern syntes förargad över att man gjort erinringar mot hans kungörelse av september och riktade särskilt en admonition mot dem, som inom konstitutionsutskottet hade fäst uppmärksamheten på kungörelsen och olämpligheten av att på administrativ väg utfärda något som i viss mån hade karaktären av en invandringslag. Jag vill säga herr justitieministern, att det förefaller mig, som om han i sina allmänna rasbiologiska och rasfilosofiska funderingar tillhör samma skola som herr Järte, och vi ha väl däri en förklaring till, att herr justitieministern så villigt har stått till förfogande för de projekt, som ha kommit från socialstyrelsens sida. Ty se vi närmare på vad det här

gäller, så måste åtminstone jag för min del säga mig, att en lagstiftning av denna beskaffenhet just nu, den vore väl det mest orimliga sätt att understryka vår önskan att bättre deltaga i och stå i bättre kontakt med de internaionella i strävanden, som för ögonblicket taga sikte på att häva spärrarna mellan nationerna.

Ang. lag om
utlännings
rätt att här
riket vistas.
(Forts.)

Herr justitieministern menade, att den socialdemokratiska motionen i ämnet lämpligen kunde ha varit en ledare i *Socialdemokraten*. Det är mycket möjligt; det skulle i så fall enligt min uppfattning varit en mycket bra ledare, men jag skulle vilja returnera till herr justitieministern denna anmärkning på det sättet, att det föreföll mig, som om vissa tankegångar i herr statsrådets anförande lämpligen hade hört hemma i spalterna i *Svenska Morgonbladet*, det nuvarande regeringsorganet.

Jag lade särskilt märke till hur man här såväl från justitieministerns som från herr Järtes sida sökte skrämma oss med att om riksdagen icke tar denna invandringslag, så stå vi inför en fruktansvärd invasion av undermåliga element, och särskilt — jag höll på att säga naturligtvis — fann herr justitieministern en anknytning till preventivlagen och riktade mot oss socialdemokrater en anmärkning i detta hänseende. Det var ju besynnerligt, sade han, att socialdemokraterna, som genom preventivlagen vilja ha ned den nuvarande folkstockens numerär, skola motsätta sig en reglering på detta område och i stället giva fritt spel åt element, som utifrån komma in i landet. Den sortens referat av socialdemokraternas uppfattning beträffande preventivlagen ansluter sig också, förefaller det mig, till punkt och pricka till det sätt, varpå herr justitieministern citerade den socialdemokratiska motionen. Vi ha nämligen, såvitt jag har mig bekant, aldrig yrkat på upphävandet av herr Thyrens preventivlag med det skäl han anförde, utan vårt skäl har varit, att vi ville skydda vår folkstam mot könssjukdomarna och deras härjningar och medgiva för den enskilde att reglera sitt barnantal efter sina ekonomiska villkor och det ansvar han bör känna för det kommande släktets uppföstran. Den jämförelsen faller därför, såvitt jag kan förstå, platt till marken.

Ser man — om jag skall fästa mig vid den saken — på antalet av dem, som här skulle komma i fråga såsom resande till Sverige, så äro de, som komma hit för att söka arbete, avgjort i minoritet. Men för denna minoritets skull skulle man införa ett system med det utseende, som utskottet, i anslutning till Kungl. Maj:ts förslag, här har utformat. Det finnes i detta förslag en paragraf, som, ensamt den, ger mig anledning att på det bestämdaste avråda kammaren från att gå med på detta projekt, och det är 11 §, där klagorätten är fullständigt avskaffad. Där skall således socialstyrelsen sitta såsom den högsta instansen i dessa ömtåliga ärenden, och ingen appell gives, när socialstyrelsen fattat sin ståndpunkt. Jag föreställer mig, att för herr Järte med hans ideal, en av socialstyrelsen regerad svensk stat, det skulle vara tacknämligt att få införa en dylik tingens ordning, men jag tror, att vi övriga medborgare med all skälig respekt för den intelligens, den flit och de oerhörda kunskaper, som finnas samlade inom socialstyrelsen, betacka oss för att giva åt socialstyrelsen en sådan makt, att ingen appell skulle kunna ges, när styrelsen fällt sina domar. Jag tycker verkligen, att kammaren bör taga sig en funderare just på den 11 § och ställa till sig den frågan, om något sådant kan vara rimligt.

Men vidare, vad är det som står på, eftersom man nu skulle genomtrumfa denna lag? Vi ha ju den av herr justitieministern utfärdade kungörelsen av september i fjol. För min del anser jag denna kungörelse vara ganska orimlig i vissa stycken, särskilt de, som handla om arbetstillståndet, men kungörelsen är nu en gång där. Skall man ersätta dess falska principer med de nya falska principer, som finnas i den föreslagna lagen, och låsa fast detta

Ang. lag om
utlännings
rätt att här
i riket vistas.

(Forts.)

för fem år framåt i stället för att gå den rimliga vägen att tills vidare låta denna kungörelse med sina svagheter gälla, men modifiera den? Jag tror visserligen icke den nuvarande justitieministern kommer på den idén att införa några modifikationer i kungörelsen, men jag kan ju inom parentes tillåta mig anmärka i anledning av herr justitieministerns anförande, att detta gång på gång hade sinistra punkter, där det tycktes, som om den nuvarande regeringen beredde sig för sin hädanfärd och att det snart skulle komma någon annan Kungl. Maj:t. I så fall är det väl tänkbart, att en annan Kungl. Maj:t tar upp och modifierar de punkter, som behöva modifieras. Det förefaller mig därför, att när det gäller att välja mellan att taga den nu föreslagna lagen och att bibehålla en administrativ förordning tills vidare, som kan modifieras, och medan man här utreder en eventuell lag, som är rimlig och som icke innehåller sådana absurditeter, som denna, så är det väl för kammaren att vara på den säkra sidan, om kammaren avslår Kungl. Maj:ts proposition och tills vidare håller sig till de administrativa förordningarna.

Herr Järte menade, att om vi gå in för den av utskottet och Kungl. Maj:t föreslagna lagstiftningen, så är det detsamma som att föra socialpolitik utåt. Jag får då säga, att jag tror, att den socialpolitik, som herr Järte företräder, den ha vi nog av inåt. Skall den nu också vända sig utåt, då undrar jag, om icke hans excellens utrikesministern bör titta på den sortens utrikespolitik.

Jag ber, herr talman, att få förena mig i yrkandet om avslag på utskottets förslag.

Under detta anförande hade herr andre vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr andre vice talman! Jag skall först be att få nämna, att då herr Engberg här uttalade, »att ensamt bestämmelsen i 11 § om att klagan ej må föras över beslut i ärende rörande uppehållstillstånd, skulle utgöra tillräckligt skäl att avslå lagen», så torde nog herr Engberg därvidlag i någon mån överdriva. Det är ju så, att här gäller det ärenden, som behöva behandlas snabbt och där överklaganden redan av detta skäl äro olämpliga. För övrigt kan jag i det avseendet nöja mig med att hänvisa till utskottets motivering på denna paragraf. Det är också så, att om det förhållandet skulle inträda, att klagerätt medgäves, så skulle vareda utlänning, som begärt uppehållstillstånd, men förvägrats sådant, givetvis besvara sig häröver; och då skulle följderna också bli, såvitt jag kan se, att utlänning, om han besvarade sig över sökt men avslaget uppehållstillstånd efter de tre månader, som han fick vara här, stannade kvar också under besvärstiden, därest man införde besvär rätt. Detta skulle helt visst icke vara något önskvärt förhållande.

Jag begärde emellertid icke ordet för att närmare ingå på lagförslaget, ty jag anser det onödigt att härmed utdraga debatten, utan jag begärde ordet, därför att från en del borgerliga talare uttalats farhågor för att, om vi genomförde denna lag, så skulle detta vara ägnat att i någon mån försvåra en önskvärd utvandring av svenskar till Förenta staterna. Enligt min uppfattning är denna farhåga fullkomligt obefogad, främst därför att vi icke ha att räkna med någon återinvandring från Staterna, där man reglerar invandringen efter helt andra grunder än ett hänsynstagande till det förhållandet, om man kan få skicka utvandrarerna tillbaka till de länder, varifrån man mottagit invandrarerna. Redan detta innebär ju, att man icke har anledning befara några represalier från det hållet. Det är vidare en känd sak, att Förenta staterna bestämmer sin invandringskvot efter helt andra grunder. Det bör därjämte på-

pekas, att man i Amerika har betydligt mera restriktiva bestämmelser i fråga om invandringen dit, än som ifrågasättes i det här föreliggande lagförslaget.

Jag har här i min hand ett formulär till intyg, som skall utfärdas i Sverige av vederbörande pastorsämbete, och jag ber att få läsa upp det såsom ett prov på, vad man från Staterna begär av invandrare. Jag ber särskilt herr Samuelsson lägga märke till intygets formulering, som jag tror skulle utgöra en spärr till och med för honom, ifall han ville utvandra till Amerika. Formuläret är av följande lydelse: »På begäran intygas härmed, att — — — — såvitt mig är bekant hittills fört en hedrande vandel och icke är känd för att hysa sådana tänkesätt, som enligt mitt förmenande skulle kunna bli till skada för en enligt lagliga former bildad regering eller samhällsordning.» — Det är ju lätt för var och en att bedöma, mot vilka detta intyg är riktat.

Jag skall slutligen endast upptaga tiden med att säga ett par ord gentemot herr Hage. Han var alldeles riktigt inne på den frågan, att det i viss mån här är fråga om arbetarprotektionism, och då han sade, att man icke på arbetarhåll varit alldeles främmande för en sådan protektionism. Jag ber då att få i detta sammanhang erinra honom om förhållandena för något tiotal år tillbaka, då det verkligen var fråga om import av utländsk arbetskraft till Sverige, men på en tid, då här i landet rådde brist på arbetskraft. Då reste man från herr Hage närstående håll ett mycket skarpt och energiskt motstånd mot en sådan import. Nu äro förhållandena alldeles motsatta, och vi ha brist på arbetstillfällen. Men nu tycks man på samma håll intaga en alldeles motsatt ståndpunkt, och jag måste säga, att den nuvarande ståndpunkten förefaller mig tämligen obegriplig.

Jag kan tillägga, att man icke heller från borgerligt håll är så särdeles förtjust över att det skall behöva stiftas sådana här lagar, det vore naturligtvis både bättre och mera önskvärt, om de kunde undvikas. Men förhållandena äro ju nu en gång sådana de äro och komma säkerligen också länge att förbliva det; och detta är för mig skäl nog att gå in för en lagstiftning så som den nu föreliggande, varför jag, herr andre vice talman, ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Gardell** i Gans: Herr andre vice talman! Då jag har varit med vid realbehandlingen av detta utlåtande, skall jag be att få säga några ord.

Denna lag äger ju närmast intresse ur arbetarsynpunkt, och jag skall därför icke komma med något utförligare yttrande om densamma. Jag vill dock anföra, att till följd av det svenska rättsväsendet och de höga arbetslönerna här i landet, anses Sverige i Europa såsom ett paradiset. Inom utskottet har även lämnats upplysningar om, hur många ansökningar som inkommit från utländska arbetare, som vilja söka arbete här, ansökningar, som dock på grund av arbetslösheten i vårt land avvisats. Skulle riksdagen nu avslå utskottets förslag, så kommer detta att mycket försvåra socialstyrelsens arbete.

Herr **Hansson** i Stockholm yttrade, att den frisinna och liberala regeringen framlagt en lag, som försvårade umgänget mellan svenska folket och utländska folk. Jag får dock säga, att då det nu finnes en hel mängd kungl. förordningar angående utlänningar, som vistas i eller vilja komma in i Sverige, så måste det väl få anses innebära en stor lättnad att få dessa förordningar sammanförda i en enda lag, så att utlänningarna redan på förhand kunna få kännedom om de villkor, som äro uppställda för att få invandra hit. Då utskottet också föreslagit, att lagen endast skulle gälla i fem år, så får man väl anse, att utskottet även gått herr Hansson till mötes i hans önskan att få en förutsättningslös utredning. Man får väl ändå hoppas, att om fem år förhållandena skola vara någorlunda stabiliserade.

*Ang. lag om
utlämnings
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)*

Ang. lag om
utlännings
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)

Ur konstitutionell synpunkt måste det också anses såsom en fördel att få alla kungl. förordningar upphöjda till lag, ty därigenom får ju riksdagen en medbestämmanderätt, vilket den icke har för närvarande, då det ligger i Kungl. Maj:ts hand att ensam träffa avgörande i dessa frågor. Att bestämma lagens giltighetstid till fem år medför även en trygghetskänsla såväl för invandrarna som för lagstiftaren, ty att söka tillstånd till inresa i riket är ju förenat med rätt så stora besvärligheter.

Genom ett bifall till utskottets förslag blir det, som sagt, lättare för en utlännare att få veta uppehållsvillkoren, och likaledes blir det mycket lättare genom den här föreslagna lagen att få in montörer och ingenjörer för hopsättning och reparation av importerade maskiner.

Då utskottet, så gott sig göra låter, uppmjukat den kungl. propositionen utan att upphäva lagens effektivitet, så tror jag riksdagen utan tvekan kan taga utskottets förslag.

Beträffande herr Samuelssons påstående, att vår invandringslag skulle vara strängare än i utlandet gällande dylika lagar, vill jag endast hänvisa honom till de lagar, som gälla i Norge, England, Tyskland och Amerika. Om han studerar dessa lagar, så tror jag, att han skall få en helt annan uppfattning om den saken. Vad England beträffar, har man där tidigare haft lagar, som gällde ett år i taget, men har nu antagit en permanent invandringslag.

Då den av utskottet föreslagna lagen icke är särskilt avvikande från nu gällande bestämmelser och förordningar, så vill jag för min del, under åberopande av vad jag i övrigt anfört, yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hagman: Herr talman, mina damer och herrar! Önskemålet rörande det problem, som nu föreligger till behandling, nämligen, att vi skulle kunna återkomma till de förhållanden, som rådde i vårt land och i andra länder före 1914, är väl något, som alla ansluta sig till. För oss socialdemokrater är det naturligtvis en särskild plikt och skyldighet att söka komma fram till en utveckling uti den riktningen; och det finnes tillräckligt med krafter, som sträva åt annat håll, för att man skall kunna säga, att det är behövt att vid varje tidpunkt skjuta fram just detta önskemål om man någonsin skall kunna återkomma till de förhållanden, som tidigare voro gällande. Men det är en sak att önska detta och en annan sak att kunna realisera det; och jag måste för min del säga med anledning av den befattning, som jag under de senare åren haft med dessa angelägenheter, att jag uppfattar förhållandena på detta område som så pass svårartade, att det är icke möjligt att utan vidare återkomma till dessa tidigare rådande förhållanden. Jag är, med ett ord sagt, utomordentligt känslig för vilka åtgärder som företagas på det område, som vi nu tala om.

Jag tror, att det är alldeles nödvändigt, att vi hava bestämmelser, som reglera rätten till in- och utvandring, så som förhållandena i världen för närvarande gestalta sig. Sedan kan man naturligtvis alltid hava olika meningar om huru dessa kontrollanordningar böra utformas. Det är klart, att med den allmänna principiella synpunkt, som vi hava inom det parti, jag har äran tillhöra, vilja vi icke hava de bestämmelser, som man nu anser oundgängligen nödvändiga, mera invecklade och till sina verkningar omfattande, än vad som är absolut nödvändigt.

Det är icke utan, att man känner på sig, att beträffande det här föreliggande förslaget är det särskilt i ett avseende, som man skulle vilja hava det enklare och lättare, och det gäller inresetillståndet för människor, som icke ämna taga någon speciell befattning med den svenska arbetsmarknaden. Jag syftar i första hand på den turisttrafik, som från annat håll och vid andra tillfällen förklarats böra uppmuntras. Det är utan vidare uppenbart, att därest

de här till behandling föreliggande bestämmelserna komma att antagas, kommer detta att i viss mån åtminstone verka hindrande på den önskvärda turisttrafiken.

Jag tror vidare, och jag vill begagna detta tillfälle att säga det, att dessa rasbiologiska förhållanden, som man tror skulle kunna verka därhän, att vår ras uppblandades med en sämre, söderifrån kommande, äro nog i stort sett överdrivna.

För mig är det speciellt arbetsmarknadens problem, som jag vid detta tillfälle vill uttala mig om, och härvidlag säger jag öppet, att jag anser det nödvändigt att här finna bestämmelser, som möjliggöra för vårt land att i likhet med flertalet andra länder utöva kontroll över i vilken omfattning inresor ske från andra länder och huruvida de arbetstillfällena, som finnas i vårt land, bliva besatta av vårt eget lands eller av främmande länders medborgare.

Jag tycker vidare, att detta är synpunkter, som alla borde kunna ansluta sig till, då de begränsas till att gälla tillfälliga förhållanden och icke något annat. En fråga av denna art borde egentligen icke avgöras som en stridsfråga i den svenska riksdagen, utan man borde söka komma dithän, att bestämmelserna härom utformades på sådant sätt, att det i stort sett kunde råda enighet om dessa bestämmelsers avfattning och innebörd. Det är därför jag för min del skulle vilja rekommendera framför allt mina egna partivänner, i den mån vi nu skola anse, att ett omedelbart beslut här i dag bör tagas, att beakta just den synpunkten, att vi hava en förordning på detta område, som i stort sett är lika med den lagstiftning, som nu föreslås till antagande, och att det därför icke innebär någon risk ur de synpunkter, för vilka jag speciellt gör mig till målsman, nämligen arbetsmarknadsförhållandena, om denna lag här i dag icke antages. Man skulle genom att i dag icke fatta beslut kunna få till stånd en utredning av den art, som rekommenderas i den socialdemokratiska motionen, och man skulle genom ett års uppskov också kunna vinna, att bestämmelser utfärdades, som vunne en mera allmän anslutning, och att vi alltså vid ett annat års riksdag bleve i tillfälle att mera i enighetens tecken fatta beslut om dessa ur min synpunkt ytterst viktiga åtgärder, som här föreligga till behandling. Om Kungl. Maj:t, sedan ärendet eventuellt här i dag har fallit, genom en utredningsdelegation undersöker och utreder, hur man skall kunna förenkla och underlätta de bestämmelser, som äro nödvändiga på detta område, kan helt visst till nästa år framläggas ett förslag, varom större enighet kan bliva rådande än vad i dag föreligger.

Det är från dessa utgångspunkter och med starkt betonande av nödvändigheten att icke lämna vårt lands arbetsmarknad öppen, då andra länder samvetsgrant stänga sin, som jag, herr talman, ber att få yrka avslag å utskottets hemställan.

Herr **Johanson** i Stockholm: Herr talman! Justitieministern framhöll i sitt anförande, att man bör hava anledning att vara kritisk även mot yrkanden, som uppåras av humanitära motiv. Det är mycket möjligt, att så är fallet, och att åtgärder, som uppåras av dylika motiv, kunna visa sig i praktiken icke vara så värdefulla, som man tänkt sig. Men jag tror, att lika god anledning har man att vara kritisk mot förslag, som framkomma av välvilja — det är mycket möjligt, att den välviljan icke alltid håller streck i verkligheten. Jag är rädd för att vi genom denna speciallagstiftning bidra till att bevara ett olyckligt tillstånd, som en gång framkallats av kriget. Det är utan vidare klart, att om var och en i sitt land åstadkommer en lagstiftning, som omöjliggör rätten till fri in- och utvandring, blir resultatet, att alla dessa små ekonomiska enheter, varav Europa består, försöka att vidtaga åtgärder för att skydda sig mot konkurrens från alla de övriga, med påföljd, att de i verklig-

Ang. lag om
utlännings
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)

Ang. lag om
utlännings
rätt att här
i riket vistas.

(Forts.)

heten bli avstängda och att de icke erhålla den rörelsefrihet, som de annars skulle hava i större utsträckning än om denna lagstiftning icke vore till finnandes.

Dessutom måste man naturligtvis fråga sig, i likhet med vad herr Hage förut gjorde: Är det möjligt att vara frihandlare och samtidigt draga upp bestämmelser, som omöjliggöra rätten till fri in- och utvandring? Är det lyckligt att stänga in en större eller mindre nation inom viss gräns men samtidigt möjliggöra för denna nation att kanske kasta sina billigt tillverkade varor över gränsen till en nation, som har att utstå en svår konkurrens? Jag tror, att det är nödvändigt att komma ihåg vad herr Järte sade under sitt anförande, att den frihetsperiod, som rådde före kriget, var också en uppsvingperiod utan like. Det ligger onekligen en mycket stor sanning i att förutsättningen för uppsvinget är friheten; och kringskär man friheten, bidrar man till att omöjliggöra ett förnyat uppsving.

Emellertid ville herr Järte göra gällande, att fackföreningsrörelsen i princip vore motståndare till fri in- och utvandring. Det tror jag är fullständigt oriktigt, och det blir nog mycket svårt för herr Järte att giva belägg för ett sådant påstående. Ty jag erinrar om att under många år har fackföreningsrörelsen vid olika tillfällen hävdat rätten till obehindrad fri in- och utvandring, och den har gjort det senast vid en stor internationell konferens i London föregående år, där 26 olika stater voro representerade. Där hävdade man ånyo sin förut intagna ståndpunkt beträffande rätten till fri in- och utvandring. När vi intogo denna principiella ståndpunkt beträffande rätten till fri in- och utvandring, bestredo vi icke däriigenom, att det kan uppstå sådana abnorma förhållanden, att det kan bli nödvändigt att för kortare tider vidtaga vissa restriktiva åtgärder i fråga om rätten till in- och utvandring. Sådana förhållanden voro utan tvivel rådande, innan den tyska valutan blev stabiliserad hösten 1923, och dessa förhållanden gjorde, att ett oerhört stort antal tyskar önskade utvandra till vårt land. Jag tror, att faran för invandring från Tyskland är icke på långt när så stor i dag som 1923. På några år ha förhållandena utvecklats på ett mycket gynnsamt sätt för tyskarna.

Emellertid må ingen inbilla sig, att det icke kommer in utläningar i landet även med den kungl. förordning, som för närvarande gäller. Om vi blott se på den kungl. propositionen, finna vi, att därav framgår, att under en viss period icke mer än 6 utläningar vägrats inresa, medan, om jag minnes rätt, det varit omkring 700, som beviljats inresetillstånd, i syfte att här få arbetsanställning. Det är helt naturligt, att så kommer det alltjämt i fortsättningen att förfaras, oavsett om denna lagstiftning kommer till stånd. Så länge nämligen den kungl. förordningen gäller, kommer naturligtvis socialstyrelsen att handla efter samma principer. Men därjämte är all anledning för oss att komma ihåg, att under alla de år, som gått, har det varit flera svenskar, som utvandrat till utlandet, än utläningar, som kommit in i vårt land.

Genom denna lagstiftning, som vi nu stå i beredskap att införa i landet och som tyvärr finnes i de flesta andra länder, bidraga vi till att omöjliggöra, att man kommer tillbaka till de idealiska förhållanden, som rådde i världen före krigets utbrott. Vi bidraga vidare till att öka svårigheterna för våra egna landsmän att komma ut. Det är av stor betydelse för vårt land, att rätten till fri in- och utvandring om möjligt bibehålles. Jag tror, att det alltjämt kommer att bli en nödvändighet för oss att söka bereda den ökning av befolkningens antal, som här uppstår, tillfälle att avledas till andra länder, som hava möjlighet att taga emot den. Jag tror icke, att det förhåller sig så, som herr Järte vill göra gällande, att rasmötsättningarna skulle vara så stora, att det icke längre vore möjligt för de olika raserna att samarbeta. Då skulle Amerika teoretiskt vara en omöjlighet. Det är dock alltjämt en faktisk verklighet och där-

jämte en faktisk verklighet, som hävdar sin överlägsenhet mot de allra flesta nationer, tack vare sin större ekonomiska enhet och därigenom att det fått ofastad de mest utvecklade individerna från andra länder.

Jag tror, att det är nödvändigt att göra klart för oss vad det betyder, om vi bidra till denna strävan att stänga in sig i små enheter. För oss kommer det att betyda, att det blir ett väsentligen ökat antal medborgare, som få svårigheter med sin utkomst. Vi hava ju icke blott jordbruksarbetare, som utvandra och därigenom få ökade möjligheter att på ett sätt, som tillfredsställer dem, själva sörja för sin utkomst, utan vi hava också haft möjlighet att få ut en hel del industriarbetare, som därigenom blivit i tillfälle att utbilda sig inom sitt speciella yrke och också haft möjlighet att förskaffa sig den arbetsskicklighet, som i allmänhet sedan blivit utmärkande för industrien här i vårt land. då de sedan efter återkomsten fått tillfälle att göra denna arbetsskicklighet gällande inom landet på ett sådant sätt, att det blivit fördelaktigt för landet. De hava vidare fått språkkunskaper och kännedom om en hel del förhållanden, som sedermera blivit till nytta för Sverige på olika sätt.

Om man nu vill motivera denna lagstiftning med önskan att skydda rasen, skydda den högtstående svenska rasen, må man erinra sig, att denna utmärkta ras har utvecklats under tider med rätt till fri in- och utvandring; och om det skulle innebära så stora faror, att rasen förskämmas, därest rätten till fri in- och utvandring bibehålles, skulle rasen väl, innan denna lagstiftning kommit till stånd, redan hava rönt inflytande av detta. Jag tror icke, att den risken är så farlig. Jag tror, att det är all anledning för vår utmärkta ras, som utan tvivel — det vill jag icke förneka — i jämförelse med många andra kan betecknas så, att icke i tid och otid skrika ut sin överlägsenhet. Ty det kallas först och främst för skryt, och för det andra kan det giva anledning till att den blir illa sedd, det kan gå den på samma sätt, som den, som skryter över sin egen förträfflighet.

I fråga om den fara för bostadsmarknaden, som invandringen skulle kunna innebära, må man komma ihåg, att en lagstiftning som var motiverad med hänsyn till knappheten på bostäder under krisåren, då det icke byggdes något och det ständigt var brist på bostäder, den kan icke vara motiverad nu, då detta icke är fallet. I de stora städerna kanske det fortfarande finnes behov av ökad bostadsproduktion, men man kan icke säga, att i landet såsom helhet råder brist på bostäder. Den har man haft möjlighet att 8—9 år efter krigets slut avhjälpa.

När vi anse, att man bör kunna reda sig med den förordning, som för närvarande är gällande, är det uteslutande med tanke på, att det är en allvarlig fara, att man genom en sådan lagstiftning, som det här är fråga om, skulle förhindra möjligheterna att återkomma till normala förhållanden; och med normala förhållanden menar jag sådana förhållanden, som rådde före kriget. Man kan icke frigöra sig från tanken, att de åtgärder, som vi nu äro beredda att vidtaga, hade varit motiverade för några år tillbaka, men att det är högst tvivelaktigt, huruvida de äro motiverade nu och med hänsyn till de förhållanden, som komma att inträda under de närmaste åren. Det är all anledning att räkna med, att om man vill medverka till att komma ur de nuvarande svårigheterna, får man på olika områden giva plats för människornas förmåga att själva övervinna de olägenheter och de svårigheter, som finnas. Jag tror, att det är all anledning att komma ihåg, att all utveckling behöver försiggå icke under tvång utan i former, så fria som möjligt; och det vore olyckligt, om vi genom en sådan restriktiv lagstiftning, som det här är fråga om, skulle medverka till att förhindra ett nytt uppsving, sådant som rådde före kriget och som för oss alla naturligtvis är önskvärt och som vi nog alla äro beredda att med-

*Ang. lag om
utlännings
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)*

Ang. lag om
utlännings
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)

verka till. Trots allt komma vi emellertid utan tvivel att fördröja det, om vi vidtaga sådana restriktiva lagstiftningsåtgärder, som det här är fråga om.

Herr **Osberg**: Herr talman! Det förefaller mig litet egendomligt, att man vill göra detta spörsmål till en politisk fråga. Det är nog icke fullt så enkelt, som en del vilja påstå, att denna lag skulle vara alldeles obehörlig. För min del är jag herr justitieministern tacksam för att han låtit detta lagförslag komma fram. Jag tror icke, att det är någon dag för tidigt. Som jag läst lagen, kan jag icke anse, att det är meningen, att man skall försöka sätta upp någon kinesisk mur kring landet för sådana element, som kunna vara gagneliga för landet; utan det är väl i huvudsak meningen, att söka förhindra mindre önskvärda personer att komma in i landet. Jag tycker, att vare sig man har den ena politiska uppfattningen eller den andra, bör man verkligen kunna vara med om en sådan åtgärd.

Själv har jag försökt vinna utkomstmöjligheter i främmande länder; och jag skulle väl egentligen vara den siste att vilja tala för vad jag här tillåter mig att förfäktas. Jag går emellertid ut från ett land, som det torde vara ganska svårt att göra jäv emot, nämligen Förenta staterna. De åtgärder detta land vidtagit med avseende å sin invandring, innebära enligt mitt förmenande icke, att man vill utestänga sådant folk, som kan vara för landet gagneligt, utan de äro avsedda att utestänga mindre önskvärdt folk från att invandra. Herrarna hava själva klart för sig vad det gäller för bestämmelser för att en person skall få inträde i Förenta staterna. Han får genomgå en skärseld; och amerikanerna äro lika rädda att släppa in mindervärdigt folk som för en farsot, just därför att det har befunnits och genom dess statistik visat sig, att det kostat landet oerhörda summor att taga hand om dessa mindervärdiga element, vilka kommit dit till följd av att man tidigare släppt in vem som helst. Man kan icke gå ifrån rasspörsmålet härvidlag.

Nu talar herr Johanson i Stockholm om hur det gått i Förenta staterna, hur de kunnat reda sig med rasblandningen. Det är visserligen sant. Men jag vet, vilket bryderi denna rasblandning förorsakat. Det är visserligen beroende på, hur rasblandningen sker, men det kan dock bli med sådana element, som herr Johanson i Stockholm säkert tycker lika illa om som jag gör. Det är också skillnad mellan Sverige och Förenta staterna. Förenta staterna är en hel kontinent, som väsentligen koloniserats under det sista århundradet och framför allt under de senaste årtiondena, men där det också funnits möjligheter för alla att tränga in och få sin utkomst. Man klagas i vårt land över den stora arbetslösheten. Jag har dock den uppfattningen, att någon sådan icke behövde finnas, om man vidtog åtgärder, som vore erforderliga och kunde försvaras; men i alla fall hava vi egentligen icke någon plats eller något arbete åt en mängd invandrande folk. Och det värsta är, mina herrar, att vi vanligen få de sämre elementen in till oss. Amerika har dock fördelen, att i huvudsak få bra folk, visserligen en blandning, men amerikanerna vilja ju åstadkomma en sovring genom sina skärpta invandringslagar.

Under sådana förhållanden, då vi hava svårt att bereda utkomstmöjligheter åt vårt eget folk, måste vi rimligen förstå, att vi icke få låta landet ligga öppet för vem som helst. De, som söka sig hit, äro i alltför stor utsträckning mindervärdigt folk. Jag tycker det är skäl i att vi företaga en granskning. Jag anser den granskningen vara fullt försvarbar.

Jag skall icke gå vidare in på spörsmålet. Med den erfarenhet, jag har om Förenta staterna och de där vidtagna åtgärderna, anser jag, att vi hava lika stor skyldighet och rätt att införa restriktioner i vårt land.

Med vad jag sagt, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Mellerud: Herr talman! Jag delar den allmänna syn på detta problem, som senast utvecklats av herr Johanson i Stockholm.

Jag begärde emellertid ordet icke för att säga detta utan för att uttala mig om en mycket viktig detalj i detta lagförslag. I det uti propositionen framlagda lagförslaget 3 § stadgas det: »Utlänning skall omedelbart vid sin ankomst till riket personligen anmäla sig hos polismyndighet i den ort, dit han från utlandet först anländer. Därvid skall han uppvisa sin legitimationshandling ävensom meddela de upplysningar, polismyndigheten begär. Är legitimationshandlingen ej försedd med visering eller bevis om arbetstillstånd, skall han ock meddela *skriftlig* uppgift enligt fastställt formulär om tiden för vistelsen i riket och ändamålet med densamma.» Det är denna skärpta bestämmelse, som jag vänder mig emot. Redan den 4 september föregående år utfärdades en kungl. kungörelse med detta innehåll. Det är i denna bestämmelse icke nog med att det skall meddelas fullständigt namn, utan det skall meddelas yrke, nationalitet, födelsetid och födelseår, tiden för passets giltighet, tiden för vistelsen i riket, resans ändamål, om avsikten är att taga arbetsanställning samt, om så icke är fallet, vad eljest ändamålet är med resan. Under allt detta skall utlänningen sätta sin namnteckning.

Jag tänker nu närmast på, hur detta skall verka på våra förbindelser med vårt grannland Norge. Jag ser också omtalat i propositionen, att några länsstyrelser hava varit inne på den linjen, att man skulle stadga undantag från dessa strängare bestämmelser för de skandinaviska länderna. Jag kan icke hjälpa, att jag finner beklagligt, att justitieministern icke tillmötesgått denna framställning. Det är en betänkelig lucka i det föreliggande förslaget. Om jag ser på förhållandet med Norge, som jag närmare känner till, föreligga enligt min mening inga som helst skäl för restriktiva invandringsbestämmelser. Av ålder är det så, att strömmen av arbetsökande går från öster mot väster över Kölen. Även om förhållandena äro tränga och särskilt svåra i Norge för närvarande är jag, med den kännedom jag har om hur det är, övertygad, att den större strömmen av de arbetsökande, som passerar gränsen, icke går över till Sverige.

Hur verka dessa stränga bestämmelser i övrigt? Jag skall visa på ett annat förhållande. Norrmännens sydligaste järnvägsförbindelse, deras stora transitoledd över Sverige på utlandet och över vilken alla norrmän skola fram, då de vilja besöka kontinenten eller Danmark, den går över Sverige. Jag vågar påstå, att resandeströmmen på denna stora transitolinje utgöres till 90 procent av resande, vilka hava utlandet som mål. Nu måste polisens företrädare komma och sticka här åberopade uppgiftsblanketter i de resandes händer. På dessa blanketter skola de anteckna vissa uppgifter, vilka sedan skola skickas till polismästaren i Stockholm. Kan någon förnuftig människa räkna ut, vartill polismästaren i Stockholm skall ha denna samling av uppgifter? Det finns nämligen ingen som helst garanti för att de upplysningar, som sålunda lämnas, äro riktiga och vad spela överhuvud taget dessa uppgifter för roll, som lämnas av resande, vilka blott transitera Sverige på väg till utlandet?

Jag vill påvisa, att denna norska transitotrafik över Sverige är ett ekonomiskt intresse för vårt land. Det är icke betydelselöst, om man därvidlag med sådana bestämmelser som de här ifrågavarande gör svårigheter. Jag vill nämna, att man redan tidigare i Norge har haft uppe tanken på en ångfärjeförbindelse från sydligaste Norge till Danmark, och det förefaller mig, att, om man går denna väg med restriktiva bestämmelser — dessa för förhållandet mellan Norge och vårt land fullständigt onödiga bestämmelser — så påskyndar man tillkomsten av denna nya norska trafikled.

Detta av mig påpekade förhållande är enligt mitt förmenande en lucka av så betänkelig art i det föreliggande förslaget, att det är all anledning att taga sig

Ang. lag om
utlännings
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)

en funderare på detsamma. Jag skulle vilja säga, att den karakteristik, som herr Per Albin Hansson gav förslaget i sitt anförande i dag, icke är fullständigt oberättigad.

Jag skall, herr talman, sluta med att yrka avslag å såväl propositionen som utskottets hemställan.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr vice talman! Då jag har erfarit, att det kommer att framställas proposition på förslaget i dess helhet, ber jag att få ändra mitt yrkande om bifall därhän, att jag under 15 § yrkar bifall till den reservation, som är avgiven av greve Spens, herr Sundberg och mig. Samtidigt ber jag att få säga, att det endast är på grund av frånvaro vid reservationstillfället, som herr Ros icke kommit att biträda denna reservation.

Vi anse det vara en onödig omgång att så gott som för varje fall föreskriva, att en remiss skall ske till arbetsgivare- och arbetarorganisationerna. Vi hålla före, att en hel del fall böra, i större utsträckning än som utskottets här föreliggande formulering medgiver, kunna utan vidare och utan någon remiss avgöras.

Då jag nu har ordet, ber jag att få säga beträffande herr Hagmans anförande, att det förvånade mig litet, då han, såvitt jag kunde följa med, ju närmast talade för bifall men slutade med att yrka avslag. Han har tydligen icke kunnat frigöra sig från vissa slutsatser i lagens riktning på grund av de erfarenheter och de insikter i saken, han erhållit under tjänstgöring i socialstyrelsen, men han lyckades tyvärr icke komma fram till ett yrkande, som stod i samklang med hans erfarenheter och hans yttrande här i kamraren.

Den föregående ärade talaren, herr Olsson i Mellerud, var nog kanske litet efter sin tid i frågan. Om jag fattade honom rätt, berörde hans yttrande huvudsakligen den av Kungl. Maj:t föreslagna bestämmelsen i 3 §. Nu är det emellertid så, att utskottet ändrat på förslaget i fråga om det uppvisade anmälningskortet; det kommer sålunda icke att krävas. Jag kan hänvisa till motiveringen beträffande 3 §.

Herr Johanson i Stockholm var inne på frågan om frihandel och protektionism. Jag kan ju förstå, att man från det hållet lätt kommer in på den saken. Jag kan förstå, att herr Johanson, som varit i Genève så många gånger under de senare åren, nu kanske känner sig i högre grad internationell än tillförne. Då herr Johanson säger, att man kan inte vara frihandlare och samtidigt vara med om att stänga gränserna, skulle jag vilja fråga honom, om han vill vara med om att öppna gränserna även för ett par hundra murare, så att de kunna flytta in hit och ha arbete. Jag tror, herr Johanson, att det är skäl i att klara begreppen litet, innan man alltför energiskt går mot detta lagförslag.

Vidare säger herr Johanson, att man måste giva plats för människorna och övervinna de svårigheter som finnas. Det kan nog vara bra, men jag vill säga, att när förhållandena äro så onormala, som de verkligen äro och sannolikt i lång tid komma att förbli, då det finns en hel del folk och folkslag, som hava mycket lägre anspråk på livet än vårt folk, än våra arbetare ha, så finns det givetvis möjligheter för dessa att konkurrera med våra arbetare på sådant sätt, att dessa senare måste draga det kortaste strået i konkurrensen. Då måste man trots vad herr Johanson sade — vilket man ju delvis kunde instämma i — söka skydda dessa arbetare från konkurrens utifrån, vilken icke skulle vara enbart tjänlig, allra minst under nu rådande förhållanden. Jag tror, att man i det fallet kan hava skäl att biträda en viss protektionism, och jag tror, att det, när allt kommer till allt, förhåller sig så,

att herr Johansons i Stockholm och socialdemokraternas uppfattning icke är så vitt skild från deras, som förfäktat utskottets linje, ehuru man tilläventyrs av vad som förekommit under debatten skulle ha anledning förmoda något annat.

*Ang. lag om
utlämnings
rätt att här
riket vistas.
(Forts.)*

Jag ber således, herr vice talman, att få ändra mitt yrkande därhän att jag yrkar bifall till utskottets förslag men med den förändring i 15 §, som framförts av greve Spens m. fl. i vid utskottets utlåtande fogad reservation.

Herr Västberg: Herr talman! Det är med ganska stor tveksamhet, jag tager till orda i denna diskussion, särskilt med hänsyn till den digra föredragningslista kammaren har framför sig. Det är emellertid yttranden i diskussionen, som tvingat mig att begära ordet, på det att här måtte givas uttryck åt en mera principiell åskådning än som tidigare under debatten varit fallet. Jag kan nämligen icke se någon principiell skillnad mellan den uppfattning, som uttryckes i propositionen och utskottets utlåtande, och den, som kommit till uttryck från reservanternas sida. Det förefaller mig, som om förespråkarna för den senare riktningen gå som katten kring het gröt, att man inte vill se saken, såsom den praktiskt ter sig. Jag tycker, att det är mera en fråga om ändamålsenlighet och hänsyn till opportunitetsskäl, om man i stället för att gå in för en permanent lagstiftning försöker bibehålla en provisorisk förordning. Det är väl också kanske mest en smakfråga, huruvida riksdagen överhuvud skall befatta sig med denna fråga eller om man skall överlämna den åt Kungl. Maj:ts bedömande, låta Kungl. Maj:t avgöra i de speciella fallen, om ett behov av avstängning föreligger eller icke.

Det kan ju förefalla litet egendomligt, att jag sålunda måste framställa denna anmärkning mot oppositionen. Jag vill emellertid säga, att en tendens yttrar sig såväl inom landet som rent internationellt, att man å ena sidan hävdar en teori, en principiell åskådning, men å andra sidan faller undan vid de olika praktiska avgörandena. En sådan politik kan möjligtvis hålla till-sammans en rörelse i svåra situationer, men jag tror inte, att den på längden främjar en verkligt raklinjig, renhårig och klargörande politik. Det är ett faktum, vilket även påtalats under diskussionen, att det existerar en motsättning i de praktiska avgörandena mellan en politisk riktning, som försöker hävda det rent teoretiska underlaget, den principiella åskådningen, och de praktiska männen, som hava att taga ståndpunkt till varje föreliggande fall, då man, som herr Järte ock säger, kommer fram till ett avstyrkande av att främmande arbetskrafter skola få komma in i vårt land. Internationellt ha vi enahanda förhållande. Man ser på de internationella socialistiska kongresserna, hur man godtager resolutioner, som uttrycka en klar principiell uppfattning, men så erfar man, hurusom de enskilda länderna be Gud bevara sig för att öppna portarna på vid gavel för den främmande arbetskraften. Således i Amerika, i Canada, i Australien, i andra länder stängas portarna. Arbetarnas representanter gå ock emot ett öppnande av dörrarna, och man kommer följaktligen i en bestämd motsättning mellan teori och verklighet.

En sådan politik blir förr eller senare ohållbar. Jag tror inte, att man kan upprätthålla en sådan oförenlighet mellan den principiella åskådningen och den praktiska tillämpningen. Nu har jag för min del den uppfattningen, att man skall praktisera principerna, att vi skola tillämpa vår åskådning. Vi skola konfrontera den med det levande livet och erfarenhetsmässigt pröva hur långt den bär. Om den då inte skulle visa sig vara nog bärig, skall man också hava nog mod att taga konsekvenserna därav och gå in för en politik, som bara anpassar sig efter läget för ögonblicket och alltså blir en rent principlös opportunitetspolitik, en politik, som redan presenteras av många grupper inom samfundet.

Ang. lag om
utskännings
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)

Herr Järte talade mycket poetiskt om att friheten i fråga om utbytet av människor de olika länderna emellan sjönk i historiens natt under och efter världskriget, och han förmenade också, att vi gå emot ett skråsamhälle, emot den nationella polis- och välfärdsstaten. Han underströk ytterligare, att det var naturligt, att människorna voro kosmopoliter i slutet på 1700-talet, då länderna stodo öppna för kolonisation. Han uttryckte än vidare som sin mening, att det var omöjligt för folken att sammanslös i en stor enhet, vilken åsikt han främst grundade på olikheten i ras.

Jag tror, att herr Järtes intressanta framställning bottnar i en felsyn, en generalisering av vissa företeelser inom ett land, men däremot att den icke håller streck, om man närmare betraktar de olika tendenserna i modernt samhällsliv och i fråga om förhållandet de olika länderna emellan. Ser man på frågan inom ett land, finner man olika åskådningar, olika strävanden. Det är ett faktum, att även inom den socialdemokratiska rörelsen, och framför allt inom den fackliga, gör sig en mycket stark tendens gällande för att skapa en nationell polis- och välfärdsstat, under det att andra på det bestämdaste reagera däremot. I yttre avseende kan man också säga detsamma. Under trycket av kriget ha, som herr Järte mycket riktigt påpekade, länderna stängt dörrarna, de ha isolerats ifrån varandra och därmed avbrutit en mycket lovande utveckling på alla områden. Det är den ena tendensen, nämligen den politik som de nationella staterna, deras parlament och regeringar föra gent emot varandra. Men den politiken genombrytes av kapitalismen själv på nästan varje område, därför att man icke kan behärska kapitalismen på det sätt, som många inbilla sig. Oftast är det så, att det är det ekonomiska livet, som skapar fram behovet av lagstiftning, av reglerande bestämmelser, och som icke äro något annat än ett fastslående av en redan skedd utveckling på ett visst område. Jag tycker sålunda att det är oriktigt, när herr Järte vill försöka att insnöra oss i denna nationella poliströja, och menar, att man skall isolera sig från hela det internationella sammanhanget. Detta blir att förgäpa sig i en tillfällig situation, och förmena, att denna skulle bli utslagsgivande för utvecklingen på detta område. Detta tror jag, på grund av de ekonomiska krafternas egen inneboende natur, deras egen expansionsnödvändighet, är en felsyn och ett oriktigt betraktelsesätt. Jag har en rakt motsatt uppfattning till herr Järte på denna punkt, och jag stöder den på kapitalismens faktiska expansion både i Europa och i de andra världsdelen, samt även på den tekniska revolution, som äger rum, icke minst på kommunikationsmedlens område. Jag är alldeles övertygad om, att denna staternas rent administrativa och lagstiftande verksamhet, som avser att åstadkomma avgränsning och isolering, icke kan hålla under trycket av de ekonomiska krafterna och följaktligen förr eller senare måste sprängas sönder, och att staterna måste anpassa sin politik efter det levande livets krav.

Herr Järte sade också, att han trodde, att det var omöjligt att åstadkomma en sammansmältning av folken i stort, detta på grund av rasernas oförenlighet. Jag förstår inte, hur herr Järte har läst historien och hur han har sett på den omformning av kartan, som faktiskt ägt rum. Det är sant, att många av Europas folk nationellt frigjort sig under världskriget, åtminstone i allt väsentligt, men samtidigt har det också ägt rum en sammansmältning av raser och folk-element i ett omfång som aldrig tidigare. Amerikas förenta stater, som i sig slukat alla raser, alla olika slags folk, utgör en stor nationell enhet, som är det praktiska beviset för att folk och raser kunna samarbeta med varandra. Det är alldeles tydligt, att här har man skapat en stor väldig stat av olika folk-element, och jag kan icke inse, att man inom denna stat har de svårigheter, de motsättningar, som herr Järte syntes tro skulle förhindra en sammansmältning av exempelvis de europeiska folken.

Jag menar sålunda, att man icke nu bör föra fram en åskådning, som fak-

tiskt är stridande mot utvecklingen själv, stridande mot det ekonomiska livets egna krav, föra en nationell isoleringspolitik, som kanske skulle kunna för ögonblicket vara försvarbar av opportunitetsskäl men som icke har någon som helst möjlighet att göra sig gällande på lång sikt och inte ens för den närmaste tiden.

Jag vill också säga herr Järte, att man får väl i alla fall inte sätta likhets-tecken mellan ett skydd för en arbetarstam inom ett land och vanlig protektionism. Man måste väl ha klart för sig, att i det ena fallet gäller det ju människor med deras mera svårbestämda förhållanden och i det andra varor. Jag kan sålunda icke erkänna, att man här rör sig med likvärdiga begrepp. Jag vill även starkt understryka, att jag icke förbiser svårigheterna. Jag förbiser inte ett ögonblick, att det existerar vissa risker, men jag kan icke inse, att det utgör något skäl för oss att gå på ett bifall till den åskådning, som representeras av herr Järte och andra. Ty intet stort framsteg har vunnits utan att det varit risker och offer för någon eller några. Man måste väl även på detta område räkna med, att ta de mindre offren för att vinna de stora resultaten. Från socialdemokratisk och frihandelsvänlig uppfattning menar jag följaktligen, att det är nödvändigt, att vi se dessa svårigheter i vitögat, erkänna riskernas existens, men att vi ändå taga konsekvenserna av en principiell uppfattning, att vi pröva oss fram till ett annat utgångsläge och att vi sålunda i stort främja en utveckling, som bättre svarar mot mänsklighetens behov och inte bara en enskild stats medborgares ögonblicksintresse.

Med denna min uppfattning måste jag yrka avslag å den kungl. propositionen och utskottets förslag.

Herr Hedvall: Herr talman, ärade kammarledamöter! Jag skall försöka fatta mig så kort som möjligt. Jag gör det så mycket hellre, som jag genast villigt skall erkänna, att jag naturligtvis inte kan vara så inne i denna frågas alla detaljer, som jag borde vara. Det är ju i hög grad ett juridiskt spörsmål. Lekmannen har litet svårt att finna sig till rätta i det. Redan när jag kommer till lagens rubrik och jämför den med den nu gällande lagens rubrik, ställer jag mig frågande. Den nu gällande lagen av år 1914 handlar om »förbud för vissa utläningar att här i riket vistas». Men denna lag om förbud innehåller dock, såsom noggsamt framgått av debatten, bra mycket större möjligheter för utläningar att vistas här i riket, än den föreslagna lagen skulle göra. Men den nya lagens rubrik lyder däremot: Lag om utlännings rätt att här i riket vistas. Såvitt jag kan se, tycks denna rätt bara vara till finnandes huvudsakligen i lagens rubrik. Jag tycker nästan, att här borde regeringen haft ett tillfälle att visa att t. o. m. regeringens liberala ledamöter kunna vara med om ett »förbud» när det gäller.

Det är ju så, att denna lag sönderfaller i två skilda delar. Och jag vill inte sticka under stol med att det finns många inom det socialdemokratiska partiet, som i likhet med mig anse, att i den del av lagen, som innehåller bestämmelser om skydd för arbetsmarknaden, finnes mycket, som tilltalar oss. Men lagen är ju så byggd, att ingen möjlighet finns att få detta skydd utan att också få med det andra, detta polisövervakande, som ställer praktiskt taget alla utläningar och för övrigt lagens hela tillämpning under överinseende av polismyndigheterna och kanske då i främsta rummet vederbörande polismyndighet här i Stockholm. Det är självfallet, att man under sådana förhållanden blir litet tycksam, att man delar den tveksamhet, som lagrådet givit uttryck åt. Herr Järte säger visserligen, att det endast är en ledamot av lagrådet som detta gäller. Han säger, att ett justitieråd har upphävt en klagolåt. Det är sant. Men han glömde att tillägga, att i denna klagolåt instämde lagrådets övriga ledamöter. Det var, höll jag på att säga, en unison sång i det fallet. Det framgår tydligt av sidorna 121—124 i propositionen. Herr Järte säger vidare, att

Ang. lag om
utlännings
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)

Ang. lag om
utlännings
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)

efter det de upphävt denna klagolåt, så ha de tillstyrkt lagen. Men det är också fel. Med kännedom om den försiktighet, lagrådet använder i sina uttryckssätt, tror jag nog, att man här får göra ett litet observandum. Lagrådets ledamöter tillstyrkte inte, men de sade, att de inte kunde avstyrka lagen. De tyckte inte, att de kunde gå på ett avstyrkande men det är tydligt, att nog lutade de ditåt.

Medan jag är inne på vad herr Järte sade, skulle jag vidare vilja peka på ännu en sak. Han sade, att han förstår inte, hur socialdemokraterna kunna komma ifrån den motivering, som står i utskottets utlåtande och som han anser vara fullständigt bindande. Ja, jag erkänner, att det är en på sina håll mycket stark motivering. Jag vill inte bestrida det. Jag vet också, att det finns socialdemokrater inom utskottet, som i viss mån genom sin kritik hjälpt till att få denna motivering så bra som den är. När herr Järte går in för denna motivering, då är det emellertid åtminstone för mig en källa till glädje. I motiveringen till lagförslagets 11 §, där ju utskottet uttalar sig för bibehållande av denna paragraf med dess förbud mot att överklaga beslut i ärende rörande uppehållstillstånd, säger utskottet nämligen: »Även för statsverket skulle härigenom» — d. v. s. genom ett uteslutande av 11 § — »förorsakas ej obetydliga utgifter, enär det ökade arbete, som det skriftliga förfarandet» — som genom paragrafens slopande skulle nödvändiggöras — »betingade, ej kunde utföras av den nuvarande personalen inom socialstyrelsen.» Det vill med andra ord säga, att herr Järte går i god för att om vi taga lagen i den av utskottet föreslagna formuleringen, så kan det ökade arbetet utföras av de *nuvarande* arbetskrafterna i socialstyrelsen. Ty för herr Järte är ju motiveringen fullständigt bindande. Jag ber att för mitt personliga vidkommande få uttrycka min tillfredsställelse över herr Järtes uttalande i denna punkt.

Lagen, sådan den föreligger enligt utskottets utlåtande, företer ju i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag vissa förändringar, och dessa skola ju också utgöra förbättringar. Jag har haft litet svårt att finna någon förbättring mer än i 7 §. Det är ju en avsevärd förbättring. Men det är en förbättring av det slag, att den nästan talar för, att man bör vara litet försiktig. Det är nämligen en så självklar förbättring, att när Kungl. Maj:t inte redan från början gått in för detta, så tycker man, att det talar för att lagförslaget inte är så genomtänkt, som det borde vara. Det gäller det av utskottet gjorda tillägget om utläningar, som äro svenskfödda och som således varit svenska medborgare. Dessa ha i Kungl. Maj:ts förslag utan vidare jämställts med andra utläningar. Men utskottet har till den ifrågavarande paragrafen gjort ett tillägg som lyder: »dock må utan sådant tillstånd utläning, som på grund av födseln varit svensk medborgare, ävensom dennes make och ogifta barn i äktenskap under tjuguett år vistas härstädes intill sex månader från ankomsten.»

Jag skall villigt medgiva, att detta är en mycket stor förbättring. Hade man dessutom kunnat få till stånd en sådan ändring beträffande 11 §, att man kunnat få en möjlighet att hos Konungen överklaga beslut rörande uppehållstillstånd och därtill lagen tagits provisoriskt för allenast två år, så må jag säga, att också jag nog hade kommit att rösta för densamma. Men 11 § finns där ju. Denna 11 § säger, att, »över beslut i ärende rörande uppehållstillstånd må klagan ej föras». Om nu en utläning, som är svenskfödd, enligt 7 § vistas i landet sex månader men därefter utan vederbörligt uppehållstillstånd överskrider denna tid, så kommer han naturligtvis att omedelbart bli föremål för åtgärder. Det finns då ingen möjlighet att hos Konungen överklaga av socialstyrelsen träffade åtgärder. Det är kanske möjligt, att 29 § skulle kunna lämnas en utväg öppen för denne utläning, att, sedan han blivit tagen i förvar av vederbörlig polismyndighet och förklarats skola utvisas, hos Konungen överklaga detta beslut. Men denne, låt oss säga, svensk-amerikan, som kommit hem

och vistats här något över sex månader utan uppehållstillstånd, han får sålunda hos polisen avbida Kungl. Maj:ts åtgärder i sitt speciella fall.

Som frågan nu ligger, då man inte kan få någon ändring i vad jag nu berör, måste jag för min del ansluta mig till yrkandet om avslag. Hade det funnits denna klagerätt, hade det varit möjligt för vederbörande att gå till Kungl. Maj:t, då hade riksdagen haft möjlighet att genom sitt konstitutionsutskott titta på de beslut, som Kungl. Maj:t fattat, och riksdagen hade sålunda kunnat undan för undan följa den praxis, som utvecklade sig. Riksdagen hade då också haft betydligt mycket större möjlighet att, när provisorietiden var utgången, taga ställning till frågan. Såsom det nu är, blir det ingen möjlighet för riksdagen att göra detta. Det är socialstyrelsen som avgör, och mot dess beslut finns det som sagt ingen möjlighet att klaga.

Under sådana förhållanden ber jag, herr talman, att få förena mig i det yrkande, som framställts av herr Per Albin Hansson. Jag gör det med så mycket frejdigare mod, som herr justitieministern ju förklarat, att även om riksdagen avslår denna proposition, så kommer han inte att ändra någonting, och följaktligen ha vi tid att ta oss en ordentlig funderare på saken.

Herr **Holmström** i Stockholm: Herr talman! Jag begärde ordet huvudsakligen med anledning av det yrkande, som framställdes av herr Magnusson i Skövde om bifall till den reservation, som av greve Spens m. fl. fogats vid utskottets utlåtande. Herr Magnusson betonade, att den i 15 § intagna bestämmelsen om inhämtande av uttalanden från arbetsgivare- och arbetarorganisationerna måste komma att medföra ett väsentligt merarbete för socialstyrelsen. Och reservanterna ha i sin reservation uttalat, att detta »kan föranleda behov av ökat antal tjänstemän inom styrelsen».

Hur förhåller det sig i verkligheten med denna sak? Jo, redan nu är det så, att socialstyrelsen inforrdar utlåtanden från respektive organisationer. Hittills har detta icke nödvändiggjort något ökat antal tjänstemän, och det kommer säkerligen inte att göra det i fortsättningen heller. Det förhåller sig ju så, att beträffande de fall, där det är fråga om arbetsanställning, så utgår man ju i utskottets förslag liksom också från regeringens sida från den förutsättningen, att man måste ha lagen för att förhindra, att vi få in folk, som vi inte behöva i landet. Med andra ord: vi skola inte taga in utländsk arbetskraft, så länge vi ha egen arbetskraft, som är lämplig och som kan användas.

Vilka är det då som lämpligen kunna avgöra, om sådan arbetskraft finnes? Är det socialstyrelsen? Den kan ju inte själv veta det. Man säger, att styrelsen kan hänvända sig till arbetsförmedlingsanstalterna. Ja, om det är en större, omfattande arbetslöshet på en plats, så torde nog arbetsförmedlingen kunna lämna besked. Men i enstaka fall kan den icke göra det, därför att arbetarna inte anmäla sig hos arbetsförmedlingen och därför att inte heller arbetsgivarna, när de behöva dugliga och skickliga yrkesarbetare, söka dem genom arbetsförmedlingsanstalterna. Jag vill visst inte motsätta mig, att man vänder sig till arbetsförmedlingen. Men skall man verkligen få klarhet i saken, är det nödvändigt att samtidigt även organisationerna höras, på sätt utskottet föreslår. Meningen är ju, att man skall få en grundlig utredning och förklaring rörande den framställning som gjorts. Därest över huvud utskottets förslag vinner kammarrens bifall, är det därför enligt min mening nödvändigt, att även 15 § godkännes, sådan den av utskottet föreslagits.

Vad beträffar själva frågan överhuvud taget, skall jag inte närmare ingå därpå. Flera talare och särskilt herr Hedvall ha redan anfört vad jag rörande vissa paragrafer skulle vilja säga.

Ang. lag om utlänningsrätt att här i riket vistas.
(Forts.)

Ang. lag om
utlämnings
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Löfgren**: Herr vice talman, mina damer och herrar! I en fråga som denna kan det måhända vara av intresse för kammaren att höra, hur spörsmålet har betraktats från min och utrikesförvaltningens synpunkt. Jag ber därför att härom och om frågans uppläggning och propositionens tillkomst få säga några ord.

Herr Per Albin Hansson spann i sitt anförande på två trådar, som båda ledde fram till en synnerligen stor förvåning, en förvåning över att propositionen över huvud hade kommit fram och en förvåning, än större, över att det var en frisinnad-liberal regering, som tagit upp en lagstiftning, som, om jag antecknade herr Per Albin Hanssons ord rätt, ansågs gå tvärt emot den tendens till förståelse mellan folken, som tillhör den internationella liberalismens väsen. Vad först beträffar förvåningen över att lagstiftningen kommit fram, så hänförde sig denna känsla till en åsikt om lagens obehövlighet eller åtminstone till en fråga, huruvida denna lagstiftnings bestämmelser kunde anses vara nödiga för det förevarande syftet. Han betraktade först lagstiftningen som en åtgärd i den ödnan. Han ville göra gällande, att ingenting särskilt inträffat, som påkallade den. Till en början ber jag, herr vice talman, att få behandla de skilda anledningarna till den ärade socialdemokratiska partiordförandens förvåning i ett sammanhang. Jag och mina kolleger vilja inte av vår allmänna politiska ståndpunkt låta hindra oss från att vidtaga åtgärder, som vi ur allmän synpunkt funnit absolut nödvändiga. Det medgavs också senare av herr Hansson och även av herr Hage, att särskilda förhållanden nu kunnat påkalla bestämmelser av ifrågakarande slag, som under normala omständigheter inte borde komma i fråga. Det har alltså närmast rört sig om formen för dylika bestämmelser tillkomst och beskaffenhet. Vi äro däremot ense om utgångspunkten såtillvida, att avgörandet beträffande behovet av en lagstiftning — med lagstiftning menar jag då såväl civillag som administrativa bestämmelser — beror på utredningen av det förhandenvarande läget.

Det antyddes av herr Engberg, att detta lagförslag tillkommit på särskilt initiativ av socialstyrelsen och helt och hållet efter dess sinne och att Kungl. Maj:t egentligen endast hade exekverat, jag vill inte kalla det de direktiv men i alla fall de anvisningar, som socialstyrelsen i ämnet utfärdat. I själva verket förhåller det sig med den saken så, att efter det att den svensk-tyska handelstraktaten blivit antagen och såsom en följd därav passviseringstvånget skulle komma att upphävas, så hade redan av den föregående regeringen enligt dess skyldighet upptagits frågan: vad skall ske med anledning av att passviseringen kommer att upphävas? När jag tillträdde mitt ämbete fick jag i arv, bland annat, just att i första rummet som ett brådskanande ärende taga befattning med denna sak. Min företrädare i ämbetet hörde till dem, som ansågo, att man tills vidare skulle kunna inskränka sig till vissa administrativa åtgärder. Men han angav helt lojalt, att givetvis utredning om en mera vidlyftig lagstiftning och mera ingripande åtgärder skulle kunna tänkas bli erforderlig. Tydligt hade också den frågan diskuterats inom den förra regeringen. Jag ansåg mig därför, såsom det första jag hade att göra, böra taga reda på vad i ärendet förekommit och hurudant läget var. Resultatet av en genomgång av handlingarna blev, att jag redan påföljande dag, dagen efter det jag tillträtt mitt ämbete, började en beredning för att utröna, vad som kunde och borde göras, en utredning, som sedan den avslutats i fråga om de politiska förutsättningarna och den politiska nödvändigheten av att något åtgjordes, överlämnades till justitiedepartementet för utfärdande av de laga bestämmelser, som kunde finnas erforderliga.

Skälen till brådskan voro de som av justitieministern angävos och även av herr Järte antyddes. I själva verket var viseringstvångets upphävande enligt

(tyska traktaten i samband med dess ratificering så nära förestående, att man fick lov att från utrikesdepartementets sida vidtaga särskilda åtgärder för att få uppskov med viseringstvangen upphävande och därmed rådrum. Helt beredvilligt medgav Tyskland detta uppskov. Och det kan ju vara skäl att observera, att det sattes inte från tysk sida ens i fråga annat, än att vi fingo lov att vidtaga alldeles särskilda åtgärder för att skydda oss mot en alltför stark invandring från Tyskland och från dess s. k. hinterländer, länder, som ligga bortom Tyskland.

Ang. lag om
utlännings
rätt att här
riket vistas.
(Forts.)

Jag måste som gammal frihandlare och liberal erkänna, att det var inte med någon synnerlig glädje, som jag fann mig stå inför nödvändigheten att fastslå den nuvarande främlingskontrollen i stället för att börja helt avveckla den. Jag räknar mig nämligen såsom en av initiativtagarna, för att inte säga den förste initiativtagaren under senare tid, till en lagstiftning rörande utlänningars vistelse i landet och särskilt rörande de förhållanden, som skulle föranleda deras avvisning och utvisning. På den tiden ansågs det på vänsterhåll såsom någonting oryggligt — och därvid voro de frisinna och socialdemokratiska partierna fullständigt ense — att vad man behövde i fråga om behandlingen av utlänningar, det var en civillagstiftning, en allmän lagstiftning under riksdagens medverkan, som skyddade såväl det allmännas, samhällets, intressen som den enskildes rätt.

Men nu är man inom det socialdemokratiska partiet på väg att springa bort från detta krav. I stället för att anhålla om riksdagens medverkan, går man i motsatt riktning mot den, efter vilken hela detta arbete från början inriktades. På den tiden, med den ekonomiska liberalism, som rådde före kriget, var det särskilt för vänstern en huvudsynpunkt att skydda den *enskildes* rätt på det sätt, att densamma icke genom polisgodtycke och genom Kungl. Maj:ts måhända från det ena fallet till det andra olika beslut skulle äventyras. Det var visserligen den enskilda utlänningens säkerhet, som då var huvudsynpunkten. Men man skall ej tro, att man på den tiden fullständigt förbisåg den andra sidan av saken, nämligen nödvändigheten att genom särskilda åtgärder skydda samhället mot en allt för stark eller olämplig invandring. Tvärt om — samtidigt som man gick att göra en lagstiftning, som reglerade formerna och förutsättningarna för avvisning och utvisning av utlänningar, erkände riksdagen behovet av en invandringslag, ehuru denna ej befanns i lika mån brådskande.

Nu är det emellertid denna andra sida av saken — behovet att skydda vår arbetsmarknad framför allt, men även i övrigt att skydda samhället mot icke önskvärda element — som fått betydelse och som tränger sig fram till reglering.

När man i avvaktan på att riksdagen skulle mötas och man skulle få tillfälle framlägga en proposition, när man för att ej stå alldeles handfallen efter viseringstvangen upphävande gent emot Tyskland, ansåg sig böra utfärda den administrativa kungörelse, som nu från det socialdemokratiska hållet betraktas som en räddningsplanka för att slippa lagen, så måste jag säga, att jag för min del kunde vara med om denna kungörelse allenast som ett rent provisorium, som en nödfallsutväg, till dess riksdagen sammanträdde. Men jag erkänner, att det skedde med en viss tvekan, om 18:e paragrafen i 1914 års lag, varpå denna kungörelse måste grundas, formellt kunde tillämpas. Jag har kunnat förstå, om det socialdemokratiska partiet ansett denna kungörelse överhuvud taget onödig — och somliga ha gjort antydningar i den riktningen — men jag kan icke förstå, hur just det parti, som jämte de frisinna på sin tid starkast hållit på riksdagens medverkan i sådana här fall, nu skulle visserligen anse kontroll vara nödvändig, men vilja lämna åt Kungl. Maj:t, vilken Kungl. Maj:t som helst, att reglera de i samhällets och de enskildas liv så djupt ingripande förhållanden, som det här är fråga om.

Om jag sålunda kommer till, att det varit det riktiga och naturliga att i

Ang. lag om
utlännings
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)

ämnet utarbета en allmän lag så fort som möjligt, så kommer jag till nästa fråga, som naturligtvis har betydelse för sakens bedömande. Man frågar sig: är lagen onödigt sträng, avviker den för mycket från de principer, som vi eljest ha i vårt samhällsliv i fråga om de enskildas behandling? Den första frågan är, för att formulera den kort: är förslaget strängare än lagstiftningen i andra länder? Jag skulle kunna närmare gå in härpå, men det skulle taga för lång tid. Jag kan försäkra, att på de flesta ställen, där man har motsvarande förhållanden, har man också motsvarande lagstiftning. I det stora hela är den utländska lagstiftningen av samma typ som den nu föreslagna. Men säkert är, att den lagstiftning, som finnes i andra länder, i allmänhet ger möjlighet till långt strängare *tillämpning* än den, som följer av den nu framlagda lagen. Nå, är denna lagstiftning, som nu föreslås, strängare än den nuvarande ordningen, än den ordning, som gäller enligt de kungörelser och lagar, som reglera de nuvarande förhållandena? Ingalunda! Man kan tvärtom säga, att de direktiv, som lämnas i denna lagstiftning, anvisa mildare tillämpning än den, som varit möjlig med nu gällande bestämmelser. Dessutom får jag erinra om, och för min del har jag sett det med tacksamhet, att vissa bestämmelser, som kanske voro onödigt stränga i den ursprungliga propositionen, ha kunnat på lagrådets anvisning mildras, och att vidare genom det värdefulla arbete, som utförts i lagutskottet, vissa förtydliganden på särskilda punkter ha ägt rum. Det är jag glad över. Men sannerligen om därmed lagstiftningen framträder som på detta område särskilt sträng.

Jag vill i detta sammanhang säga, att hur man än läser lagrådets yttrande, måste man nog betrakta det som ett tillstyrkande av själva lagstiftningen. Vad man däri utläser är, åtminstone hos en ledamot, herr Alexandersson, ett starkt uttryck av, icke betänksamhet, men rent av motvilja hos en gammal liberal, att gå in för en sådan lagstiftning. Men jag tycker, att den omständigheten, att han trots detta säger sig icke vilja taga på sitt ansvar att avstyrka förslaget, talar snarare för lagstiftningens nödvändighet än mot lagen.

Herr Per Albin Hansson ville också han ha skydd för den svenska arbetsmarknaden under den tid av arbetslöshet, som så länge härjat. Javäl, det är också ett huvudsyfte med denna proposition. Men jag vill fråga herr Per Albin Hansson, om han kan anvisa något sätt att skydda arbetsmarknaden utan att kontrollera invandringen eller utlänningsars vistelse i landet *i allmänhet*. Jag begriper ej, hur det skall kunna gå till, att, utan att införa en allmän kontroll, få ett skydd mot utlänningsars obehöriga konkurrens på arbetsmarknaden.

Nu har lagen så mycket mindre den karaktär, mot vilken man från vänstersidan så mycket vänt sig, som den gjorts provisorisk. Här har antyttts, att det naturligtvis är meningen, att när den tid gått ut, för vilken lagen fastställles, skall den förnyas. Jag frågar: vem är det, som beslutar, att en lag skall förnyas? Det är väl ändå riksdagen och den majoritet, som där finnes, som har att besluta under de förhållanden, som då råda. Ty naturligtvis är det icke meningen — därvidlag är jag säker på att jag uttrycker detsamma, som herr justitieministern i sitt inledningsanförande — från regeringens eller någon regerings sida, som kommer att sitta efter fem år, att bibehålla strängare kontrollbestämmelser gent emot utlänningsars, än under då rådande förhållanden äro nödvändiga. Det kan hända, att en förlängning behöves. Men det beror på förhållandenas utveckling, om en regering — åtminstone en regering med den nuvarandes kynne — kommer att ansluta sig till ett förslag om utsträckt lagstiftning med samma räckvidd. Avvecklingstanken är för övrigt också uttryckt i propositionen, där man resonerar om möjligheten att redan från Kungl. Maj:ts sida föreslå ett provisorium, ehuru juristerna i regeringen på grund av konstitutionella och tekniska skäl höllo på den definitiva formen.

Jag vill sluta, herr vice talman, med att säga, att för mig kommer antagan-

det av denna lagstiftning icke att framstå som ett hinder för att allt framgent verka för det stora internationella fredsprogram, som man just nu även på arbetsmarknadens och den ekonomiska politikens områden håller på att diskutera vid den allmänna ekonomiska konferens, som pågår i Genève för att göra början till en utredning, om ej friare former i umgänget mellan folken snart nog skulle kunna införas. Men, herr vice talman, det skulle ge mig litet mera hopp om, att vi snart kunde gå till en avveckling av de kontrollbestämmelser, varom här är fråga, om denna konferens åtminstone hade upptagit frågan om emigrations- och immigrationslagstiftning på sitt program. Men härmed förhåller det sig så, att från vissa håll gjorda försök att få dessa spörsmål och därmed sammanhängande frågor upptagna på den ekonomiska konferensens i Genève program icke hava krönts med framgång. Den kommitté, som förberedde nämnda konferens, framhöll, att det icke syntes lämpligt att upptaga dem på konferensen, men att hänsyn till desamma borde tagas vid behandlingen av där behandlade finansiella problem.

Ang. lag om
utlännings
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)

Ja, så ligger frågan i det internationella samarbete, till vilket från socialdemokratiskt håll hänvisats. Och så länge vi icke därvid kommit längre, tror jag ej heller, att vi i de skilda *nationalförsamlingarna* kunna känna oss berättigade att gå längre, än som för ögonblicket är möjligt av hänsynen till det egna folket.

Herr förste vice talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr Olovson i Västerås: Herr talman! Då jag har för avsikt att lämna min röst för utskottets hemställan, har jag funnit anledning på grund av vad som förekommit under debatten att säga ett par ord som motivering för detta mitt sätt att avgiva min röst. Jag vill då förklara, att jag icke röstar enligt utskottets hemställan på grund av den vädjan till socialdemokratiska gruppens medlemmar, som framställts av justitieministern. Jag hade nämligen min ståndpunkt klar till frågan, innan ärendet kom fram till behandling här i dag. Jag lägger min röst för förslaget uteslutande därför, att jag icke känner mig ha rätt att medverka till ett avslag. Jag delar deras uppfattning, vilka göra gällande, att vi böra sträva efter att åstadkomma ett gott förhållande de olika folken emellan, och allt som kan göras för att åvägbringa ett sådant sakernas tillstånd vill jag vara med om att medverka till. Men jag kan därför ej förstå, att man skall totalt bortse från allt vad man finner vara till bästa gagn för det egna landet. Jag skulle vilja uttrycka saken så, att om jag också vill leva i ett gott förhållande till mina grannar, bör jag väl i alla fall se efter och granska, vilka människor jag umgås med. Och jag kan mycket väl leva i ett gott förhållande till min granne utan att låta grannens ungar rota i mitt potatisland. Man behöver därför ej säga, att för att få ett gott förhållande till andra folk skola vi åsidosätta vad som borde vara ägnat att skydda oss. Man kan ej komma ifrån detta, att man är sig själv närmast. Då menar jag, att i tider, då det råder brist, få vi ändå ställa in oss på, att vi i första hand skola förbehålla vårt eget folk vad som oss tillhör. Skulle det komma till kritan, komma vi oberoende av vår önskan in på den linjen både i det ena och andra avseendet. Och när det nu här i landet är brist på utkomstmöjligheter, kan jag ej se något orätt i att man vidtager de åtgärder, som man finner för gott, för att tillförsäkra dessa utkomstmöjligheter åt våra egna. Jag har på mycket nära håll sett på den tiden, när arbetslösheten började, sett, hur man importerade utländsk arbetskraft, och jag vet, på vilket sätt det uppfattades av dem, med vilka denna arbetskraft konkurrerade. Det kan höra till historien, att de utländska arbetarna icke kunde klara sig här i landet. De hunno icke med i arbetstakten och kunde icke försörja sig. Men blir det alltför svårt i andra länder, kanske

Ang. lag om
utlännings
rätt att här
i riket vistas.

(Forts.)

de nöja sig med de förhållanden, som äro här. Jag ser i detta fall frågan på följande sätt: För mig är det i första hand en önskan att kunna bevara arbetsmöjligheterna åt svenska arbetare. Men till detta kommer också den önskan, att vi också böra ha rätt att se efter, vilka vi ha lust att umgås med och beblända oss med. Jag kan ej följa dem, som säga, att vi skola säga: »Var så god, herr kines, var så god, herr zigenare, stig in, slå er ned och var hemmastadd!» Jag kan ej dela den uppfattningen. Nu vill jag ej göra gällande, att de, som gå på avslag, hylla den uppfattningen, om jag undantar en talare i debatten. Men när det ändå ligger till på det sättet, att vi ha behov att bevara det mesta möjliga åt våra egna, kan jag ej se något skäl att gå emot lagen. Ty visserligen är det någon sanning i det, när man talar om svårigheter för resande i landet. men dessa svårigheter torde icke vara av den beskaffenheten, att den, som har något här att göra, därför avhåller sig från att resa hit. Herr Olsson i Mellerud var rädd för normännen som resa över Kornsjö in i Dalsland på väg till Göteborg och Köpenhamn. Om jag läser paragraf 3, så drar jag den slutsatsen, att de där upplysningarna, som polismyndigheten begär, och som skola avlämnas mellan Bäckefors och Kornsjö, ej komma att bli så omfattande, utan att de säkerligen kunna klareras utan försening, innan tåget kommer till Mellerud. Jag är viss om, att saken låter ordna sig ganska lätt, om man också för att vinna ett gott syfte skall nödgas vidtaga åtgärder, och även om dessa kosta några tiotal minuters arbete. Jag kan ej förstå, att man skall draga sig därför.

När jag vägt skälen för och emot, har jag kommit till det resultatet, att jag nödgas lägga min röst för utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Sjögren*, *Öhman* och *Mårtensson*.

Herr **Magnusson** i Kalmar: Herr förste vice talman! Då jag inom utskottet haft tillfälle att följa denna frågas behandling, har jag i anledning därav också tagit mig friheten att begära ordet för att något uttala min uppfattning om det föreliggande lagförslaget. Jag vill först konstatera, att under denna debatt det givits uttryck för en enighet om att skydda den svenska arbetsmarknaden åt vårt lands arbetare. Jag skall med glädje inregistrera denna enighet; och jag hoppas och förväntar, att den också tager sig positiva och praktiska uttryck och icke bara stannar vid tomma deklamationer. Tyvärr har ju ändå det praktiska livet givit oss erfarenhet om, att mängden gång har det icke varit så helt beställt med detta syfte och denna strävan att skydda den svenska arbetsmarknaden åt de svenska arbetarna. Jag skall icke gå in på en del fall härvidlag, som jag skulle kunna relatera och åberopa, utan jag vill bara göra denna erinran.

För att nu inte missförstånd skall äga rum med avseende å min uppfattning i föreliggande fråga vill jag först säga, att jag har, alltsedan vi ingingo i sakbehandling av frågan i utskottet, allt starkare fått den bestämda uppfattningen, att det finnes skäl för en lagstiftning på detta område. Men, herr förste vice talman, det är icke därmed sagt, att man vare sig bör eller kan godtaga vilken lagstiftning som helst. Hans excellens herr utrikesministern spörjer: Är det något fel på denna lagstiftning; är den för sträng, eller vad har man eljest emot den? Jag vill då för min personliga del säga, att jag funnit detta lagförslag till sitt innehåll onödigt strängt. Jag vill erinra kammarens ledamöter om hur rent minutiöst utlänningsarnas förhållanden i vårt land skola regleras och kontrolleras. Det rör sig om utlänningsars inresa och uppehåll, för vilka erfordras uppehållstillstånd i riket. Det är fråga om arbetsanställning och det stadgas då, att för sådan skola vederbörande hava fått ett särskilt arbetstill-

stånd. Lagen reglerar avvissning från riket, förpassning ur riket, utvisning ur riket och straffbestämmelser.

Straffbestämmelserna finner jag väl stränga. Det stadgas böter från och med 10 till och med 500 kronor samt i andra fall böter i skalan 10—5.000 kronor för dem, som bryta mot den föreslagna lagen.

Nu har det framhållits i debatten av flera talare, att vi skola taga hänsyn till den svenska arbetsmarknaden. Ja, det skola vi göra. Men jag tror, att vi få också taga hänsyn till andra förhållanden. Det gäller ju här att reglera utlänningsars in- och utresa till och från vårt land. Vi hava på senare åren och framför allt under den senaste tiden i vårt land, både när det gällt staten och vissa kommuner, gjort ekonomiska uppoffringar för att draga till oss den utländska resandeströmmen, turisttrafiken. Men det är ju klart, att i viss mån hämmas denna genom dylika anordningar, som här äro ifrågasatta; och det är ju klart, att dessa främlingar, som komma inresande, icke känna den trevnad och det lugn, som de kunna göra anspråk på.

Vi böra icke antaga onödigt stränga bestämmelser, som verka hämmande på strävanden, i praktiskt ekonomiskt avseende. Jag undrar, om icke det ändå skulle vara både klokt och riktigt, om vi stannade för ett beslut sådant som herr Hagman påyrkade, som visserligen innebär avslag på Kungl. Maj:ts och utskottets förslag men däri man tillika begär en utredning om ny lagstiftning på detta område, vilken litet mer än vad fallet är med det föreliggande lagförslaget vore anpassad efter det verkliga behovet både när det gäller legitima krav från utlänningsarna och när det gäller hänsynen till vårt lands inre förhållanden. Om emellertid utskottets förslag antages, vill jag uttala det önskemålet, att lagen icke kommer att tillämpas i den anda, som herr Järte gav uttryck för under sitt anförande.

Jag skall, herr förste vice talman, be att på de anförda skälen få ansluta mig till det yrkande, som herr Hagman framställde.

Herr **Hansson** i Stockholm: Herr talman, mina herrar! Jag är visserligen övertygad, att det tjänar bra litet till att förlänga debatten; men jag kan icke underlåta att med anledning närmast av herr Olovsons i Västerås anförande säga ett par ord. Det förefaller mig, som om hans anförande på ett utmärkt sätt illustrerade den brist på aktsamhet och allvar, varmed man tar på de ting, som här beröras. Jag känner icke herr Olovsons grannar, och jag vet icke, vilka attraktioner hans potatisland har på grannens ungar, men jag är alldeles övertygad, att även om en av grannens ungar hade varit inne och brutit blasten av ett potatisstånd i herr Olovsons potatisland, så skulle det icke falla honom in att omgärda sitt hem med taggrädsstängsel eller anordna en polisbevakning, som mycket noga skulle granska alla ungar i närheten och behandla dem som ytterst misstänkta figurer. Men det är just vad man gör genom regeringens förslag. Rädslan för att det skall komma in utländska arbetare och konkurrera med våra gör, att man skapar en polislag, enligt vilken utlänningsarna bliva behandlade genomgående som misstänkta individer, vilka man måste uppmärksamma med all möjlig vaksamhet och icke behandla alltför vänligt. Det visar sig också, att herr Olovson icke kunde uppehålla en ståndpunkt av allmän människovänlighet i den del av anförandet, som ledde fram till hans yrkande om bifall till utskottsförslaget. Hans värdslost framkastade ord om kineser och zigenare gåvo vid handen, att han i varje fall icke har någon djupare känsla för den samhörighet mellan människor och raser, som för socialdemokratiens förhoppning om ett fredligt tillstånd i världen spelar en så stor roll.

När jag har gått emot en lagstiftning på detta område, har det varit därför, att jag anser, att det rests onödiga hinder. Det visar sig också, att man här

*Ang. lag om
utlännings
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)*

Ang. lag om
ullännings
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)

rör sig på ett område, där den ena eftergiften lätt följes av den andra och där det ena steget följes av det andra och där man i själva verket kommer längre än dit, man egentligen syftar. Vad syftar för resten regeringen till? Syftar regeringen till hans excellens herr utrikesministerns ståndpunkt? Eller syftar regeringen till justitieministerns ståndpunkt? Och är icke justitieministerns ståndpunkt densamma som herr Järtes? Man har från regeringshåll varit rätt försiktig i sina uttalanden. Herr Järte har icke haft anledning att i dag tillämpa samma försiktighet och han har därför med ett mod, som man ju kan beundra, givit oss ganska ordentligt och skrämmande framtidsbilder av det samhälle, som skall regeras av herr Thyréns polislagar. Utrikesministern står på den ståndpunkten, att man här för ett tillfälligt prekärt förhållande tydligen behöver en reglering och en kontroll; och han menar, att även om behovet bara motiveras av tillfälliga omständigheter, så är det bättre att ordna saken med en tillsammans med riksdagen stiftad lag än med en kungl. förordning. Utrikesministerns argumentation hänföde sig också, så länge den berörde den saken, huvudsakligen till arbetsmarknadsförhållandena. Men det var ett ord i förbifarten, som kanske belyser, hur lätt det går att fortsätta, när man en gång börjat. Utrikesministern talade i sammanhang med skyddet för arbetsmarknaden om, att man också i övrigt kunde behöva skydda samhället mot icke önskvärda element. Där har man redan det andra steget. Där är man inne på ett nytt fält för kontrollen och ett nytt område för polisåtgärder. Fortsätter man hamnar man hos herr Järte.

Herr Järte säger, att själva möjligheterna för intimare umgänge mellan folken hava ökat antipatien. Det skulle betyda, om man skulle följa hans rekommendationer, att, eftersom ju mera vi äro samman dess mindre tycka vi om varandra, så skola vi till slut sätta oss, vart folk för sig, inom sina gränser, så avstängda som möjligt och så misstänksamma som möjligt och, naturligtvis, så starkt militärt rustade som möjligt. Det är ett skrämmande perspektiv. Misstron mellan folken blir det förhärskande och följden blir vad vi redan fingo bevittna i världskriget, att folken råka i konflikt och länderna bli utsatta för en katastrof. Jag tror icke, att vi i allmänhet äro så säkra på, att mänskligheten är på det viset dömd, att icke en sådan utveckling skulle kunna förhindras.

Jag är fullkomligt övertygad, att hans excellens herr utrikesministern icke bara med läpparna säger det utan också med hela sitt hjärta menar det, när han förklarar, att han för sin del är beredd att fortsätta ett arbete, som befrämjar freden mellan folken, och att han därför också är beredd att, så fort de särskilda skälen upphört, vidtaga åtgärder för upphävandet av invandringslagen. Då komma vi till den frågan: Vilken mur raseras lättast, vilken lagstiftning slopas lättast, den som beslutas av regering och riksdag gemensamt eller den som regeringen ensam beslutar? Jag tror, att den senare muren är lättare att raseras. Jag kan icke inse, att man behöver i detta fall anlita riksdagens medverkan, då man har en mycket smidigare form. Om vi nu taga en lag på fem år, så är säkerligen hans excellens herr utrikesministern ense med mig om, att ingen regering kommer att under dessa fem år föreslå lagens upphävande, även om förhållandena på arbetsmarknaden skulle bli aldrig så goda. Man kommer att vänta och se. Så växer man sig in i dessa förhållanden. Det är ju en allmän erfarenhet, att har man en gång fått en tvångslag antagen, skall det mycket starka krafter till för att åter få den avskaffad. En administrativ förordning kan man på ett helt annat sätt komma till rätta med. Den kan också på ett helt annat sätt än en lag anpassas efter skiftningar i förhållandena. Hans excellens herr utrikesministern erinrade om, att det är ett gammalt demokratiskt krav, att riksdagen skall se till, att individerna icke utsättas för ett administrativt godtycke; och han var särskilt förvånad över

att en socialdemokrat kunde vara benägen att lägga en så stor befogenhet hos den administrativa myndigheten. Jag skulle härtill vilja svara, att förhållandena ändrat sig åtskilligt genom att vi fått en verkligt demokratisk ordning här i landet. Vi ha nu en helt annan kontroll över regeringen och därmed över hela administrationen än vi tidigare hade. Riksdagen står numera icke slagen till slant, om Kungl. Maj:t eller en administrativ myndighet skulle behaga föra en politik, som icke kan vinna riksdagens gillande. Riksdagen har till hands många möjligheter att komma till rätta med det administrativa godtycket och därför innebär icke ett anlitande av en administrativ förordning i ett sådant fall som detta samma risker som det kunde göra tidigare, när vi hade en riksdag, som icke var vald enligt demokratisk ordning, och en regering, som genom sin anknytning till en fåtalsvald riksdag kunde mot folkviljan handhava saker och ting. Detta gör, att jag mycket väl kan förstå, att de socialdemokrater, som tidigare varit mycket ängsliga, när det gällde att ge något finger åt en administrativ myndighet, numera kunna se på saken med helt andra ögon.

Hans excellens herr utrikesministern framställde också en fråga, om jag kunde påvisa någon annan väg för kontroll över arbetsmarknaden än den av regeringen föreslagna. Jag har redan i mitt första anförande pekat på att den socialdemokratiska motionen anvisar en utväg. Den utvägen befinner måhända vid närmare prövning icke vara den bästa. Därför ha vi gått fram den rimliga vägen, att begära en förutsättningslös omprövning, och eftersom vi under tiden ha den nu gällande administrativa förordningen att rätta oss efter, finns icke anledning att vidtaga någon annan åtgärd under den tid åtminstone utredningen pågår. Naturligtvis tillfogar jag åter en mycket allvarlig förhoppning, att den administrativa förordning, som i fortsättningen skall gälla, kommer att undergå någon justering, så att man med densamma icke onödigtvis inbjuder till politiskt trakasseri mot utläningar, som kommit hit till riket.

Nu är det väl ganska säkert, att riksdagen kommer att bifalla denna lag. Den kommer i stor utsträckning att göra detta, därför att den böjer sig för talet om behovet att skydda våra arbetstillfällen. Men lagen leder oss in på en mycket farlig väg, och det är därför möjligt, att de, som nu med hänsyn till arbetsmarknaden äro beredda att medverka till detta lagförslag, en gång komma att bittert få ångra, att de icke sågo längre än näsan räcker i detta fall, att de icke observerade, att de faktiskt medverkade till en lagstiftning, så präglad av ofrihet, att den borde av alla värnare av friheten avvisas. Det går en stark ofrihetens tendens genom världen; man kräver friheten, inför restriktioner på alla områden, gör polislagar och pressar in under tvånget. Den utvecklingen finnes det anledning att varna emot, och jag hoppas, att den skada, som frihetens sak lider genom att man nu låter locka sig in på den av regeringen rekommenderade vägen, åtminstone snart skall avslöjas på ett sådant sätt, att frihetens vänner verkligen återigen samlas till vakthållning kring friheten.

Herr Järte: Herr förste vice talman! Det var med verklig rörelse, som jag hörde herr Per Albin Hansson uppträda här som väktare av den personliga friheten då det gäller arbetsmarknaden och därmed sammanhängande förhållanden. Det föreföll mig, som om han när som helst kunde biträda föreningen Arbetets Frihet, och jag hoppas, att med det snaraste fackföreningarna här i staden, enkannerligen de bekanta stockholmsmurarna, skola kunna bli uppbyggda med herr Hanssons framställning. Det är i hög grad av behovet påkallat. Det är ju allom bekant och också djupt beklagat av övriga fackorganisationer här i landet, som representera andra yrken, att byggnadsarbetarfackföreningarna ha en sådan stark benägenhet att monopolistiskt sluta

Ang. lag om utlänningsrätt att här i riket vistas.
(Forts.)

Ang. lag om
utlännings
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)

sig som skrän och i sina led icke ens upptaga svenska arbetarbarn. Eleverna från Stockholms stads för detta ändamål särskilt inrättade murarskola ha för-gäves begärt inträde i Stockholms murarefackförening. I stället inhämtades i somras — då gällande förordning om arbetstillstånd ännu icke blivit utfärdad och inresa till riket var fritt för medborgare från viseringsfria länder som Norge — ett par dussin norska murare och fingo anställning i Stockholm, under det att de svenska adepterna icke fingo något tillträde. Man får väl säga, att det finns ett stort verksamhetsfält inom arbetarrörelsen för de för-träffliga synpunkter, som herr Hansson nyss framhöll.

När herr Olovson i Västerås yttrade, att han undanbad sig, att grannarnas barn kommo och påtade i hans potatisfält, fann herr Per Albin Hansson det opassande att yttra sig så föga allvarligt i en viktig sak. Men var icke den liknelsen från herr Olovsons sida ganska belysande, om man tänker på de för-hållanden, som rådde för tjugo år sedan, då vi hade den bekanta galizier-imperten, som pågick från sekelskiftet fram till världskriget? Då kommo just sådana grannbarn och påtade i betfälten till ytterlig förargelse för alla klass-medvetna, organiserade arbetare, speciellt i Malmöhus län. Då skulle man på det hållet ha hälsat en invandringslag med sådant socialpolitiskt inslag som denna med uppräckta händer. Det framgår också av den kungl. propositionen, att när man sysslade med förberedelserna till 1914 års främlings-lag, övervägde ett tillmötesgående av de motioner och interpellationer, som på den tiden väcktes från socialdemokratiskt håll i riksdagen. Först nu kan detta önskemål realiseras genom bifall till utskottets förslag. Sälunda finns det verkligen fog för herr Olovsons liknelse. Den är hämtad ur den svenska arbe-tarrörelsens egen erfarenhet.

Jag framhöll i mitt förra anförande, att alla remissvägen tillsporda fackorga-nisationer regelbundet avstyrka alla framställningar, även om de äro aldrig så be-hjärtansvärda ur det svenska näringslivets synpunkt. Jag vill emellertid till-lägga, att man även härvidlag har en så begränsad synkrets, att det har hänt flera gånger, att ett fackförbund visserligen värnat sina egna medlemmars in-tresse, men då det gällt oorganiserade eller syndikalister, har man antingen icke brytt sig om att yttra sig eller också antytt, att de osolidariska eller otrogna må gärna få utländska konkurrenter på halsen. När det gäller dessa frågor, går det icke an att låta fackorganisationerna agera polis eller myndig-het. Man måste ha en opartisk myndighet, som prövar alla medborgares in-tressen ur objektiva synpunkter utan att favorisera särskilda facksammanslut-ningar. I ännu högre grad behöva de yrken, som icke ha förmånen att före-trädas av starka fackorganisationer stöd av en opartisk statlig myndighet. Jag tänker närmast på kontorister och dylika och på medelklassens arbetslös-hetsförhållanden. Där finnas inga organisationer, som på olika sätt kunna föra dessa kategoriers talan. Bifalles lagförslaget, ordnas dessa möjligheter på ett tillfredsställande sätt.

Nu förstår ju kammaren, att herr Hansson vill använda mig som fågelskräm-ma för sin förspridda anhängarhop och söker inbilla de motspänstiga, att ett bifall till förslaget innebär ett slags godkännande av de personliga synpunkter, som jag hade äran utveckla för en stund sedan. Herr Engberg å sin sida miss-förstod mig, då han trodde, att jag med någon slags glädje hälsade den sti-gande känslan av rasmotsättningar mellan folken. Tvärtom, ingen önskar högre än jag, att vi kunde återgå till den gamla goda tiden före 1914. Högre har den västerländska mänskligheten aldrig nått, och det är en kulturens upp-gift att vid risk av sin egen undergång söka övervinna naturens brutalitet. Alla steg i den riktningen måste hälsas med uppriktigt tillfredsställelse.

Räknar man emellertid med politiska realiteter, är det ett faktum, att det icke blott inträtt en förändring i den socialekonomiska nivån mellan natio-

nera, utan att det också framträtt detta nya moment i känslan av inbördes ras-motsättningar. Särskilt är detta fallet, icke i Tyskland, utan i Amerika. De anglosachsiska folken ha genom sin nära friktion med främmande raser tagit djupaste intryck av dessa motsättningar. Den amerikanska invandringslagen är också den förnämsta anledningen till att de europeiska staterna måste skydda sig inbördes. Det är en oerhörd skillnad, när före kriget Förenta staterna togo emot 1,200,000 invandrare mot för närvarande endast 150,000, utvalda efter mycket noggranna rasbiologiska metoder. Det är just denna Förenta staternas invandringslagstiftning, som medfört massarbetslöshet och befolkningsöverskott i Europa, och det är därför, som också vi måste skydda oss. Detta har bl. a. lett till, att asylrättens klassiska land, England, fordom öppet för alla vindar, för närvarande är försett med den mest drakoniska invandringslagstiftning, som till och med förhindrar svenska ynglingar att genomgå volontärutbildning. Det kan vara nyttigt att ha någon kompensation att bjuda just med hänsyn till behovet för svenska ynglingar att komma ut till utlandet, och icke minst ur denna synpunkt är denna projekterade lagstiftning av betydelse.

Det har framgått av flera anföranden från socialdemokratiskt håll, att det i själva verket råder full överensstämmelse i fråga om principen, att en sådan lagstiftning som denna är nyttig och nödvändig och av behovet påkallad. Det enda, som skiljer, är, att de, som hålla på propositionen, vilja genomföra en sådan lagstiftning i dag, under det att herrarna vilja vänta tills i morgon. Jag skall icke närmare forska efter anledningen till detta, men därom kan ju litet var göra sina reflexioner. Den socialdemokratiska interpellationen i London skulle väl ha sin platoniska tribut.

Men det finns en gammal god maxim, som lyder: gagnar det staten, så slå till. Därför yrkar jag ännu en gång bifall till utskottets hemställan och jämväl till den av herr Magnusson i Skövde m. fl. avgivna reservationen.

Med herr Järte förenade sig herr *Andrén*.

Herr Röing: Herr förste vice talman, mina damer och herrar! I onsdags och i torsdags påstodo flera talare i denna kammare, att kulturen var i fara. I dag påstår herr Per Albin Hansson, att friheten är i fara, och han ställer en varm vädjan till varje vän av friheten att sluta upp omkring honom och avge sin röst till förmån för reservationen. Jag är övertygad om att min ärade vän Per Albin Hansson icke räknar mig till frihetens fiender, till dem som vilja bygga upp murar mellan olika nationer. Ingen skulle önska hellre än jag, att förhållandena ute i världen voro sådana, att jag icke blott kunde yrka avslag på Kungl. Maj:ts proposition och på utskottets hemställan, utan ävenledes kunde ställa en varm vädjan till regeringen att icke låta något förbud för utlänning att bosätta sig här i landet förbliva gällande.

Varför jag, herr förste vice talman, begärde ordet, är för att taga ett bestämt avstånd från herr Per Albin Hanssons uppfattning om föregående riksdagens ståndpunkt till den frågan, huruvida det borde ankomma på riksdagen att genom antagande av en civillag, låt vara av endast provisorisk natur som den föreliggande, fatta beslut i en fråga som den föreliggande eller överlämna åt Kungl. Maj:t att på administrativ väg utfärda de bestämmelser, som kunna vara nödvändiga. Herr Per Albin Hansson uttalade som sin uppfattning, att man icke kunde vidhålla den gamla demokratiska uppfattningen nu som före det demokratiska genombrottet. Jag skulle gärna, om jag kunde, vilja gräva upp ur mullen en bortgången riksdagsman, som på ett helt annat sätt än jag skulle kunna framhålla för kammaren, huru betänkligt det är att gå in för en sådan

Ang. lag om
utlännings
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)

ståndpunkt, som herr Per Albin Hansson nyss utvecklat. Jag skulle önska, att Sven Adolf Hedin stöde på denna talarstol och framhölle, vad han så ofta med sådan skärpa framhöll på 80- och 90-talen. Icke var det, herr Per Albin Hansson därför, att vi på den tiden endast hade högerregeringar, som demokratiens framställde det oavvisliga kravet, att riksdagen skulle besluta i frågor som den föreliggande. För mig som gammal vänsterman är denna ståndpunkt lika riktig nu, när vi ha vänsterregeringar, som på 80- och 90-talen, då vi hade högerregeringar. En så viktig fråga som den föreliggande bör enligt min uppfattning beslutas av riksdagen genom antagande av en provisorisk civillag. Det är detta, herr förste vice talman, som föranledde mig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hansson i Stockholm: Herr talman! Jag skulle nästan kunna säga, att jag var beredd på att herr Järte på min vädjan om vakthållning om friheten skulle komma med en påminnelse om att den frihet, som han egentligen intresserar sig för, är strejkbrytarefriheten. Däremot blev jag litet förvånad, då han här tog murarna såsom exempel, ty herr Järte har ju själv gjort sig till tolk för en uppfattning, som i mycket hög grad sammanfaller med de fördärvliga principer, som murarna i Stockholm enligt herr Järte representera. Hela den politik, som herr Järte förordar, är ingenting annat än att föra ut skråpolitiken på ett vidare fält. Avstängning efter avstängning. Samhällena i — låt oss säga — Europa skola avstängas från övriga världsdelar. I Europa skall varje land avstängas från det andra och kanske, varför icke, inom landet städer och landsbygd från varandra. Och inom städerna skall avstängning ske mellan olika yrken, murare, byråchefer och andra, som på det sättet försöka att värna om sina områden — naturligtvis med rätt för tillträde till byråchefplatsen för den, som skall vikariera för byråchefen under hans ledighet. Jag menar, att vi på detta sätt föra ut just murarnas principer på hela det nationella och internationella fältet. Herr Järte skall icke vara elak mot murarna. De ha egentligen blott vandrat samma vägar, som han vill, att hela mänskligheten skall vandra. Skråandan är precis densamma i herr Järtes synpunkt i fråga om samhällsbyggnaden som den är i murarnas synpunkt, då de hävda sina intressen på byggnadsmarknaden.

Beträffande herr Röing har jag egentligen ingenting att säga. När han manade fram Sven Adolf Hedin för att stödja den Thyrenska propositionen, skulle jag vilja säga, att jag önskar, att Sven Adolf Hedin vore här i dag för att förgöra samma proposition; jag är säker på att han skulle ha funnits bland polislagens motståndare.

Herr Olsson i Mellerud: Herr talman! Blott ett par ord. Herr Magnusson i Skövde talade om att de skriftliga uppgifter, som jag hade kritiserat, hade uteslutits ur utskottets betänkande. Jag ser, att det är alldeles riktigt, vad det beträffar utskottets kläm, men jag har läst *motiveringen* på det sättet, att man där visserligen säger, att denna bestämmelse skall utgå ur lagtexten, men av ordalagen att döma har jag fått den uppfattningen, att man icke har något emot, om bestämmelsen finnes som kungl. förordning.

Jag skall samtidigt be att få rätta en felaktig uppgift, som jag lämnade i mitt förra anförande. Jag sade, att de »skriftliga» uppgifterna skulle lämnas även av norrmän. Det är icke riktigt. Norrmännen skola lämna svar på huruvida de skola söka arbetsanställning i riket, och detta även om de, som ju händelser ibland, äro kända norska statstjänstemän. Däremot få de skriftliga uppgifterna lämnas av utlänningar utanför Skandinavien, som dock i många fall ha mycket täta kommersiella förbindelseresor med Norge.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) avslag därå samt 3:o) bifall till det av herr Magnusson i Skövde under överläggningen senast framställda yrkandet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

*Ang. lag om
utlännings
rätt att här
i riket vistas.
(Forts.)*

Som tiden nu var långt framskriden, beslöt kammaren, på hemställan av herr förste vice talmannen, att uppskjuta handläggningen av övriga å föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.54 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 21 maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna därvid till en början av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Herr statsrådet *Pettersson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 252, angående bidrag till återupprättande av viss industriell verksamhet i Nederkalix socken.

Propositionen bordlades.

§ 2.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 39, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2, 11, 13 och 24 §§ i lagen den 30 maj 1919 om rätt till litterära och musikaliska verk dels och en i ämnet väckt motion. Därvid anförde:

*Ang.
ändringar i
lagen om rätt
till litterära
och musi-
kaliska verk.*

Chefen för justitiedepartementet herr statsrådet **Thyrén**: Herr greve och talman! Den ifrågavarande propositionen har som bekant fallit i första kammaren, och det vore sålunda i och för sig ingen anledning att nu upptaga kammarens tid med att säga någonting vidare om saken, därest icke frågan befunnit sig i ett alldeles särskilt egendomligt läge, som jag skall med några ord be att få redogöra för.

På sätt och vis innehåller propositionen två linjer. Den ena rör nämligen förhållandet mellan författarna och den s. k. radion, huruvida författarna skulle ha någon rätt till ersättning för vad som radierades utav deras verk. Den andra frågan, ganska skild ifrån denna, var, huruvida författarna för vanlig uppläsning, t. ex. på ett möte, en sammankomst o. s. v., blott det skedde

Ang.
ändringar i
lagen om rätt
till litterära
och musi-
kaliska verk.

(Forts.)

offenligt, också skulle ha rätt till att kräva ersättning av dem, som uppläste deras verk. Utav dessa två linjer, har den sista för närvarande förlorat praktisk betydelse genom första kammarens avslag, så det är icke min mening att på något sätt upptaga tiden med den. Men med den första linjen, d. v. s. radion, står det på ett alldeles annat och egendomligt vis. För dem av herrarna, som ha gått igenom handlingarna i den här saken, är det bekant, att lagrådet har avstyrkt. Det hade enhälligt avstyrkt den här propositionen, huvudsakligen på den grund, att det nu till instundande höst skall hållas en kongress i Rom, vilken kongress bland annat skall till den s. k. konventionen i Bern, till vilken många europeiska stater, bland annat vi själva, äro anslutna, foga en artikel rörande just förhållandet mellan författarna och radion. Emellertid, som det var en osäker framtidsutsikt, ansåg jag för min del, att det icke var någon anledning att hålla propositionen tillbaka, utan den lämnades fram till riksdagen, och blev som sagt avslagen av första kammaren.

Men ungefärligen vid den tiden, då frågan kom upp i första kammaren eller några dagar dessförinnan, kom det oss tillhanda ett prospekt, sådana som brukar utfärdas för dessa kongresser. De ha nämligen en slags byrå i Bern, som ombesörjer frågornas utredning och framlägger förslag för dessa kongresser, var de nu sedan hållas, och dessutom finns det ett särskilt utskott från det land, där kongressen skall hållas, d. v. s. i detta fall från Italien, eftersom kongressen skall hållas i Rom.

Nu ha dessa förenade utskott som sagt framlagt ett förslag, bland annat rörande förhållandet mellan författarna å radion. Det är ju andra frågor också där, som icke angå oss. Detta framlagda förslag överensstämmer till punkt och pricka med denna proposition, som nu häromdagen föll i första kammaren. Vad betyder detta? Jo, nu till hösten skall kongressen sammanträda i Rom, och bland kongressdeltagarna äro även vi representerade, eftersom vi ha tillträtt konventionen i Bern. Efter all sannolikhet, man skulle nästan kunna säga full säkerhet, om kongressen kommer till något resultat — det är däremot icke absolut säkert, men det är sannolikt även det — kommer då det förslag, som kongressutskottet här framlagt, att antagas. Ja, då ha vi den situationen, att när man kommer till slutet av året, har troligen i Rom antagits detsamma, som vi föreslå riksdagen i denna proposition, i vad angår radion. Och ifall det kommer så långt, så är det en helt naturlig sak, att regeringen automatiskt så att säga kommer att förelägga nästa riksdag den här bestämmelsen om radion, såsom kongressen beslutat den. Samtidigt med att vi eventuellt ratificera detta, om riksdagen går in på det, komma vi då att göra motsvarande ändring i den svenska lag, vi för närvarande ha i ämnet, och som behandlar författarrätten.

Det är det sannolika förloppet, dock naturligtvis under förutsättning att den svenska regeringen på kongressen i Rom håller på samma ståndpunkt, som den nu intagit i denna ifrågakarande proposition.

Jag bör kanske för fullständighetens skull, och som saken icke är utan vikt, bestämdare nämna, huru det ser ut i kongressutskottets förslag. Det redogöres först för den fråga, som uppstått mellan radion och författarna och det säges, att de olika länderna ha olika bestämmelser på detta område. Det säges vidare, att man icke kan se någon möjlighet att från kongressens sida reglera alla dessa detaljer, utan det är nog, att kongressen och därefter konventionen uppställer den principen, att författarna besitta ensamrätt till användandet utav sitt verk. Och efter det kommer då paragrafen formulerad. Jag skall icke besvära kammaren med att uppläsa den på originalspråket. Den innehåller otvetydigt dessa bestämmelser, som jag nu sagt. Nu är det naturligtvis av intresse för regeringen, att få någon hum om, om det kan lämpligen ske genom en diskussion, en helt kort diskussion här i kammaren,

huru andra kammaren ställer sig till principen. I första kammaren har man fattat position till själva propositionen, som innehöll två ting, men beträffande andra kammaren är det ännu möjligt, att den skulle kunna uttala sig endast angående den nyssnämnda principen. Regeringen skulle alltså kunna få ett svar på frågan, om kammaren vill, att regeringen vid den blivande kongressen i Rom intager den ståndpunkten att godkänna det förslag, som kommer att läggas fram för kongressen, och som är lika med bestämmelsen i den kungl. propositionen: alltså den regeln, att författaren skall ha ensamrätt även till radiering av sitt verk.

Ang. ändringar i lagen om rätt till litterära och musikaliska verk.

(Forts.)

Herr Leo: Herr talman! I den kungl. propositionen i föreliggande fråga, kan man, som justitieministern redan har sagt, särskilja två linjer. En syftade till att ge författarna ensamrätt att bestämma över huruvida deras verk skulle få utsändas per radio. Men propositionen åsyftade även, att i allmänhet utsträcka författarnas rätt till att bli en ensamrätt beträffande uppläsning överhuvud taget av deras verk.

Vad denna senare del av frågan beträffar, så har ju justitieministern nu sagt, att han icke för sin del ämnar vidhålla kravet på att författarrätten i detta avseende utsträcker så långt, som i propositionen föreslagits, utan han begär nu endast, såvitt jag förstod honom rätt, att kammaren skulle uttala sin anslutning till tanken på att ge författarna ensamrätt, då det gäller frågan, huruvida deras verk skall få radieras. Jag vet nu icke, om det i hastigheten går att finna någon form, varigenom andra kammaren samfällt kunde uttala sin anslutning till tanken på att ge författarna ensamrätt beträffande radio-utsändning av deras verk. Jag tvivlar på att man i hastigheten kan finna en lämplig form för ett sådant uttalande. Jag vill emellertid för egen del förklara, att det råder nog ingen som helst tvekan om att man inom utskottet enhälligt var i huvudsak av samma uppfattning som justitieministern i den delen. Man hade inom utskottet, såvitt jag kunde bedöma läget, i stort sett inget emot att författarna fingo ensamrätten eller i varje fall en betryggad medbestämmanderätt beträffande radioutsändning av sina verk. Vad man inom utskottet däremot motsatte sig och vad som föranledde avslagsyrkandet på hela propositionen, det var att denna författarnas ensamrätt skulle utsträckas att gälla så gott som alla offentliga uppläsningar.

Jag får sålunda, samtidigt som jag yrkar bifall till utskottets utlåtande, med hänvisning till vad som står i utskottets motivering säga, att man åtminstone inom utskottet delade justitieministerns uppfattning beträffande radio-utsändning av författares verk. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Med herr Leo förenade sig herrar *Johanson* i Huskvarna, *Lindley* och *Söderberg*.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 3.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget första lagutskottets utlåtande, nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande förbud att sprida efterbildning av penningsedel.

Ang. lag innefattande förbud att sprida efterbildning av penningsedel.

Genom en den 11 mars 1927 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 220, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Ang. lag
innefattande
förbud att
sprida efter-
bildning av
penningssedel.
(Forts.)

L a g

innefattande förbud att sprida efterbildning av penningssedel.

Härigenom förordnas som följer:

Sprider någon föremål, vilket utgör eller å vilket, honom veterligt, finnes anbragt efterbildning av gällande penningssedel, och är efterbildningen sådan att förväxling lätt kan äga rum, straffes med böter från och med fem till och med ethundra kronor, såvida ej å förseelsen följer straff enligt allmän strafflag.

Förseelse mot denna lag åtalas av allmän åklagare.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1927.

Utskottet hemställde, att förevarande proposition måtte av riksdagen lämnas utan bifall.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Jansson* i Edsbäcken och *Christenson* i Södertälje, vilka hemställt, att förevarande proposition måtte i oförändrat skick av riksdagen bifallas.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Chefen för justitiedepartementet herr statsrådet **Thyrén**: Herr greve och talman! Utskottet har på sid. 15 i sitt utlåtande framställt de skäl, som enligt utskottets förmenande tala för avslag. Förut, då utskottet ju gemenligen gått på avslag, så har det haft antingen tre lagråd eller ett lagråd för sig, men i detta fall har det icke något lagråd för sig, utan har uppfunnit sina skäl själv. De äro följande.

Först omtalas den mängd av olika förslag, som i ärendet förekommit, och detta anföres av utskottet som ett bevis på att det finnes så gott som oöverstigliga svårigheter, när det gäller att komma till något avgörande resultat. Det vore väl icke något avgörande skäl, att det hade framställts olika förslag. Men går man den saken närmare in på livet, finner man, att variationerna mera röra uttryckssättet — icke precis komma eller semikolon men något ditåt — om man skall säga det med ett ord eller med ett annat. Den verkliga skillnaden rör mera frågan, huru långt straffbarheten skall utsträckas. Om det endast skall vara till någon bestämd spridare, huvudman, eller till alla, som sprida, eller till alla som förfärdiga, eller kanske till alla som importera. Det är sålunda fråga om ett mer eller mindre. Det är hela variationen. Att man kan ha olika meningar om detta mer eller mindre, det är väl icke precis något skäl, varför förslaget icke skulle kunna antagas.

Sedan kommer utskottet vidare till det skälet, att med förslaget ställning skulle många relativt skuldlösa individer, som kunde ha bidragit till spridningen, fällas till straff, och utskottet har även förklarat det mera rationellt att allenast bestraffa den, på vars tillskyndan spridandet skett. Detta har visserligen något stöd i ett yttrande av ett av lagråden, men jag får likväl säga, att denna ståndpunkt icke förefaller mig hållbar.

Låt oss tänka efter vad det skulle betyda, att man allenast skulle straffa den, på vars »tillskyndan» ett sådant spridande skett. Det skulle betyda, att om jag går och anstiftar en bekant, som är affärsman, och säger: »Om du vill ha en riktigt god reklam, så skall du trycka hundrakronorssedlar och dela ut dem, men på baksidan skall du sätta ditt namn eller din firma» o. s. v., och

han gör detta och sprider dessa hundrakronorssedlar i strid mot lagen, så är det på min tillskyndan som spridandet skett. Tror man då, att det vore en förständig lag, som bara straffade mig, som sagt, hur han skulle bära sig åt, men icke honom som gjort det. Det strider till den grad mot allt vad straffrätt heter, så det kan man rakt icke länka sig. Och lika litet vore det väl lämpligt, om — såsom hänt någon gång i verkligheten — en sedel kommit i händerna på någon sviklig person, som begagnar den på ett svikligt sätt, så att han viker ihop den i mörkret för att låta den passera för en femma eller en tia, men någon då känner igen den och går till polisen med den, om han då icke skulle kunna straffas, därför att bedrägeriet icke lyckades. Det kan han nämligen icke enligt nu gällande svensk rätt. Vore det verkligen något skäl att icke straffa honom efter denna bestämmelse, därför att det icke är på hans »tillskyndan», som spridandet ägt rum.

Sålunda, den formulering som utskottet föreslår är helt enkelt icke möjlig. Nu har utskottet försvarat sig och sagt — precis som man sade i första kammaren —: men icke skall man straffa en tidningsgumma, som står och säljer en tidning, vari finnes en förbjuden annons, och överhuvud taget icke skola vi straffa ett bud eller någon annan, som går omkring och säljer dylika tidningar.

Där får jag likaledes, ehuru lagrådet givit något stöd åt den uppfattningen, säga, att det med all säkerhet skulle vara en oriktig tolkning, om man skulle straffa en tidningsgumma o. s. v. Ty det förhåller sig i specialförfattningar av ifrågavarande typ alls icke såsom i själva strafflagen, att t. ex. alla, som äro med om ett mord, och aldrig så litet uppsåtligen bidragit till detsamma genom att lämna medel eller genom att uppmuntra gärningen, skola bli straffade för ett sådant brott. Detta gör man icke och kan icke göra, när man tillämpar specialförfattningarna. Det säger sig självt om man tänker litet närmare på saken. Och vill man ha ett bevis härför ur rättspraxis, kan man tänka på ett olovligt spridande av lotteriannonser. Vi ha en rad av prejudikat, där man straffat dem, som spritt lotteriannonserna, men aldrig någonsin har man åtalat och långt mindre straffat de bud, som gått omkring och lämnat lapparna. Det är nämligen i specialstraffrätten en genomgående regel att de, som äro redskap för vad huvudmannen gör, dem bryr man sig icke om. Man anser, att lagen på detta område, sålunda när vi icke röra oss på själva strafflagens område, endast befattar sig med den, som är huvudman.

Och jag vill särskilt tillägga, vad som är mycket belysande, att när det är fråga om lotterisedlar, säger dock lagen uttryckligen att den, som »för annans räkning» avyttrar eller utbjuder dylika sedlar, skall straffas. Och ändå straffar man icke budet? Vad menar man då med uttrycket för annans räkning? Man menar att om ett företag, som t. ex. har filialer på andra ställen, i andra städer, sprider lotteriannonser, skall den, som driver filialen för annans räkning också straffas, försåvitt han företagit ett självständigt spridande. Men den, som icke självständigt företager ett sådant spridande, blir överhuvud taget icke åtalad och icke heller straffad. Man skulle ganska lugnt kunna våga en dukat för varje fall, som skulle kunna i vårt eller något annat lands rättspraxis hittas, där något dylikt skulle inträffat, som att en tidningsgumma blivit åtalad eller straffad för en sådan handling.

Vidare säger utskottet, att det är ett fel, att dessa jämförelsevis obetydliga förseelser beskrivas så, att de icke strängt skiljas från de verkliga förfalskningsbrotten, och därför menar utskottet, att man icke skulle tala om efterbildning av sedlar, ty det låter, som det vore verklig förfalskning.

Detta bevisar med förlov sagt, att utskottet aldrig sett en sådan sedel eller icke alls reflekterat på saken. Förhållandet mellan verklig sedelförfalskning i strafflagens mening och detta fall, varom vi nu har talat, är för ingen del sådant, att det är en sträng åtskillnad, eller att det ligger en klyfta mellan dessa

*Ang. lag
innefattande
förbud att
sprida efter-
bildning av
penningssedel.*

(Forts.)

*Ang. lag
innefattande
förbud att
sprida efter-
bildning av
penningsedel.*

(Forts.)

fall. Utan vi ha en fullkomligt glidande skala. Genom små övergångar kommer man över från en fullkomligt falsk sedel till en sådan där reklamsedel, som här talas om. Och jag skall här visa kammaren, fast det blir på långt håll. ett exempel, som gör denna sak ganska tydlig. Här har jag en hundrakronors-sedel, som på ena sidan är så väl gjord, att jag för min del, även med lornjett, absolut icke skulle kunna se annat, än att den är äkta, fullkomligt äkta. Den är på millimetern så stor som en hundrakronorssedel. Men vänder jag den om, så står det Lejamagasinet, Hamngatan 1 A. Det är ingen falsk sedel i strafflagens mening, men man kan icke bestrida, att det är en efterbildning. Den ena sidan är så väl efterbildad, som en sedel kan bliva det. Det är bara den andra sidan, som icke är efterbildad. Det finnes således icke någon sådan där klyfta, som utskottet föreställer sig, och det är fullkomligt i sin ordning att beteckna detta som en efterbildning, då man betecknar förfälskning såsom eftergörande. Strafflagen använder ordet eftergörande, och man kan väl icke begära mera, än att man har ett särskilt ord i strafflagen. I sak blir det i alla fall detsamma. Om man nu vill ha en glidande övergång, kan man bara föreställa sig, att på den andra sidan hade varit en skiss så att säga av vad som står på baksidan av en hundrakronorssedel. I ett annat fall är den skissen närmare utförd, och i ett tredje fall ännu mera o. s. v. Korteligen, alla tänkbara grader kan man passera från denna reklamfigur fram till en »falsk» hundrakronorssedel i strafflagens mening. Det är sålunda en fullkomligt omöjlig invändning, det finnes ingen sträng skillnad.

Så har utskottet slutligen ännu ett skäl. Det säger, att uttrycket föremål icke omedelbart leder tanken till att här åsyftas tidningar, som innehålla sådana annonser. Det är mycket sant, att när man hör ordet föremål, så är man lyckligtvis icke tvungen att genast med detsamma tänka på tidningar, men det är väl ingenting att vara ledsen för. Det kan väl vara alldeles tillräckligt, att ordet föremål är så beskaffat, att det klart och tydligt innefattar bland annat begreppet tidningar, som ha sådana här annonser, som man vill utpeka. Det är alldeles givet, att om vi använda ett generellt ord, som kan betyda många tusentals saker av olika skepnad och beskaffenhet, kunna vi icke tänka oss, att detta ord skall omedelbart leda tanken till var och en av dessa särskilda saker, som det innesluter. Men vad skulle det tjäna till att uppställa sådana pretentioner, och huru skulle det överhuvud taget gå att få tag på ett sådant ord.

Ja, detta var utskottets skäl. Jag skulle ju möjligen kunna stanna vid detta, men det kanske ändå är anledning att upptaga några andra skäl, eftersom det i det största politiska partiets ledande organ, den dagen då vi egentligen skulle behandlat denna fråga, d. v. s. i lördags, förekom en ledare om lagen. Man skulle knappast kunna tro, att en sådan liten lag skulle kunna framkalla en så lång ledare. Det gjorde den i alla fall; och förmodligen i känslan av att utskottets skäl icke voro av det kraftigaste slaget, ville nu denna artikel, som är signerad A. E—g — alltså författad av en ärad ledamot i denna kammare — lägga till ytterligare några skäl.

Han säger, att denna lag är ett monstrum eller missfoster — ett »egendomligt påhitt», säger han på ett annat ställe — vilket väl skall uttrycka, att det är något alldeles unikt i sitt slag, ett människofoster med kalvhuvud eller något i den vägen, som man eljest icke ser. Där har författaren verkligen tagit fel. Denna lag är tvärtom, långt ifrån att vara ett monstrum, det banalaste, mest alldagliga foster, som överhuvud taget kan tänkas. Ty den förekommer i så gott som alla länder: Norge, Danmark, Österrike, Holland, Belgien, Frankrike, England m. fl. Allihop ha en sådan lag, och det är mycket litet skillnad dem mellan, utom det, att den ene tager med mer och den andre mindre. Men ingen tager med så litet, som lagutskottet har gjort. Somliga lagar, där man går minst långt, straffa spridande, somliga lägga till förfärdigande eller im-

porterande av varor. Något monstrum i den meningen kan man sålunda minst av allt säga, att denna lag är, mindre än någon annan, vi behandlat vid denna riksdag.

Sedan har författaren ännu ett annat skäl. Han säger, att man får akta sig för detta påfund, därför att man kan råka i kollision med tryckfrihetsförordningen. Om det förekommer en annons i en tidning av dylik art, är det möjligt, menar han, att frågan skall bedömas efter tryckfrihetsförordningen, med jury o. s. v. Om författaren slagit upp tryckfrihetsförordningen, vilken han såsom pressman egentligen borde på förhand kunna utantill, skulle han av dess 1 § 1 mom. ha funnit, att straff under de och de omständigheterna drabbar någon för *innehållet* av en tryckt skrift. Här är det icke fråga om innehåll utan om yttre fason, storlek, tekniskt mönster och allt sådant. Till yttermera visso kan jag, därest den ärade artikelförfattaren och kammarledamoten icke förut vet detta, upplysa honom om att t. o. m. beträffande sådana fall, som jag nyss berörde, nämligen lotteriannonserna, ha vi långa rader av prejudikat i svensk rätt, enligt vilka det icke fallit vare sig en åklagare eller domstol in — även där målet passerat alla instanser — att tillämpa tryckfrihetsförordningen, och detta fastän det dock är en smula tankeinhåll i lotteriannonserna. Här däremot finns det absolut intet tankeinhåll, så mycket mindre som de små satser, som stå på en äkta sedel, ofta bruka vara satta icke med bokstäver utan med en rad prickar. Det är icke möjligt att här få fram något tankeinhåll och sålunda straffa ur tryckfrihetssynpunkt.

Slutligen — nej, vidare — har artikelförfattaren en liten historiet, med vilken han tydligen vill uppväcka någon sorts misstanke mot beskaffenheten av den föreslagna lagen. Han säger, att lagförslaget tillkommit så, att jag år 1923 i egenskap av utredare av frågan om strafflagsreformen fick en anmaning från den dåvarande regeringen att göra något uttalande eller framlägga något förslag om en sådan sedellag — vilket också skedde, det har han fullkomligt rätt i. Men, säger författaren, det var två praktiska justitieministrar, som kommo efter — och han nämnde dem vid namn — och ingen kom naturligtvis på den tanken att släppa fram missfostret, men så kom jag själv, och då, står det, var det slut med väntans tider och lagförslaget framlades.

Ja, jag har redan i första kammaren korrigerat denna lilla historia. Den stämmer icke alls med det verkliga förloppet. Vad som först nämndes var visserligen mycket riktigt, nämligen att jag skrev utlåtandet och förslaget till lagen. Men när jag sedan år 1926 blev justitieminister, var det riksbanken, som genom sin sekreterare Langborg hänvände sig till mig och frågade var den lag blivit av, som de beställt redan för tre år sedan hos den dåvarande justitieministern. Och då var det väl icke skäl att vänta på lagen, i all synnerhet som jag själv skrivit den. Så förhåller det sig i verkligheten med den saken.

Det är icke riktigt slut ännu, utan i artikeln finns det ytterligare ett »skäl», om man så vill kalla det. Det står nämligen i början av artikeln, som i tidningen stod intagen i lördags, att denna dag vore det tre lagar, som föreläge till behandling i riksdagen. De tre lagarna vore dagsbotslagen, författarelagen och denna sedellag. »För sakens skull» — observera dessa tre ord — vore det nödvändigt att alla tre lagarna måste falla. För all säkerhets skull och för att icke ånyo bli beskylld att citera oriktigt är det bäst att läsa upp uttalandet alldeles innantill: »Justitieministern har i dag att bestå tre duster. Det är för sakens skull av vikt, att han lider nederlag i alla tre.» Ja, så står det verkligen. Om det nu är meningen, att jag måste falla, på det att lagen må falla, eller att lagen måste falla, på det att jag må falla, det vet jag inte; det kan den ärade artikelförfattaren, som står här, själv upplysa om, ifall han vill. Men jag vill säga i anledning av den vändningen, att det är verkligen

*Ang. lag
innehållande
förbud att
sprida efter-
bildning av
penningedel.*

(Forts.)

*Ang. lag
innefattande
förbud att
sprida efter-
bildning av
penningssedel.*

(Forts.)

stor tur, att det är en sådan person som just herr Engberg, som skrivit detta. Tänk om det i stället för herr Engberg varit någon naiv gåpåare eller en något mindre vederhäftig man, vad skulle då ha hänt? Huru skulle man då tänkt sig innebörden härav? Det hade ganska säkert kommit att missförstås. Ja, skämt åsido, jag förstår naturligtvis — och jag menar detta bokstavligen, utan varje ironi — att det naturligtvis icke här är fråga om någon »taburettism», såsom en utomstående helt säkert vid första påseendet skulle tro. Jag förstår väl, att sådana uttalanden endast bottna i ett slags barnslig benägenhet att »segra», när man slåss, att vända allting till »seger», att »söndersmula» eller åtminstone »krossa» motståndaren och så långt som möjligt sätta den etiketten på likt och olikt. Detta kunde i och för sig synas vara icke så farligt, men jag tror icke, att det är vidare nyttigt. Först och främst icke för det socialdemokratiska partiet — men det angår ju mig icke — men icke heller för oss andra, som syssla med politikens ädla konst såsom riksdagsmän eller såsom ministrar eller på något annat sätt. Det är icke nyttigt, att vi uppfattas som några slags bättre fotbollsspelare — eller kanske sämre — utan jag tror det vore klokast, om vi kunde alldeles undvika »skäl» av det slag, som jag här berört. Jag tror, att kammaren håller mig räkning för, att jag icke broderar elakheter på denna stramalj; det vore ju annars icke så konstigt.

Emellertid: sådana voro artikelförfattarens skäl, och man finner, när man lägger det ena till det andra, att även den allra vederhäftigaste kan taga fel på ett synnerligen evident sätt.

Innan jag slutar, skulle jag vilja återvända till utskottet en smula och tillägga den anmärkningen, att om man — i strid mot vad jag naturligtvis önskar — skulle gå att avslå denna lag, vars antagande ju redan första kammaren beslutat, kan detta omöjigen undgå att verka på ett ganska skadligt sätt. Ett avslag kommer att taga sig ut som en auktorisation, en tillåtelse av det förfarande, som lagen riktar sig mot. Jag vet icke, om Lejamagasinet existerar ännu, men det finns andra magasin, och jag är förvissad om, att alla, som skulle ha intresse av en dylik reklam, komma att begagna sig av den i ganska stor utsträckning. I första kammaren invände man, att det dock varit ganska få fall hittills. Ja, tacka för det! Det beror på att domstolarna ha, mot lagen, straffat förfarandet efter en icke tillämplig lagparagraf, nämligen 12 kap. 15 § strafflagen. Dylika mål ha aldrig gått upp till högsta domstolen, och låt vara att juristerna haft sina misstankar, så har folk, som haft lust att släppa ut reklamsedlarna, icke vågat sig på det. Man har här svävat på gränsen mellan det straffbara och det straffria; det är därför och endast därför, som man hållits tillbaka såsom skett. Jag vill dock säga, att jag har en ganska stor kollektion av olika mönster av ifrågavarande art; om man vill se på dem, kunna de hämtas från justitiedepartementet. Men som sagt: detta är orsaken till, att folk hållit sig inom blygsamma gränser hittills. Då emellertid saken nu passerat Kungl. Maj:t, dessförinnan lagrådet och därefter lagutskottet och man hela vägen måst säga, såsom också klart och tydligt är, att gärningen icke är straffbar enligt svensk lag — domstolarna ha tagit fel; det går icke att åberopa 12 kap. 15 § strafflagen, utan gärningen borde ha förklarats straffri — så skulle det, om vi nu avslå lagen, icke vara mer än rättvist, ifall vi bleve översvämmade med dylika hundrakronorssedlar och allt det andra reklamtrycket.

Så skola vi slutligen icke glömma ännu en punkt, som jag hittills icke berört — och jag skall icke på något sätt göra någon agitation av den saken. Det kan lätt hända — såsom för övrigt redan skett i vårt land och även i en del andra länder — att en massa människor, ofta fattiga stackare, som råkat fast för en dylik falsk femkronors- eller tiokronorssedel, komma i stark frestelse att lämna ifrån sig densamma; det kan ske i ett glatt lag eller i skumrasket — ofta nog är det chaufförer, som komma illa ut. Fattiga stackare kunna på

detta sätt råka i olycka, om de lyckas lura sedeln på någon person såsom betalning eller dylikt. Då blir det fullbordat bedrägeri, och förfarandet blir straffbart. Jag hoppas, att herrarna skola taga hänsyn till även dessa stackare, som vi icke böra inleda i frestelse, och att man icke låter de motskäl, som vi sett radas upp dels i lagutskottets utlåtande och dels i den nyssnämnda artikeln, bestämma sin hållning utan i stället rösta för bifall till propositionen.

Ang. lag innefattande förbud att sprida efterbildning av penningsedel.
(Forts.)

Herr Leo: Herr talman! Jag har för min del deltagit vid behandlingen av denna fråga i lagutskottet men icke haft tillfälle närvara vid justeringen. Jag känner mig därför icke bunden av utskottets motivering för avslag, och jag har ingen skyldighet och för övrigt icke heller lust att upptaga någon vidlyftig polemik mot herr justitieministern rörande värdet av utskottets motivering. Det är dock särskilt en synpunkt, som jag skall framhålla och som varit för mig avgörande, då jag beslutat mig för att följa utskottet och sålunda för denna gång rösta avslag på propositionen.

Jag vill först betona, att det här gäller en mycket liten fråga. Den är naturligtvis icke så liten, att icke andra kammaren, även om man liksom i kväll har en mycket lång föredragningslista framför sig och kanske även är säker på att ha en lång natt framför sig, ändå med nöje skulle vilja höra en halvtimmas föreläsning av herr justitieministern. Han har ju en sådan förmåga att tala även om de obetydligaste saker, att man åtminstone så länge talandet pågår med nöje ägnar sin tid åt den fråga det gäller. Sedan, litet längre fram på nattkröken, kanske man kommer att draga sig till minnes, att den lilla saken kunde avgjorts hastigare.

Vad är det då, som jag för min del har emot det föreliggande lilla lagförslaget, vilket i grund och botten icke är något annat än en ordningsstadga, som icke riktar sig mot en brottslig vilja utan bara avser att reglera en viss företeelse inom reklamväsendet i våra dagars samhälle? Jo, jag har den anmärkningen, att om man går att försöka göra slut på det okynne, som man otvivelaktigt på förevarande område kan tala om, man enligt förslaget gör detta på ett sådant sätt, att man låter ett straffhot hänga över många relativt oskyldiga huvuden. Det hjälper icke, att herr justitieministern påstår, att tidningsgummor och tidningsförsäljare icke skulle komma att falla in under lagen och riskera att bli utsatta för straff, därför att de endast sköta sin näring och bära omkring sina tidningar. Mot hans resonemang på den punkten står lagrådet. Samtliga dess fyra ledamöter ha otvivelaktigt haft den uppfattningen, att bland andra såväl tidningsbud som tidningsförsäljare i allmänhet kunna komma att bli utsatta för straff med den formulering ordningsföreskriften fått. Om man anser, att herr justitieministerns auktoritet väger lika tungt som de fyra justitieråds auktoritet, vilka sitta i lagrådet, så att de lärda för och emot den vidsträcktare tolkningen balansera upp vartannat, så får man gå till lagens ordalydelse och bilda sig en egen mening. För min del finner jag då, att det icke är någon möjlighet att komma ifrån det faktum, att så fort det i en tidning finnes införd en annons, vari det ingår en dylik sedel — en femma, en tia eller en hundrakrona — som lätt kan förväxlas med en äkta sedel, måste t. ex en tidningsgumma, om hon har vetskap om förhållandet när hon bär ut tidningen, vara hemfallen åt straff. Man kan säga, att ingen åklagare kommer att åtala i sådana fall. Ja, det är mycket möjligt att så ej kommer att ske, men min uppfattning är i varje fall, att om icke åklagaren gör detta, så sviker han sin tjänsteplikt.

Från det håll, där man är färdig att antaga lagstiftningen i den form den här fått, säger man ofta, att tidningsbudet och tidningsförsäljarna icke ha reda på om dylika annonser finnas införda i tidningarna. I regel skulle jag

*Ang. lag
innefattande
förbud att
sprida efter-
bildning av
penningssedel.*

(Forts.)

dock tro, att tidningsgummorna, då de komma om morgonen till tryckerierna för att hämta sina tidningsbuntar, taga medan de vänta ett exemplar och bläddra igenom detsamma som hastigast. Om det då finnes låt oss säga i Dagens Nyheter eller i en tidskrift som Husmodern en hel- eller halvsida, vari en sedel av ifrågavarande art är avfotograferad, kan man ju icke påstå, att dessa tidningsgummor icke ha reda på förhållandet i fråga. Samma sak gäller även tidningsförsäljare, t. ex. cigarrhandlare eller de som stå i gathörnen och sälja tidningar. Det är, som herr justitieministern själv påpekat, orimligt och oriktigt, att dessa oskyldiga människor skola bli bestraffade, men såvitt jag kan förstå, kan det icke råda någon allvarlig tvekan om att de *kunna* bli det, och det är för den skull, som vi i utskottet vänt oss emot paragrafens formulering och önskat en annan avfattning, vilken icke med straff drabbar dem, som i grund och botten icke alls ha med saken att skaffa.

Jag skall emellertid gå ett steg längre och påstå, att det kan inträffa ännu orimligare saker. Antag, att jag sitter på ett tåg som passagerare och det kommer en herre till mig och sticker i min hand ett reklamkort för en firma, på vilket är avbildat exempelvis en av riksbankens femmor. Jag tittar litet förstrött på reklamkortet, lägger det vid sidan om mig på bänken och tänker icke vidare på saken. Efter mig kommer en annan passagerare, tager upp kortet, ser på det och låter det i sin tur ligga, för att kanske en tredje man skall komma och få det i sina händer. Allesammans hava faktiskt varit »spridare». Så orimligt det än låter hava alla dessa tre varit spridare av det förbjudna kortet; alla äro, om lagen skulle tolkas efter sin bokstav, hemfallna under lagens straffbestämmelse. Det råder hos mig ingen tvekan om den saken. Då lagförslaget remitterades till lagrådet, yttrade för övrigt justitieministern själv enligt propositionen följande: »Huruvida spridandet skett uppsåtligen eller är att hänföra till bristande uppmärksamhet läser sakna betydelse.» Han jämför således det uppsåtliga spridandet med det spridande som sker av ren obetänksamhet, bristande uppmärksamhet, d. v. s. han jämför det uppsåtliga spridandet med det spridande som sker, då jag i stället för att omsorgsfullt riva sönder och bränna upp det som en reklamagent kommit och stuckit i handen på mig varit nog oförsiktig att lämna det kvar i järnvägskupén, så att en annan person kunnat få det i sina händer. Det är, som justitieministern sagt, dessa orimligheter som inom utskottet hava förmått oss att yrka avslag. Vi äro, det har jag redan sagt, av den uppfattningen, att det här föreligger ett okynne, som bör straffas, men vi äro också av den uppfattningen, att det borde ordnas på det sättet, att man riktar sig endast emot tillskyndarna till utspridningen, d. v. s. man riktar sig emot dem, som haft verkligt intresse av att spridning sker, som sätta igång spridningen, och att man icke skall rikta sig således mot alla dessa, som i grund och botten icke hava med saken att göra utan bara lyda order och på vanligt sätt utöva sitt arbete eller sin näring. Jag menar således, herr talman, att lagförslaget är gott i vad det avser dess syftemål, men att det bör ges en form, som icke är sådan, att en hel kedja av oskyldiga människor kunna bli utsatta för trakasserier.

Nu har herr justitieministern emot ett uppskov sagt, att om riksdagen nu skulle avvisa denna lag, låt vara endast på ett år, skulle detta komma att medföra, att folk skulle tro, att de hade verklig rätt att sprida sådana sedlar, och vi skulle bli översvämmade med sådant här reklamtryck. Jag tror icke alls, att så kommer att ske, om man här säger ifrån, att vi allesammans icke vilja veta av detta spridande men vilja hava en hygglig form på lagen och begära den till nästa år, tror jag vi icke bli översvämmade av dessa reklamsedlar. Jag kan ju nämna, att det i varje fall icke föreligger någon verklig fara. Under de senaste 12 åren har det inträffat ungefär fem eller sex gånger, har man sagt mig från sakkunnigt håll, då man lyckats att smuggla ut en sådan efter-

gjord femma eller tia, och jag tror, att man således kan påstå, att det icke är någon fara på taket.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Engberg: Herr talman! Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet hade vänligheten att ägna en mycket betydande del av sitt anförande åt en ledarnotis, som jag hade skrivit i Socialdemokraten. Han anknöt till detta också en betraktelse av allmänare karaktär, gående därpå ut, att här föreläge ifrån vissa kretsar inom riksdagen tillhörande det oppositionella elementet emot den nuvarande regeringen en benägenhet att även i rent sakliga frågor se ett slags, vad skall jag säga, fotbollsmatch, som visst var det uttryck han själv använde som liknelse. Ehuru jag gärna medger, att i de parlamentariska bataljer, där herr statsrådet är den ene medverkande, tanken på fotbollsmatch ligger snubblande nära, så vill jag å andra sidan likvisst be att få framhålla, att i dessa stycken har åtminstone från min sida icke förelagat något annat än ett motstånd *i sak*, och detta därför att av den nuvarande regeringens ledamöter är det knappast någon, som jag skulle sakna i så hög grad som herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet! Herr justitieministern lät ju förstå, att här föreläge någon lust från vår sida att alldeles vid sidan av sakligheten komma honom personligen till livs. När jag i morse slog upp en tidning. Stockholms Dagblad, fann jag där en ledande artikel, som visserligen icke var signerad som denna ledarnotis, som herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet alluderade på, men som nästan kunde hava varit signerad, därför att däri förekom en passus, som herr statsrådet särskilt tryckte på och som så gott som ordagrant överensstämde med herr statsrådets eget anförande. Emellertid, när nu herr statsrådet anförde särskilt att i ingressen till denna ledarnotis det hetat, att det »för sakens skull» var av vikt, att de tre propositionerna, som där uppräknades, fälldes, tyckes han vilja tolka det därefter, att med »saken» avsågs något politiskt. Jag ber att få fästa herr statsrådets uppmärksamhet därpå, att med någon sådan synpunkt har jag icke haft någonting att skaffa i det sammanhanget. Vad dagsbetsfrågan beträffar har ju från socialdemokratiskt håll och från andra håll i denna kammare, när vi behandlade den, anförts precis vad vi *i sak* ansåg tala emot det av herr statsrådet föreslagna systemet; vad den litterära äganderätten beträffar så tror jag, att herr justitieministern själv för en stund sedan underströk, att det ur *saklig* synpunkt var befogat att fälla propositionen, och vad *denna sak* beträffar tog jag närmast till orda i egenskap av tidningsutgivare. Ty, herr förste vice talman, det är på det sättet, att för en tidningsutgivare i landet skulle en lag som den av herr justitieministern här föreslagna komma att leda till åtskilliga trakasserier, framför allt därför att gränsen mellan tidningsutgivaren och distributören är ingalunda klarlagd vare sig genom propositionen eller genom det anförande, som statsrådet höll här eller det, som han höll i första kammaren. I det stycket ber jag att få fästa uppmärksamheten på ett mycket egendomligt sätt från justitieministerns sida att referera vad andra sagt. När jag hade riktat uppmärksamheten därpå, att en fråga ännu vore oknäckt — det var fråga om sammanhanget mellan en dylik straffbestämmelse och tryckfrihetsförordningen — och där jag tillagt, att liksom när det gällde preventivlagen en straffbestämmelse fick sin klara återverkan i tryckfrihetsförordningen och följaktligen detsamma kunde befaras även här, så förvandlar herr justitieministern helt behändigt vad jag sagt till att betyda, att jag skulle förklarat, att här kunde man döma utan vidare efter tryckfrihetsförordningen, när jag i själva verket sagt, att man kunde befara, att det skulle kunna påkallas ändringar i tryckfrihetsförordningen i anslutning till denna bestämmelse.

Ang. lag
innefattande
förbud att
sprida efter-
bildning av
penningseidel.

(Forts.)

Ang. lag
innefattande
förbud att
sprida efter-
bildning av
penningedel.

(Forts.)

Herr justitieministern har ju själv det ifrågavarande numret av *Socialdemokraten* i sin hand och kan själv kontrollera riktigheten av vad jag här sagt.

Men jag går ifrån denna randanmärkning till det, som för mig är det väsentligaste. Jag ser detta som uttryck för en benägenhet att tillgripa lagstiftning fullkomligt i onödan. Icke behöva vi hava en andningslag därför att vi andas, icke behöva vi en lag som säger, huru det skall förfaras, när någon halkat på bananskal, därför att ett visst antal människor kunna halka på bananskal, icke behöva vi hava en lag, som omspanner ett så vitt fält som detta, bara därför att det i begränsad omfattning här kan förekomma, som det helt säkert gör, eftersom riksbanksfullmäktige riktat uppmärksamheten därpå, en hel del luffens. Jag tror för övrigt, att herr statsrådet då han visade den där hundralappen, i hög grad överdrev risken. Jag vill nämna, att min högt ärade vän, riksbanksfullmäktigen Kristensson, häromdagen kom och frågade mig i korridoren om jag ville växla till mig två femmor för en tia, men just som jag tog fram tian upptäckte jag, att det var ett rött streck snett över femmorna, och förstod då det arga uppsåt som låg bakom försöket, eftersom jag visste, att herr Kristensson tänkte uppträda i debatten som ridhare för justitieministern. Men jag vill nämna exemplet för att visa, att man skall hava ögonen ganska dåligt med sig för att icke se en dylik efterbildning, och de, som på grund av papperet skulle begå en förväxling, böra vara ganska fumliga i fingrarna, ty det känns tämligen omedelbart.

Men vad jag vidare i det stycket vill peka på är, som herr Leo också delvis berörde, att vi hava en stor grupp av medborgare anställda i olika funktioner inom tidningarnas distributionsrörelse, som på detta sätt göra sig straffbara, man må försäkra aldrig så mycket, att det icke är meningen att de skola drabbas av lagen. Då vill jag svara för min del: stifta icke lagar, som icke äro till för att tillämpas, ty det är det olyckligaste vi kunna göra i detta land, att låta lagarnas tillämpningsområde rent teoretiskt omspanna ett stort område, men i praktiken tillämpa en mycket liten del inom detta område. Det beror för övrigt alldeles på åklagaren själv. Finnes lagen klar som i detta fall, lär det icke undgås, att en hel del medborgare komma att göra sig straffbara. Jag vill i det sammanhanget säga, att de misstag, som här kunna hava förekommit, tror jag kunna motverkas för tidningspressens vidkommande på ett mycket enkelt sätt. Jag är övertygad om, att om tidningsutgivareföreningen skulle till tidningsutgivarna i landet rikta en maning att med allra största varsamhet införa annonser som utgöra efterbildningar av sedlar, skulle den svenska pressen iakttaga detta. Det är sant, att för de dagliga tidningarna betyder en sådan efterbildning mindre, därför att risken blir ju, när det gäller att begå ett misstag, på grund av papperets beskaffenhet, mindre. Det är vissa tidskrifter eller rättare sagt veckotidningar, som mest kunna komma i fråga, men med min kännedom om den svenska pressen vågar jag säga herr statsrådet, att det är en mycket rimligare väg, att tidningsutgivareföreningen här får taga hand om denna sak, än att riksdagen skulle smälla till med en, jag vidhåller uttrycket, monstruös lag, som här skulle leda till trakasserier för en hel del oskyldiga medborgare.

Till sist, herr förste vice talman, kan jag icke här undertrycka en reflexion. Under dagens lopp har en bekant ledamot av det liberala partiet liksom en vandrande Merkurius i kammaren stött på än den ene, än den andre, och påstått, att här föreläge en verklig prestigefråga ifrån justitieministerns sida, att han behövde så att säga hemföra en seger i denna lilla fråga om sedelimitationen. Jag känner icke till, huruvida och i vad mån den ärade budbäraren har rätt i slika uppgifter. Jag vill för min del säga, att därmed må förhålla sig huru som helst: rent sakligt sett och ur synpunkten av tidningarnas intressen anser jag, att vi äro på den säkra sidan, om vi i likhet med lagutskottet

avvisa denna proposition men på samma gång anhålla här om en lagstiftning så begränsad, att den verkligen gäller de fall det här är fråga om men icke leder till olyckliga konsekvenser för en hel del medborgare utanför.

Jag ber därför, herr förste vice talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang. lag
innefattande
förbud att
sprida efter-
bildning av
penningsedel.
(Forts.)*

Med herr Engberg förenade sig herrar *Jonsson* och *Sjögren*.

Herr **Christenson** i Södertälje: Herr förste vice talman! Då jag i utskottet deltagit i behandlingen av detta ärende och därvid anslutit mig till en reservation till förmån för Kungl. Maj:ts förslag, skall jag be att få säga några ord, ehuru det kanske efter herr justitieministerns utmärkta anförande är överflödigt.

Jag vill då till en början konstatera, att det här icke är fråga om något lojalt intresse, som kränkes genom denna lag — detta torde alla vara ense om. Den talare, som här förde utskottets talan, herr Leo, förklarade, om jag uppfattade honom rätt, att detta tillhandahållande och spridande av reklamsedlar vore att hänföra till okynne. Jag får säga, att, när man i utskottet fick taga del av den samling av olika reklamsedlar som fanns tillgänglig, blev man verkligen litet ängslig. Det visade sig nämligen, att åtskilliga av dessa — herr statsrådet har visat ett exempel på en hundrakronorssedel, men det var många andra sedlar som medfördes — voro så utomordentligt väl gjorda på den ena sidan och delvis också på den andra, att fara för förväxling måste vara synnerligen stor. Det är ju så, att både riksbanksfullmäktige upprepade gånger hava gjort framställning om åtgärder för att hindra detta ofog och justitieombudsmannen har också gjort framställning i samma syfte. Om nu alla äro ense om, att här föreligger ett ofog, varför kan man icke då vara ense om att nu vidtaga åtgärder för att hindra det?

Som skäl för den negativa ståndpunkt, utskottet intagit, har anförts, att kretsen av dem, som skulle träffas av denna lag, skulle bliva för vid. Det har talats om, att tidningsbudet skulle straffas, om det säljer en tidning, vari förekommer en annons, som skulle kunna utnyttjas i ifrågavarande syfte. Herr justitieministern har ju bemött den saken och förklarat, att åtal eller straff i det avseendet icke gärna kan förekomma. Herr Leo har då sagt, att detta icke kan vara riktigt utan han har hänvisat till ett uttalande inom lagrådet, att återförsäljare skulle kunna råka fast, om en sådan lag bleve antagen. Då vill jag fästa uppmärksamheten på, att det av herr Leo åberopade uttalandet hänför sig till det förslag, som Kungl. Maj:t ursprungligen hade framlagt. Emellertid har ju förslaget i anledning av lagrådets anmärkningar ändrats så, att nämnda farhåga kan anses undanröjd. För att ett spridande enligt lagförslaget skall vara straffbart, måste, såvitt jag kan förstå, spridandet ha skett uppsåtligen. Herr Leo talade om, att, om han sutte i en järnvägskupé och någon räckte honom en reklamsedel, eller om det där låg en sådan och han toge den i sin hand och tittade på den och därefter lade den ifrån sig, så skulle han och en annan, som eventuellt också tagit upp den, tittat på den och lagt den ifrån sig, bliva fast såsom spridare. Detta vore ju efter den formulering, som lagen har, fullkomligt orimligt.

Herr justitieministern har påpekat, att, om nu riksdagen icke antar denna lag, så kan detta tolkas som en auktorisation av denna trafik, och den kommer då att kanske ytterligare öka i omfång. Det är ju en fara, som man måste säga är naturlig och ligger ganska nära till hands. Jag vill emellertid peka på en annan fara, som jag tycker är ännu större. Om man lämnar denna trafik i fred, kan det mycket lätt tänkas, att den som tillverkar eller får i sin hand en kliché för en sedel, som är fullkomligt riktigt på den ena sidan men på andra

Ang. lag
innefattande
förbud att
sprida efter-
bildning av
penningssedel.

(Forts.)

sidan innehåller något som gör, att sedelförfalskning icke kan föreligga, lätt kan frestas att göra trycket riktigt på den andra sidan också, och då föreligger fara för verklig sedelförfalskning. En sådan följd av att lämna ifrågasvarande ofog ostraffat vore ju synnerligen betänkligh.

Utskottet har anmärkt på formuleringen av denna lagbestämmelse. I anledning härav vill jag bara erinra om, att denna formulering är ord för ord skriven av två ledamöter i lagrådet, och då tror jag verkligen, att man kan utan vidare betänkligheter godkänna den.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

I detta yttrande instämde herrar *Nylander* och *Olsson* i Kalmar.

Herr *Lindqvist* i Halmstad: Herr talman, mina herrar! Jag har icke varit i tillfälle att deltaga i lagutskottets arbete, när denna fråga behandlades, då jag var upptagen av arbete i annat utskott, men om jag varit i tillfälle att deltaga, så hade jag kommit till samma slut, som utskottet har kommit till. För min del vill jag rent av, liksom herr Engberg gjorde, ifrågasätta, om det föreligger något större behov av lagstiftning i här föreliggande avseende. När jag ser i den kungl. propositionen om vad som här i denna fråga förut har varit framme, så framgår det av den, att den första framställning som gjordes skedde redan 1915, och sedan har frågan fått ligga till sig, ehuru det visserligen hänt att en och annan gjort en påstötning att få fram en lagstiftning, men detta att det fanns de, som redan 1915 ansågo, att en lagstiftning var behöfvlig och ingenting särskilt sedan dess inträffat, torde väl få anses innebära, att behovet icke nu är så synnerligen stort. De som redan 1915 hade den uppfattningen, att lagen var behöfvlig, hava naturligtvis denna uppfattning ännu. Men det är icke, såvitt jag kan se, så många fall, där man försökt utpräglad dessa reklamlappar, att man kan säga, att vi nu hava behov av ifrågasvarande lagstiftning. När jag tittar på den reservation, som är avgiven av herrar Jansson i Edsbacken och Christenson i Södertälje, skulle det ju, om det är riktigt, som där står, likväl vara ett stort behov av en dylik lag. Men det är mycket möjligt, att när denna reservation skrevs, hade man stått i livlig förbindelse med dem, som haft att göra med propositionens framläggande, och därför har man målat ut det på det sätt, som man här gjort.

Det brukar från visst håll vid många olika tillfällen sägas, att man skall se till, att man får så få lagar som möjligt, men att de lagar, man får, skola vara goda lagar. Jag kan icke finna, att den lag, som här föreligger, kan betecknas såsom varande en god lag. Och vad formuleringen av lagen beträffar, så vågar jag göra det påståendet, att om det är någon, även bland dem, som icke vilja hänföras till vanliga lekmän på detta område, som läser lagtexten utan tillgång till motiveringen, skall han hava mycket svårt att kunna förstå, huru denna lag skall tillämpas. Jag kan icke finna annat, än att man mycket väl vid tolkningen av denna lagtext kan komma till det resultatet, att den tidningsgumma, som det här talats om, kan bliva bötfälld, om hon sprider en tidning, i vilken en reklamsedel finnes intagen. Nu säger herr justitieministern, att det är aldrig meningen, att ett tidningsbud skall bliva bötfällt för att det sprider en dylik tidning. Men herr justitieministern torde väl icke kunna gå i god för detta, ty det blir ju domstolarna, som komma att pröva detta och icke herr justitieministern. Och en lag, som skall skrivas för att efterlevas av menige man, bör väl vara skriven på sådant sätt, att det tydligt av densamma framgår, vad som med lagen åsyftas. Om en lagstiftning här skulle behöva ifrågakomma, skulle jag för min del vilja, att man undersökte, om det icke vore bättre att gå fram på den väg, som justitierådet von Seth anför, när han som ledamot av lagrådet varit i tillfälle att pröva det nu föreliggande förslaget.

Det lagförslag, som nu föreligger, förefaller mig vara sådant, att andra kammaren skulle göra klokt i, om den icke bifölle utan avslope detsamma, och jag ber för min del att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang. lag
innefattande
förbud att
sprida efter-
bildning av
penningsedel.*

Herr **Johansson** i Brånalt: Herr talman! Då jag som ledamot av lagutskottet även varit med om att biträda majoritetens inom utskottet avstyrkande, skall jag be att få nämna några ord till förklaring över detta mitt ställningstagande.

(Forts.)

Utöver de skäl, som utskottet anfört för sitt avstyrkande, tillkommer det för mig ett, som har varit det betydelsefullaste, det nämligen, att detta lagförslag berör icke alls tillskyndaren av trycket och tillverkaren av dessa reklamkort eller efterapningar och efterbildningar. Jag för min del anser, att den, på vars tillskyndan detta tryck tillkommit, och framställaren därav böra straffas minst lika hårt och i vissa fall ännu hårdare än den, som spritt det. Detta är en fordran, som jag för min del anser behövlig, och det har för mig varit det betydelsefullaste vid mitt ställningstagande till det avslagsyrkande, som här är gjort. Just denna tankegång visar sig även hava varit framme i lagrådet. Ty justitierådet Alexanderson, med vilken regeringsrådet Planting-Gyllenbåga instämt, säger, såsom här återgives överst på sidan 13 i utskottets utlåtande, sedan han talat om att denna lag skulle kunna fullgöra sin uppgift, d. v. s. att beivra spridandet, följande: »Att vid sidan därav stadga straff jämväl för förfärdigandet synes mindre lämpligt, helst importen utifrån är straffri.» Här bör väl vara anledning att gripa in och se till, att även importen blir straffbar. Det är någonting, som jag anser vara ovillkorligen nödvändigt. Och just det förhållandet, att i detta lagförslag icke inlagt straffbestämmelser för dessa, jag här omnämnt, anser jag vara av så stor betydelse, att det bör beaktas, vare sig nu lagutskottets hemställan blir bifallen eller avslagen. Om lagen blir antagen, bör den kompletteras i den riktning, jag här omnämnt, om den verkligen skall kunna fullgöra sitt syftemål. Och i händelse lagförslaget här faller, vädjar jag till herr justitieministern och regeringen att beakta dessa synpunkter, som jag nu här betonat. Jag anser, att rättvisan kräver detta, och att en komplettering i nu angivet syfte är ovillkorligen nödvändig, om man vill nå full effektivitet med ifrågakvarande lag.

Jag kan icke heller anse och tror icke, att, i händelse lagförslaget i år faller, det skulle bli så stor fara för efterapningar under det år, som kommer att ligga emellan det beslut, som riksdagen nu fattar, och det, som kan fattas nästa år, då jag för min del gärna skall vara med om att biträda ett dylikt förslag, i händelse jag då blir satt i lagutskottet, d. v. s. biträda ett förslag med den komplettering, som jag här omnämnt.

Jag tar mig friheten under sådana förhållanden yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Kristensson** i Göteborg: Herr talman, mina damer och herrar! Min ärade vän och meningsfrände på malmöbanken förkunnade ju, att jag skulle uppträda som justitieministerns riddare beträffande detta lagförslag. Jag vill till detta säga, att jag har varit med om att begära denna lag. Jag har läst utskottets betänkande, jag har läst den kungliga propositionen, jag har tagit del av debatten i första kammaren, och jag har varit underkastad en ganska lång lektion ifrån lagutskottsmajoriteten, varvid man sökt övertyga mig om lagstiftningens olämplighet, vilket emellertid icke lyckats. Om det är en lag, om vilken jag icke kan finna annat, än att den är lämplig, då må vem som helst vara justitieminister, så anser jag, att när jag själv varit med

*Ang. lag
innesfattande
förbud att
sprida efter-
bildning av
penningssedel.*
(Forts.)

om att begära den, är det min skyldighet att här i kammaren yrka bifall till densamma.

Här har nu från lagutskottets ledamöter gjorts gällande, att denna lag vore onödig. Jag vill säga, att riksbanksfullmäktige begära icke en sådan lag, om den skulle vara onödig. Vi hava icke bara ett utan många exempel på, då folk blivit lurade genom dessa efterbildningar. Jag vill förutskicka, att det är intet ekonomiskt intresse för riksbanken att få denna lag, därför att riksbanken inlöser icke dessa efterrapningar. Dessa efterbildningar föranleda icke någon förlust för riksbanken i någon måtto. Men vi hava haft förfärligt mycket besvär med alla lurade människor, som kommit upp och klagat över detta. Och i ett par års tid använde vi det systemet att direkt vända oss till vederbörande firmor, den ena efter den andra, och framhålla för dem olämpligheten i dylika reklammetoder och anhöllo, att de måtte låta bli därmed. Hederliga och anständiga firmor läto också bli. Men det finns de, som icke tagit notis om, vad man från riksbankshåll framhållit. Det må väl ändå sägas, att om en institution står i den ställningen som riksbanken, så är det för denna institution icke vidare trevligt, att det blir allt mer och mer ut-suddat, som strafflagen så strängt fördömer, nämligen efterrapning och efterbildning av sedlar i uppsåt att bedraga. Vi hava fått en hel del sådana där reklamsedlar så förvillande lika på den ena sidan äkta sedlar, som man gärna kan tänka sig. De hava icke upptagit dessa röda siffror, som förekommo på den reklamsedel, som jag lämnade till herr Engberg, visst icke i syfte att han skulle låta lura sig, ty ljuset var allt för skarpt där ute, och jag var försiktig nog att tala om denna lag förut. Det var under samtal om lagutskottets ut-låtande, som jag visade honom dessa två femmor. Men det var ett skämt, och det var icke så märkvärdigt, att han icke lät lura sig. Hade det varit i skymningen och vid ett annat tillfälle, då han icke varit beredd på saken, är jag emellertid icke så säker på, att utgången blivit den, som den i detta fall blev. Vi ha av personer, som blivit lurade och trott, att riksbanken skulle lösa in förfalskningarna, fått dylika sedlar, där man klistrat ihop baksidorna, så att man på båda sidor fått en efterbildning, som ganska mycket liknade en riktig riksbankssedel.

Nu är jag för min del icke jurist och icke lagtolkare eller lagkunnig, men jag säger helt enkelt, att när justitierådet Alexanderson, till vilken jag har stort förtroende, formulerat denna lagtext, som det här gäller, och när vidare min partivän herr Schlyter i första kammaren gått upp och yrkat bifall till den, då tror jag icke på dessa stora faror, som här utmålats, i all synnerhet som det står i lagtexten för det första »honom veterligt» och vidare »är efterbildningen sådan, att förväxling lätt kan äga rum». Jag tror icke, att någon förväxling åtminstone för en i en daglig tidning intagen annons med en penningssedel kan förekomma, så att så förfärligt farligt för herr Engbergs tidningsbud tror jag icke det blir. Och skulle i värsta fall ett sådant tidningsbud bliva dömt till fem kronors böter, är jag alldeles förvissad om, att herr Engberg är så ridderlig, att om han direkt eller indirekt varit skuld till, att tidningsgumman spritt ett sådant föremål, han själv skulle erlagga denna lilla bot.

Jag ber för min del, herr talman, att få yrka bifall till lagen. Få vi den, blir det slut med detta reklamtryck, och ingen hederlig och anständig firma kommer längre att företaga sig något dylikt. Och de andra kommer man nog till rätta med sådan lagen är formulerad.

Jag ber att få yrka bifall till den kungliga propositionen.

Herr Lindley: Herr talman! Jag skulle gott kunna avstå från att yttra mig i denna sak. Jag tror, att vi spillt så pass mycket krut på detta ärende,

att vi kunna gå till avgörande av det. Men då jag har antecknat mig för ordet, vill jag även använda mig av det en liten stund.

Jag vill då först som sist säga, att mitt första intryck av det framlagda lagförslaget var, att det syntes mig vara antagligt och tjäna det syfte, som lagen skulle ha. Men jag rår nu icke för, att när herrar jurister börja dissekera lagparagrafer, bli vi lekmän en smula betänksamma, huruvida vi skola våga hoppa på det eller det framlagda lagförslaget. Och jag vågar försäkra kamraren, att en mera ingående behandling än vad detta lilla lagförslag, som här föreligger, fått i utskottet, kan man knappast få se. Det har vridits och vänts från alla håll, och till sist måste även jag, som från början kände mig benägen att gå med på förslaget, ställa mig på avslagslinjen. Och varför? Jo det var därför, som utskottet mycket riktigt påpekar, att man vet ju knappast, vart det bär hän och vilka man träffar med denna lag.

Då herr statsrådet i sitt anförande här sade, att utskottet icke hade några auktoriteter att åberopa sig på utan måst göra sina skäl självt, tycker jag ändå, att om man läser lagrådets yttrande, har man fullt belägg för vad lagutskottet sagt. Och framför allt tycker jag, att justitierådet Wedbergs yttrande är så pass tydligt, att det icke kan råda något tvivel därom.

Jag hade också, då jag hade att taga ställning till denna fråga, samma tanke som herr statsrådet här i sitt anförande gav uttryck åt, nämligen att skulle vi avslå detta lagförslag, som nu kommit fram, skulle det kunna i viss mån komma dessa, som använda sig av sådana reklamsedlar, att tycka, att deras reklamsätt blivit så att säga legaliserat, när lagförslaget fallit efter att hava framlagts i riksdagen, och att man skulle kunna vänta en stormflod kanske, av dessa mindre smakliga reklamlappar. Men å andra sidan, när jag tänkt noggrant igenom detta, blev jag allt mer och mer på det klara med, att vad dessa, som äro benägna att skicka ut sådana här reklamsedlar, böra göra, vore att låta bli det och även att komma därefter, att de, som redan skickat ut sådana, borde kanske försöka att fiska upp dem igen ur den allmänna marknaden för att på det viset så att säga minska den risk, som de bli utsatta för, om lagen en gång, kanske nästkommande år, i en annan och bättre form skulle bli antagen. Och varför är det då så? Jo, herr statsrådet talade själv om en stackare, som inletts i frestelse. Han syftade på en sådan, som exempelvis i propositionen finnes omnämnd. Det var en person, som 1926 gått och smugglat bort en sådan där sedel och lyckats. Affärsmannen anmälde det, och vem blev då fast? Jo, den firma, som skickat ut sedeln i fråga, blev bötfälld enligt 12 kap. 15 § strafflagen. Jag förmodar, att om vi få en sådan här lag igenom, kommer för varje affärsman, som har sådana reklamsedlar ute i marknaden, detta att hänga över honom som ett damoklessvärd, så att han borde låta bli att skicka ut sådana vidare. Han kanske har skickat ut sådana i tusental, men en vacker dag kan det komma en herre och betala en chaufför med en sådan där sedel med det resultat, att utspridaren blir fast och får böta för det. Det är min syn på saken. Misslyckas han som försökt att prångla ut sedeln, gör han ju fri, ty försök är ju icke straffbart.

Jag rår icke för det, men jag tycker, att då vi nu behandla saken, kanske vi värdesätta lagutskottets granskning på ett alldeles oriktigt sätt. Då herr statsrådet var vänlig nog att påminna om en ledare i tidningen Socialdemokraten vid ett visst tillfälle, skall jag ur en ledare i Stockholms Dagblad för i dag återge, vad man där säger i fråga om detta lagförslag: »Den storm, som på vissa håll blåst upp mot detta lagförslag, är icke byggd på sakliga grunder utan bottnar enbart i hat mot justitieministern, som man på alla sätt och vis vill åt. Men på sådan basis får lagstiftningsarbetet icke fotas i vårt land.» Jag vågar försäkra herr justitieministern, att något sådant har icke legat bakom för lagutskottet, när vi tagit ställning till denna fråga, utan vi hava penetrerat

*Ang. lag
innefattande
förbud att
sprida efter-
bildning ar
penningselel.*
(Forts.)

*Ang. lag
innefattande
förbud att
sprida efter-
bildning av
penningse-
del.*

(Forts.)

ärendet på sådant sätt, att vi också försökt utarbeta en lagtext för att få den sådan, att den skulle kunna täcka, vad vi anse, att den bör täcka, och icke gå fram så, som lagförslaget här gör. Jag skall för anteckning till kammarens protokoll be att få meddela, att vi haft uppe till överläggning i utskottet ett förslag till lag mot ifrågavarande reklamtryck av följande lydelse: »Sprides reklamkort, annons eller därmed jämförligt meddelande, som företer sådan likhet med gällande penningse- del, att förväxling lätt kan äga rum, varde den, på vars tillskyndan spridandet skett, straffad med böter från och med fem till och med ett hundra kronor, såvida ej å förseelsen följer straff enligt allmän strafflag.» Detta var egentligen en tredje upplaga av vad vi försökte svara till. Men vi voro ändå icke belättna, och då förstär kammaren, att vi icke gärna kunde tillstyrka ett lagförslag med en avfattning sådan som i den kungl. propositionen.

Allt detta gör, herr förste vice talman, att jag trots de yttranden, som fällts till förmån för lagförslaget, icke kan frångå den ställning jag förut intagit härvidlag utan ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Jansson** i Edsbäcken: Herr talman! En föregående talare, herr Lindqvist i Halmstad, började sitt anförande med att säga, att han icke varit närvarande, då detta ärende behandlades i utskottet. Men lika fullt fick man höra, huru det gått till under utskottsbehandlingen. Jag förstår icke, huru detta är möjligt — kanske han har fått upplysningar från något annat håll?

Eftersom herr Lindqvist emellertid blottat åtskilliga interiörer från utskottet, vill jag meddela, att när lagförslaget först behandlades i utskottet, voro vi samfällt av den meningen, att det borde antagas. Men olyckligtvis var det någon, som hittade det misshagliga uttrycket »föremål» i lagförslaget. Och emedan detta ord står i preventivlagen, kunde man naturligtvis icke använda detsamma, och då man icke hade något annat att sätta i stället, blev detta skäl för lagens avstyrkande.

Då nu ifrågavarande lagförslag utarbetats och tillstyrkts av jurister, anser jag det rent av icke tillständigt av tidningsmän att påstå, i strid med vad juristerna säga, att tidningssgummor och andra skulle bli straffbara, därför att de bära ut tidningar med dylika annonser. Man har ju på juristhåll bestämt förklarar, att ingen domare skulle kunna fälla i sådana fall, och herr Kristensson framhöll för resten, att även om en tidningssgumma skulle fällas till fem kronors böter för en dylik förseelse, komme nog utgivaren av tidningen att betala dem. Det är väl för övrigt ingen tidningssgumma, som går igenom tidningarna och ser efter vad som står där, innan hon bär ut dem till vederbörande ägare. Herr Kristensson har även vitsordat, att bankofullmäktige liksom justitiombudsmannen begärt en lag i förevarande syfte. Men bara därför att lagförslaget kom fram i år, vill man avslå detsamma. Hade det kommit ett annat år, skulle man säkerligen gått med på saken. Jag tycker för min del, att sådana skäl icke äro tilltalande, och jag måste reagera mot desamma.

Jag ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr **Johanson** i Huskvarna: Herr talman! Jag var icke närvarande, då utskottet justerade sitt betänkande och är därför icke bunden vid allt vad utskottet skrivit. Inom utskottet var man från början enig om att det oskick, som nu förekommer med ifrågavarande reklamsedlar, borde stävjas, men delade meningar gjorde sig gällande angående det sätt, varpå detta borde ske. Det var icke blott uttrycket »föremål», som skilde oss åt, utan man befarade, att med den kungl. propositionens avfattning vissa människor kunde komma att straffas som strängt taget voro ganska oskyldiga. Därför uttalade vi oss för

att man mera borde försöka träffa anstiftaren eller tillverkaren och icke så mycket hålla sig till dem, som *sprida* reklamsedlar.

Det skäl, som anförts av herr justitieministern för bifall, att i fall riksdagen avslår den kungl. propositionen skulle detta komma att tagas till intäkt för eller rentav uppmuntra detta oskick, har jag för min del övervägt, och var till en början betänkt på att yrka bifall till propositionen. Men med tanke på att jag därigenom skulle bidra till en lagstiftning, varigenom måhända oskyldiga människor kunde träffas av straff, får man icke överdriva den fara, som på nämnda sätt lätt kunde uppstå, varför jag ansåg det klokast att gå med på utskottets avslagsyrkande. Om detta yrkande bifalles, önskar jag dock, att ett lagförslag i ämnet till kommande år framläggas och att därvid de synpunkter, som framhållits att mera söka träffa anstiftaren bliva beaktade. Jag har icke velat göra mig medansvarig i ett beslut, som trots de försäkringar, som här givits både av herr justitieministern och även andra, att mina farhågor är ogrundade, icke kunnat, på grund av ordalagen i lagtexten göra mig fri från den uppfattningen, att man med lagen skulle träffa även oskyldigt folk. På grund härav ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Ang. lag
innefattande
förbud att
sprida efter-
bildning av
penningsedel.*

(Forts.)

Herr af Ekenstam: Herr talman! Jag kan i likhet med ett par föregående talare börja med att säga, att jag icke varit med om utskottets behandling av denna fråga. Jag skulle icke heller besvärat kammaren med att yttra mig, om jag icke kände en viss plikt *som gammal domare* att göra detta, och det är i sådan egenskap, som jag skulle vilja säga några ord.

Här är som nämnts fråga om en ordningsstadga, varigenom man vill försöka stävja ett okynne, som är konstaterat och verkligen i åtskilliga avseenden haft rätt otrevliga följder. Man säger nu, att den lag, som Kungl. Maj:t föreslagit, är nästan för vidsträckt för att kunna fylla sin uppgift, och en talare på kronobergsbänken yttrade, att han hade anledning att ställa lagrådet i motsatsförhållande till herr justitieministern härvidlag. Jag undrar verkligen om han har anledning till detta! Jag undrar fastmera, om han icke snarare, ifall han läser igenom allt som hör till detta ämne, skall finna, att de anmärkningar från lagrådets sida, som varit av vikt och värde, upptagits av herr justitieministern, och att den ändring i den ursprungligen avsedda lagen, som åsyftats med dessa anmärkningar, kommit till stånd. Det torde väl därför, om man betraktar denna lag som en ordningsstadga, icke vara alltför oriktigt att antaga, att när dylika fall komma under rikets domstolars prövning, domarna i allmänhet skola ha det sunda omdöme, att de tillämpa lagen på det sätt, som är avsett.

Man har framhållit som en synnerligen vägande anledning att nu avslå lagen, att den skulle drabba oskyldiga, och i all synnerhet har det varit tidningsgumman, som man haft ett förfärligt stort medlidande med. Jag kan verkligen med 40-årig verksamhet som domare säga, att jag sannerligen aldrig skulle föllt en tidningsgumma i liknande fall. Hon går där snart sagt som ett mekaniskt redskap för tidningsutgivaren. Hon lämnar sin tidning i våningens postlucka, och vad hon vet eller icke vet om innehållet behöver man sannerligen icke taga någon hänsyn till. Hon har därvidlag icke någon som helst sådan skuld, att jag tror, att någon förståndig domare skulle anse sig böra ådöma henne ens en femma som böter.

Man har också sagt, att det skulle innebära en förfärlig fara, om innan denna lag träder i kraft reklamkort blivit utsända och kringspridda; åklagaren skulle finna anledning att ingripa mot dem som icke vore på något sätt skyldiga till ett förfarande, vilket tidigare icke varit belagt med straff. Men tro verkligen icke herrarna i allmänhet, att om ett sådant åtal komme till stånd, det skulle vara jämförelsevis lätt för den tilltalade att styrka, att re-

Ang. lag
nnefattande
förbud att
prida efter-
bildning av
penningedel.
(Forts.)

klamkorten kommit ut långt innan lagen trätt i kraft, varigenom förfarandet naturligtvis blir straffritt?

Det har slutligen sagts, att det allra bästa vore, om tidningsutgivareföreningen toge sig an denna sak och man överenskomme att icke låta periodiska organ införa sådana annonser. Ja, det vore ju utmärkt förstås, men tro icke herrarna, att föreningen skulle ha så mycket större anledning att medverka till en sådan överenskommelse, och hålla densamma, om lagen nu antoges? Detta är åtminstone min åsikt. Då nu ofoget är konstaterat, bör man icke låta det passera utan vidare, och skylla än på ett än på ett annat. Man bör sannoligen ur alla synpunkter kunna antaga denna lag; farligare är det icke. Jag hemställer, herr talman, om bifall till den kungl. propositionen.

Chefen för justitiedepartementet herr statsrådet **Thyrén**: Herr greve och talman! Jag har begärt ordet blott för att göra ett kortare bemötande av en del missförstånd, som dykt upp i debatten.

Jag börjar med herr Lindley, som, om jag icke hörde fel — det är möjligt jag gjorde det — talade om den våda, som skulle uppstå genom att man straffade dem, som före lagens ikraftträdande släppt ut ifrågavarande reklamkort. Ja, det kan hända, att en icke-jurist kan hitta på en sådan invändning, men det förhåller sig så, som alla jurister veta, att en strafflag aldrig någonsin kan komma att gälla andra gärningar än dem som begåtts efter det lagen trädde i kraft. Det är en absolut undantagslös regel i all straffrätt.

Vidare talade herr Lindley — det anfördes icke precis såsom ett skäl mot mig, men jag kände igen resonemanget från första kammaren — om någon formulering, som föreslagits i utskottet, enligt vilken man skulle utbyta ordet »föremål» mot »meddelande». Själva idén, att ordet »föremål» här skulle vara så oriktigt, är mig nu ganska obegriplig. Det står i den norska lagen »genstand», det betyder föremål, i den danska »Gjenstand», i Österrike »Gegenstand» — fortfarande föremål — och så hela vägen. Men ordet »meddelande», som lagutskottet ville sätta in, är alldeles galet, ty om man har en lapp, på vilken det står 100 kronor och några suddpunkter i stället för den sats, som skall stå där, är detta icke ett »meddelande». Ett sådant skall vara en sats, där det står något uttalat, men det gör det icke här. »Meddelande» duger alltså icke alls — det var då för väl, att utskottet icke gick med på det; då hade vi fått ännu flera angreppspunkter.

Vidare nämnde herr Johansson i Brånalt, att han skulle varit med om förslaget, om det i lagtexten använts ordet »förfärdigande», och han åberopade märkvärdigt nog lagrådet för sin ståndpunkt. Det förhåller sig så, att även »förfärdigande» var med i förslaget, när det gick till lagrådet, och samma lagrådsledamöter, som herr Johansson i Brånalt åberopar sig på, ville ha bort detta fall. De sade, att om förfärdigande skulle vara straffbart, borde lika väl importen vara det, och varken det ena eller andra borde vara fallet.

Sedan ett par ord till herr Leo och herr Engberg. Ja, det är här fråga om två punkter, som jag i det föregående tämligen mycket berört, därför att man här snarast kunde vänta sig, att dessa invändningar skulle utöva inflytande på någon jag höll på att säga svag men jag menar ärad ledamot.

Den ena invändningen gällde, att missbruket på förevarande område i praktiken skulle betyda så särdeles litet, och om jag minns rätt nämnde herr Leo några siffror om att under så och så många år hade det förekommit blott så och så många fall. Detta har jag redan på förhand bemött, ty det låg ju så nära till hands att säga så. Det är alldeles klart, att när det för flera år sedan hände, att en domstol — det var för resten Stockholms Rådhusrätt — dömde en person efter 12 kap. 15 § strafflagen för ett dylikt förfarande till böter — ty straffskalan går bara upp till böter i den paragrafen —, måste detta ha lagt

en viss hämsko på folk. Det var visserligen sant, att domen var oriktig enligt säkerligen alla kompetenta juristers mening. Men personen blev dömd; domen överklagades icke utan han fick böta. Då förstär man, att det icke kan ha varit så stor benägenhet att begå dylika gärningar, så länge man icke säkert visste, om vederbörande icke skulle bli dömda. Men något annat är det nu, när ärendet passerat alla instanser och både regeringen, lagrådet, lagutskottet och även riksdagens kamrar i sina debatter haft klart för sig, att förfarandet icke är straffbart. Ja, herr Leo ville naturligtvis efter känt mönster, att man skulle »till syftet» i år godkänna lagen, så att man skulle få den tillbaka om ett eller »ett par» år — herr Leo sade förresten bara *ett* år; sätillvida var han hygglig. Om samtliga de firmor, som kunna vara intresserade i detta sammanhang, få klart besked från sådana auktoriteter, som det här är fråga om, att gärningen icke kan straffas, och de anse att man skulle förtjäna pengar på saken, tro herrarna då, att de icke skulle använda sig av förfarandet — när de som jag säger ha svart på vitt på, att något straff icke kan förekomma. Och icke kommer numera någon domstol att döma efter 12 kap. 15 § strafflagen, det kan man vara tämligen säker på.

Så kommer för det andra det ständigt på tungan förda argumentet, som tycks vara herrarnas huvudstöd i utskottet, nämligen argumentet med tidningsgumman. Jag har försökt övertyga de ärade motståndarna — men tydligen alldeles förgäves — om att det är ett fullkomligt misstag, som resonemanget vilar på. Det är ett misstag, som kommer igen i lagrådet, och det kan se betänkligt ut, men jag upprepar, att det *är* ett misstag. Och detta har man möjlighet att övertyga sig om, utan att vara jurist och utan att åhöra någon akademisk disputation i frågan, bara genom att jämföra med vad som sker på ett annat område, där vi alla av erfarenhet veta, att liknande förfaranden ofta förekomma och i årtal förekommit i praxis. Jag har redan nämnt fallet: lotterisedlarna. Det pågick väl, förmodar jag, en gång i tiden debatter i kamrarna även när lagen om lotterisedlar antogs, och det är möjligt, att det då var någon herr Leo eller herr Engberg, som yttrade, att man komme att straffa den arma gumma, som förde omkring lotterisedlarna, eller skrivarskorna eller tryckarna eller alla andra, som hjälpte till och bure sedlar hit och dit, korteligen alla dem, som vore med på något sätt. Men detta har aldrig hänt. Ingen åklagare har åtalat, och ingen domare har dömt i sådana fall. Varför? Jo, därför att det inom specialstraffrätten är en genomgående regel — det är synd, att det icke finns här någon handbok i specialstraffrätt, ty då skulle jag ha läst upp den satsen för herrarna och givit svart på vitt — i motsats till vad som gäller inom strafflagens område, att icke alla de människor, som på ett eller annat sätt varit med om gärningen, exempelvis som redskap, skola straffas, utan man tager ut den som kan betraktas som huvudman, och straffar honom. Det kan naturligtvis hända, att flera bli betraktade som huvudmän, och då straffas de allihop, och det kan hända, att det finns en högste huvudman och att han har några under sig som några slags filialer eller dylikt. Jag vill minnas, att det inträffat någon gång i utlandet, att några personer avätit en större festmiddag och för att roa sig haft matsedlar, som just utgjort efterbildningar av hundrakronorssedlar. Så har det varit någon kypare, som plockat upp lapparna, som man låtit ligga kvar, och han har gått omkring och spritt dem av en eller annan anledning. En sådan blir återigen straffad, ty han är icke något redskap för de andra; eljest skulle han ha gått fri. Men en maskinskriverska, som skriver lottsedlar, eller en tryckare, som trycker de sedlar, varom det här är fråga, eller vem det vara må, som bara är ett redskap, och allra mest naturligtvis postiljonen, som kör ut tidningarna, dessa kunna icke åtalas eller dömas. På samma sätt är det med tidningsgumman. Det är en fullkomlig chimär att inbilla sig, att vare sig i detta land eller någon annanstädes en åklagare skulle åtala eller en domare

*Ang. lag
innefattande
förbud att
sprida efter-
bildning av
penningseidel.*

(Forts.)

*Ang. lag
innesfattande
förbud att
sprida efter-
bildning av
penningssedel.
(Forts.)*

straffa folk i dylika fall. Det är så klart och så allmänt vedertaget av alla, som äro fackmän, att det är rent orimligt att påstå något annat. Om det ytterligare kan övertyga herrarna, kan jag nämna, att jag alldeles särskilt — icke därför att jag var det minsta osäker om saken men därför att jag skulle kunna säga det i riksdagen — gick igenom de prejudikat — och de äro rätt många — som finnas angående lotterisedlar, där vederbörande blivit straffade, för att se om i sådana mål det fallit någon domare in att döma eller någon åklagare in att åtala vare sig ett bud eller ett annat redskap i ett dylikt läge. Men det fanns icke ett enda sådant fall. Tyvärr har jag icke handlingarna här, och jag skulle heller knappast ha använt tiden till att läsa upp dem i kammaren. Men jag garanterar, att det förhåller sig så. Är det alltså ingenting annat än tidningsgumman, som herrarna oroa sig för, så har jag anledning att åberopa min förut gjorda hemställan.

Herr Olsson i Kalmar: Herr talman! Jag har förut instämt med herr Christenson i Södertälje. Nu endast ett litet tillägg. Under en lång följd av år har jag varit föreståndare för en uppfostringsanstalt, och med hänsyn till den sorgliga erfarenhet jag har av allt vad som det ifrågavarande reklamtrycket kan åstadkomma för frestande av unga svaga sinnen, ber jag att på det varmaste få yrka bifall till propositionen.

Herr Söderberg: Herr talman! Jag hade icke tänkt uppträda i debatten, men här ha fällts några ord, som föranleda, att jag ber att få taga kammarens tid i anspråk några minuter.

Jag skall då först utöver vad andra talare framhållit om lagrådets ställning till vissa punkter i den föreslagna lagen be att få läsa upp några rader av vad justitierådet Wedberg yttrar. Han säger: »Enligt min mening är det icke välbetänkt att straffa den som säljer eller eljest sprider en tidning med sedelliknande annons, han må ha kännedom om annonsens tillvaro eller ej.»

Herr af Ekenstam anförde, att han för sin del icke kunde tänka sig, att någon domare skulle döma ett tidningsbud, som bleve åtalad för en dylik förseelse. Ja, det är möjligt, därom vill jag icke yttra mig. Men redan detta att bli åtalad är i och för sig en tillräcklig olägenhet för att man skall vara tveksam att gå med på en sådan lagstiftning.

Herr Jansson i Edsbäcken var inne på ett argument, som ljuder i olika tonarter vid olika debatter i kamrarna; herr Lindley citerade härutinnan ett par rader ur en ledare i Stockholms Dagblad. Herr Jansson i Edsbäcken yttrade för övrigt, att anledningen till att lagutskottet avstyrkte förslaget var att man icke tyckte ordet »föremål» i lagtexten vara lämpligt. Herr Jansson vet lika väl som jag, att detta icke var det avgörande skälet utan endast ett andrahandskäl. Det avgörande var ju, att man icke ville gå in för att en lång kedja av människor oskyldigt skulle drabbas med straff härvidlag. Det är icke riktigt av herr Jansson i Edsbäcken, att om han skall meddela utskottsinteriorer göra detta på ett fullkomligt felaktigt sätt.

Vidare sade herr Jansson i Edsbäcken, — och det var detta argument jag nyss syftade på — att om lagen kommit ett annat år, hade den nog antagits, men i år kunde det naturligtvis icke ske. Ja, där är man tillbaka till vad som stod i Stockholms Dagblad, och det förefaller mig, som om herr justitieministern var inne på samma tankegång, när han yttrade, att herr Leo icke ville ha lagen i år utan först nästa år eller ett senare år, bara icke i år. Så länge jag varit med i lagutskottet, har jag dock icke funnit, att man tagit någon som helst hänsyn till vilken regering som framlägger ett förslag. Jag har varit med om att behandla ärenden, framlagda av socialdemokratiska regeringar och avstyrkta

även av de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet, liksom jag varit med om förslag av högerregeringar, där socialdemokraterna gått på bifall. Jag blir nästan upprörd, när man vill komma och påbörja lagutskottet annat än sakliga motiv för dess ståndpunktstagande i detta avseende.

Jag ber med dessa ord att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang. lag
innefattande
förbud att
sprida efter-
bildning av
penningssedel.
(Forts.)*

Herr Leo: Herr talman! Herr justitieministern medgav oförbehållsamt, så vitt jag förstod, att lagrådet — i likhet med lagutskottets ledamöter — fruktar, att denna lag kan komma att vid tillämpningen drabba en hel kedja av oskyldiga personer. Men han förklarade å sin sida, att denna av lagrådet antydda och av lagutskottet omfattade tolkning vore oriktig. Det avsågs enligt hans mening med denna lag att drabba endast tillskyndaren, den som verkligen sätter i gång med spridandet av ifrågavarande alster. Om det nu är på det sättet, som herr justitieministern säger, att det är tillskyndaren och icke redskapet man vill åt, då frågar jag mig, liksom vi frågat oss inom utskottet, varför man skall antaga en lag med en formulering, som framkallat en oriktig tolkning inom lagrådet och även så gott som undantagslöst hos lagutskottets ledamöter. Varför då icke skriva lagen klart, tydligt och enkelt? Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Carlson i Mölndal: Herr talman! Jag är förekommen av den föregående ärade talaren. Jag har ju ingen annan juridisk kunskap än den jag såsom suppleant i lagutskottet kunnat tillägna mig under utskottets överläggningar. Om man nu ser på lagtexten, i vilken det heter: »Sprider någon föremål, vilket utgör eller å vilket, honom vederligt, finnes anbragt efterbildning av gällande penningssedel, och är efterbildningen sådan, att förväxling lätt kan äga rum» etc., måste jag fråga mig: Finns det någon lekman, som kan få en annan uppfattning än att lagen avser *spridandet* av ifrågavarande föremål? Så har ju också lagrådet liksom lagutskottet uppfattat detta ord.

Nu förklaras det från herr justitieministerns sida, att det aldrig kan bli tal om att tidningsgumman eller någon annan spridare av ett sådant föremål, som utgör en lätt förväxlingsbar efterbildning av penningssedel, skulle kunna straffas och att det aldrig är avsett, att man skulle träffa någon annan än *tillskyndaren* eller *tillverkaren*. Men varför kan man då icke sätta ut detta i lagtexten? Såsom lagen för närvarande är formulerad, är det för mig fullkomligt obegripeligt, att den icke avser *alla* de personer, som sprida dylika föremål.

Men även om jag skulle kunna acceptera den försäkran, som herr justitieministern här givit, skulle jag likväl känna mig ytterst tveksam. Av allt som yttrats i denna debatt har det framgått, att de reklamsedlar, som hittills utgivits, icke varit efterbildningar som lätt kunnat förväxlas med penningssedlar på annat sätt, än att de blivit vikna. En fullkomlig förutsättning för att de skulle kunna dragas in under lagtexten är sålunda, att sedlarna vikas, såsom man brukar göra med en penningssedel. Nu står det i den kungl propositionen, att justitieombudsmannen, som är landets högsta väktare för lagars tolkning, förklarar, att sådana reklamsedlar, som innebära lätt förväxlingsbara efterbildningar och som utbjudas, redan enligt nuvarande lagbestämmelser kunna giva anledning till straff. Under år 1926 anmäldes också en köpman i Stockholm för en dylik förseelse, och han blev också ådömd böter. Justitieombudsmannen yttrar härvidlag, att om en reklamsedel användes som betalningsmedel, torde 12 kap. 15 § strafflagen tänkas träda i tillämpning, och han tillägger, att i fall utpräntning av falsk penningssedel icke anses föreligga, syntes, därest handlingen fullbordats, straff kunna inträda för bedrägeri i enlighet med 22 kap. strafflagen. Jag vill för min del säga, att huru rättslärd än den nuva-

*Ang. lag
innefattande
förbud att
sprida efter-
bildning av
penningssedel.
(Forts.)*

rande justitieministern är, sätter jag i detta avseende lika stor tillit till justitieombudsmannen.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Lindman**: Herr talman! När man hör de energiska anföranden, som komma från dem som dikterat majoritetens i lagutskottet beslut, tänker man: det är väl någon stor och kollossalt viktig sak, som man kämpar om, ett lagförslag, vars antagande skulle medföra synnerligen betänkliga följder? Men om man tager betänkandet och ser efter, vad det gäller, finner man, att det endast är fråga om en lag, som skall hindra, att folk sprider efterbildningar av penningssedlar, när förväxling lätt kan äga rum! Är detta verkligen någonting, som måste så starkt bekämpas från majoritetens i lagutskottet sida? Jag tycker, att herrarna av majoriteten kunde spara på sin energi och att den kunde komma bättre till pass i annat sammanhang. Men nu hör jag herr Per Albin Hansson begära ordet, och han kommer naturligtvis att betrakta detta som ett angrepp mot lagutskottet.

För min del får jag verkligen säga, att då jag hör herr justitieministerns argumentation och bevisning för att den ifrågavarande lagen icke är sådan, att den kan medföra straff för t. ex. en tidningsgumma, som delar ut tidningar med dylika annonser, och tager hänsyn till vad herr justitieministern framhöll därom, att det icke finns några prejudikat på att personer i liknande ställning straffats i analoga fall, såsom in fråga om lotterisedlar och dylikt, så är jag benägen att böja mig för ett sådant auktoritativt uttalande från en person, som för närvarande bekläder justitieministerposten.

Vad tidningarna i detta fall beträffar, så ha ju här åtskilliga tidningsmän uppträtt och ansett, att lagen skulle vara så farlig för pressen. Jag kan icke fatta detta. Kunna icke herrar tidningsredaktörer förbjuda dem som sköta om trycket att taga emot sådana annonser? Herr Engberg, som är en så förfärligt myndig man här i kammaren, är väl lika myndig på sin redaktion, och han kan väl säga ifrån en gång för alla, att något sådant icke får förekomma.

Det är för mig ganska uppenbart, att när man från riksbankshåll påvisat, att det dock är en rätt angelägen sak att få en lag till stånd på detta område och att förväxlingar lätt kunna uppkomma — och detta i än större utsträckning, sedan allmänheten väl fått klart för sig, att riksdagen anser förfarandet icke böra vara straffbart, så är detta något som man bör taga hänsyn till. Och jag vill säga herr Engberg, att jag tycker att riksbanksfullmäktigen Kristenson icke handlade riktigt klokt, när han försökte locka herr Engberg i det fall som han nämnde, ty det är uppenbart, att om man kommer och ber att få växla två femmor till en tia, så måste man fråga sig, vad det skall tjäna till; om han däremot hade kommit och bett att få växla en tia i två femmor, hade saken legat annorlunda. Och herr Engberg kanske gått i fällan.

Herr talman! Det studium jag gjort av propositionen och lagutskottets utlåtande och vad jag hört av herr justitieministern har fullkomligt övertygat mig om att kammaren skulle handla klokt och välbetänt genom att antaga det föreliggande lilla lagförslaget.

Herr **Christenson** i Södertälje: Endast ett par ord i anledning av herr Carlsons i Mölndal yttrande, vari åberopades justitieombudsmannens utlåtande i ärendet. Det föreföll mig, som om herr Carlson ville göra gällande, att justitieombudsmannen skulle ha ansett, att spridandet av ifrågavarande reklamtryck redan nu skulle vara straffbart, så att en lagstiftning på området vore överflödig. Emellertid hade naturligtvis icke justitieombudsmannen gjort någon framställning i saken till Kungl. Maj:t, om han menat, att förfarandet redan nu vore belagt med straff. Justitieombudsmannen har i själva verket ta-

lat om att *under vissa förhållanden* kan användandet av reklamsedlar för närvarande vara straffbart, och han åberopade sålunda, att, om en dylik sedel lämnas och mottages *såsom betalning* och vederbörande alltså får valuta för densamma, så kan han hava gjort sig skyldig till straff antingen för utprängling av falsk penningssedel eller för bedrägeri. Men här är ju ej fråga om sådana fall utan om spridande överhuvud av reklamsedlar. Justitieombudsmannen yttrar härutinnan följande: »Det vore givetvis synnerligen olämpligt och måste anses innebära en kränkning av statens överhöghet, att riksbankens sedeltyper, vilka hägnades av skyddet genom stadgandena i 12 kap. strafflagen, ändock saklöst genom efterbildning skulle kunna användas i det privata förvärvsintréssets tjänst.» Jag vill sedan endast tillägga, att, om en person kommer och vill lämna en reklamsedel såsom betalning men vederbörande icke tager emt den, såsom herr Engberg vägrade att göra gentemot herr Kristensson i Göteborg, så torde den, som gör ett sådant försök, även om han handlat med fullt uppsåt, icke hava gjort sig skyldig till någon brott enligt gällande rätt.

*Ang. lag
innehållande
förbud att
sprida efter-
bildning av
penningssedel.*
(Forts.)

Herr **Hansson** i Stockholm: Herr talman! Jag uppkallades verkligen, när herr Lindman riktade sig i förebrående ordalag mot lagutskottet dels därför att debatten i denna fråga blivit så uttänjd och dels därför att — såsom han uttryckte sig — alltför mycken energi utvecklades för en så liten sak som den förevarande. Jag ber med anledning härav få konstatera, att det icke är från lagutskottets sida, som man inlett debatten och gett den en större och mera omfattande läggning, än den behöfde få. Beträffande saken i och för sig är det alldeles riktigt, att det här gäller en obetydlig lag. Men det är icke en liten sak, om man stiftar en lag på det sättet, att detsamma kan bli ett medel till trakasserier av oförvitliga medborgare. Det är sådant, som man icke bör medverka till. Ett par talare ha i repliker till herr Engberg berört exemplet med tidningsgumman och menat, att det icke kan vara så farligt, då herr Engberg säkerligen är nog gentil att betala gummans böter. Ett sådant resonemang upp- rör mig, ty redan därigenom, att gumman blir åtalad och ställd inför rätta, har hon undergått ett lidande, som ingalunda blir ersatt genom att hon slipper betala böterna.

Själv har jag i denna sak lyssnat med mycket intresse särskilt till dem som som talat emot lagutskottet. Men jag måste säga att de betänkligheter som anförts från utskottets sida icke blivit hävda vare sig av justitieministerns förklaringar eller genom yttranden av anhängarna av lagstiftningen. Här är icke fråga om huruvida man vill bestraffa eller icke bestraffa en handling som i och för sig är klandervärd. Vad kritiken vill uppnå är en sådan formulering av lagen, att den drabbar verkligt straffbara; den avböjer att taga en lag, som för med sig risken att även oförvitliga kunna bli trakasserade. Jag tycker icke att det finnes skäl att forcera saken.

Herr statsrådet säger visserligen det att genom att saken bragts inför riksdagen är det vanskligt att avslå lagen. Det kan icke vara något argument. Herr statsrådet borde då icke ha lagt fram lagförslaget, förrän statsrådet varit tämligen säker på att det skulle bifallas. Någon fara för att man genom ett avslag skulle »öppna slussarna» alldeles på detta område existerar icke. Det finns ju redan, såsom tidigare påpekats, prejudikat på att man kan bli dömd efter nuvarande lag. Herr justitieministern använde detta såsom förklaring till, att det icke förekommit något spridande av reklamsedlar i större utsträckning. Det bör väl dock även ett år framåt kunna utgöra en bom för spridandet, som det varit hittills. Jag kan således icke inse, att man verkligen löper någon risk genom uppskov.

Jag hade icke tänkt att blanda mig in i denna debatt, men då herr Lindman bestraffande uppträder mot första lagutskottet, därför att man energiskt häv-

*Ang. lag
innefattande
förbud att
sprida efter-
biktning av
penningssedel.*

(Forts.)

dat en ståndpunkt, så måste jag säga, att när ledamöterna av första lagutskottet äro liksom många av kammarens ledamöter övertygade om att här gör man en lag, som kan utsätta oförvitliga samhällsmedlemmar för trakasserier, då är det en heder för utskottet att kämpa energiskt för sin ståndpunkt.

Herr **Lindman**: Herr talman! Vi kämpa ju energiskt litet var här i kammaren, när det gäller att förfäktat vår ståndpunkt, och det är sålunda icke något att förebrå lagutskottets medlemmar för att de härvidlag göra på samma sätt, som vi på andra sidan göra. Så att om den saken är det inte någonting att säga.

Men då herr Hansson i Stockholm säger, att det kan inträffa att de icke bli straffade men åtalade och att redan detta är otrevligt, så vill jag svara vad jag nyss sade, att om denna lag antages och finnes och tidningar förbjuda sina annonschefer att taga emot och införa sådana annonser, då kan det icke bli någon som blir åtalad, men även om sådana annonser skulle införas, så ha vi fått upplysning från justitieministern att ifrågavarande personer icke bli åtalade. För tidningsgumman, som bär ut tidningar, kommer således något lidande ej till stånd, och ännu mindre blir hon straffad.

Under detta anförande hade herr andre vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **Hansson** i Stockholm: Herr talman! Jag finner icke exemplet med tidningarna vidare väl valt; det är det område, där man lättast kan tillbakavisa talet om risk för att budet skulle bli bestraffat. Men det gäller här även andra tryckalster än tidningstryck, och faran är faktiskt större, när någon skickas ut med speciellt reklamtryck, att denna människa, ovetande om lagstiftningen och ovetande om lagens bestämmelser, utsättes för trakasserier.

Så vill jag till herr Lindman säga, att en försäkran från justitieministern, att lagen icke kommer att tillämpas efter ordalagen, kan jag icke taga för god. Lagen är skriven, lagen har sina bud och måste tillämpas; justitieministern kan ogilla tillämpningen, men han kan intet göra för att hindra en sådan tillämpning.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr andre vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till Kungl. Maj:ts i ämnet avlättna proposition; och fann herr andre vice talmannen den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Söderberg, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren med avslag å första lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 40, bifaller Kungl. Maj:ts i ämnet avlättna proposition, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren med avslag å utskottets hemställan bifallit Kungl. Maj:ts i ämnet avlättna proposition.

§ 4.

Vid nu skedd föredragning av andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion angående beredande av större möjlighet för skoldistrikt att vid minskning av antalet barn indraga skolor eller skolavdelningar biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan; och skulle, jämlikt § 63 riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 5.

Vidare föredrogs statsutskottets memorial, nr 110, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckta motioner om flyttningsersättning åt sådana till truppförband eller stab i Boden hörande officerare m. fl., som lämna tjänsten på grund av avsked eller överföras på övergångsstat; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

Härefter upptogs till behandling statsutskottets utlåtande, nr 111, i anledning av riksdagens år 1926 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1925—30 juni 1926.

Sedan *punkten 1*, angående flyttningsersättning till personal inom utrikesrepresentationen, föredragits, begärdes ordet av

Herr **Lindman**, som yttrade: Herr talman! Jag har inte någonting att erinra mot det förslag till hemställan som utskottet gjort under förevarande punkt. Men jag kan icke neka mig att be att få yttra några ord med anledning av vad utskottet här har påpekat. Det gäller nämligen den punkt, som kammaren behagar observera, första punkten i statsutskottets nr 111, som rör flyttningsersättning till personal inom utrikesrepresentationen, vilken utskottet förmenar har blivit för stor, varför det ber Kungl. Maj:t undersöka om icke kostnaderna skulle kunna nedbringas.

Jag skall endast i förbigående nämna, att jag har fäst mig något vid att man i ett sådant här officiellt utlåtande som detta uppräknar namnen på de personer som blivit tilldelade flyttningsersättning; det verkar nästan, som om det skulle vara något klander mot dessa personer, något som det emellertid icke kan finnas fog för, ty de ha aldrig uppburit högre flyttningsersättning, än vad de varit berättigade till på grund av den order de fått att flytta från en plats till en annan.

Men egentligen var det icke detta jag ville säga, utan när man nu från statsutskottets sida och sedermera ifrån kammarens kommer att reagera mot dessa höga flyttningsersättningar, så vill jag påpeka att denna riksdagens kammare, den har dock anledning att känna sig till en viss grad medskyldig i detta. Det är inte bara Kungl. Maj:t och utrikesdepartementet som skola klandras, utan kammaren har nog rätt mycket att stå till svars för själv i det här avseendet. Som kammarens ledamöter behagade erinra sig, så debatterade vi här för tre år sedan i kammaren en kungl. proposition, enligt vilken åtskilliga indragningar föreslogos att göras i fråga om vår utrikesrepresentation. Bl. a. föreslogos indragandet av legationssekreterarebefattningen i Peking och framförallt indragandet av beskickningen i Wien. Ja, mina herrar, vad är det nu som hänt på grund av indragningen av beskickningen i Wien och de frågor som

Ang.
flyttnings-
ersättning till
personal inom
utrikesrep-
resentationen.

Ang.
flyttnings-
ersättning till
personal inom
utrikesrepresen-
tationen.
(Forts.)

vi då behandlade? Jo, den dåvarande ministern i Wien sattes i disponibilitet och reste hem till Sverige. Sedermera flyttades han till Spanien. På hans plats i Wien förflyttades ett legationsråd från London. Legationsrådet i London ersattes med ett legationsråd i Peking, och legationsrådet i Peking med en tjänsteman i utrikesdepartementet i Stockholm. Indragandet av beskickningen i Wien och den därmed förenade omändringen därhän, att det icke skulle vara en minister utan endast ett legationsråd, har sålunda genom dessa flyttningsersättningar kostat svenska staten 84,000 kronor, vartill kommer det disponibilitetsarvode som ministern i Wien uppbar under den tid han väntade att få en annan befattning. Det är mycket möjligt att det föranlett ytterligare flyttningsersättning. Ty det kan hända att den som från Stockholm flyttades till Peking kanske ersattes med någon från annan ort, och jag undrar om icke det förekommit flera förflyttningar från beskickningarna i utlandet. Det är således icke sagt att det slutar med 84,000 kronor.

Den åtgärd, mot vilken jag på det livligaste protesterade i kammaren 1924, nämligen om indragandet av beskickningen i Wien, och som medförde — jag kan visserligen inte säga det på rak arm, men jag föreställer mig — en besparing på högst 10,000 kronor om året, har sålunda genom flyttningsersättningar och disponibilitetsarvode säkerligen förorsakat utgifter som gått till 8 à 9 gånger mer än vad själva besparingen uppgick till.

Jag har intet yrkande, herr talman.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Ang. vissa
utredningar
rörande
modeller å
uniformstyger.

Härpå föredrogs *punkten 3*, angående arméförvaltningens intendentsdepartements utredningar rörande vissa modeller å tyger till uniformer och kappor; och yttrade därvid:

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet **Rosén**: I den nu föredragna punkten har statsutskottet gjort ett uttalande, som jag ej kan underlåta att något beröra. Det avser ett enligt utskottets mening obehörigt anlåtande av munderingsanslaget för ett uppdrag, som av arméförvaltningens intendentsdepartement givits åt två sakkunniga.

Enligt tjänstgöringsreglementet för armén § 15 åligger det truppförbandschef att övervaka, att sådana uniformspersedlar, som personal tillhörande vederbörligt truppförband själv anskaffar, äro modellenliga bland annat i avseende å färgen. Dylika persedlar äro ofta såväl sinsemellan som i förhållande till kronans persedlar av vitt skilda färgnyanser. För att truppförbandschef skall kunna fullgöra berörda åliggande erfordras emellertid, att modeller förefinnas icke blott å huvudfärgerna för uniformskläden utan även beträffande färgnyanserna. Genom en år 1923 utfärdad generalorder erhöi arméförvaltningens intendentsdepartement för den skull i uppdrag att utarbeta förslag till dylika modeller. Uppdraget anförtroddes av intendentsdepartementet åt direktör Kant och översten Ryrberg, vilka i första hand förvissade sig om att färgnyanserna växlade å i kronans verkstäder befintlig kommiss och annat uniformskläde. För framställande av normalprov å kommiss slöt intendentsdepartementet i december 1924 kontrakt med en klädesfabrik. Övriga erforderliga normalprov tillverkades — utan kostnad för statsverket — av vissa fabrikanter efter muntlig överenskommelse. I huvudsaklig överensstämmelse med intendentsdepartementets förslag hava nu fastställts modeller, utvisande färgnyanserna å samtliga vid armén förekommande uniformskläden. Dessa modeller skola ligga till grund för framtida tillverkning av såväl kronans uniforms-

kläde som sådant kläde, som arméns personal (officerare, underofficerare och manskap) själv anskaffar hos enskilda firmor.

Frågan om ersättning till de personer, som utrett frågan angående dessa modeller, löstes av intendentsdepartementet på så sätt, att intendentsdepartementet gottgjorde direktören Kant av medel från munderingsanslaget. Beträffande ersättning till översten Ryrberg ingick intendentsdepartementet till Kungl. Maj:t med framställning att 1,000 kronor — d. v. s. ett lägre belopp än det, som tillerkänts Kant — måtte anvisas från samma anslag. Kungl. Maj:t förklarade sig i brev den 23 september 1926 anse, att intendentsdepartementet, innan sakkunniga tillkallades, bort utverka sig Kungl. Maj:ts tillstånd därtill. Statsutskottet delar denna uppfattning. Beträffande ersättningen till Ryrberg medgav Kungl. Maj:t, att ett förslagsbelopp på 1,000 kronor finge till honom utbetalas av anslaget till munderingsutrustning. Härom säger nu statsutskottet, att det icke ansett sig kunna underlåta att såsom sin mening uttala, att detta anslag icke bort härför tagas i anspråk. Såsom skäl härtill angives, att anslaget beräknas efter visst pris för man och tjänstgöringsdag.

Jag måste erkänna, att jag blev något förvånad över detta uttalande av statsutskottet. Från min statsrevisorstid har jag nämligen i minne, att liknande utgifter bestridas av respektive anslag, även om dessa äro s. k. öresanslag, liksom i dessa fall, och att någon anmärkning häremot icke gjordes. Och som herrarna erinra sig ha statsrevisorerna under de senare åren i regel icke beskvlit för att göra för få anmärkningar, ehuru det stundom påstods, att anmärkningarna voro små. — Då jag förhört mig härom hos föredraganden inom försvarsdepartementet, vilken har en mycket lång och rik erfarenhet på detta område, förklarade denne, att statsutskottets nu uttalade uppfattning är för försvarsdepartementet alldeles ny. Ty enligt gammal hävd ha dylika anslag såväl av Kungl. Maj:t som av arméförvaltningen hittills i stor utsträckning tagits i anspråk även för andra närliggande ändamål. En mängd exempel härpå skulle kunna framletas, som visa, att så är förhållandet. Jag skall nämna fyra exempel, som visa hur olika regeringar i detta avseende förfarit.

Den 28 januari 1921 beslöt Kungl. Maj:t, att till den personal, som handhådde ledningen av den vid intendenturkompaniet i Stockholm anordnade tvålfabriken, skulle utgå ersättning av ett underhållsanslag. Föredragande var dåvarande försvarsministern C. G. Hammarskjöld. — Den 15 augusti 1924 beslöt en tillförordnad regering, att ersättning till en förrådsförfattare för ökat arbete i anledning av en större skoleverans till armén skulle utgå från anslaget till munderingsutrustning. Beslutet fattades av excellensen Marks von Würtemberg samt statsråden Ekeberg, Beskow och Wohlin. — Den 19 februari 1926 beslöt Kungl. Maj:t, att till en kapten, som konstruerat en för arméns kokvagnar avsedd stekpannemodell — således även i det fallet fråga om modell — skulle utgå en gratifikation av ett underhållsanslag. Föredragande var försvarsministern P. Albin Hansson. — Den 26 februari 1926 beslöt Kungl. Maj:t, att en fanjunkare, som konstruerat en sågtyp — alltså även i det fallet en modell — härför skulle erhålla en ersättning av 2,100 kronor — eller mer än dubbelt så mycket som översten Ryrberg — av anslaget till munderingsutrustning. Föredragande var försvarsministern P. Albin Hansson.

Det torde för den skull icke kunna förtänkas mig, att jag blev något överraskad av att statsutskottet först nu uttalat en mening, som bryter mot en sedan gammalt tillämpad praxis — en praxis, som jag tycker icke borde ha varit för statsutskottets första avdelning obekant.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Den anmälan, som statsutskottet här tillåtit sig göra, behöfde kanske icke — jag vill dock icke säga det som en förebräelse — föranleda någon lång debatt. Såväl statsrevisorerna som

Ang. vissa utredningar rörande modeller å uniformstyger.
(Forts.)

Ang. vissa
utredningar
rörande
modeller å
unifor.mstyger.
(Forts.)

statsutskottet ha stött sig på de aktstycken, som angivas i utlåtandet, och jag vill fästa uppmärksamheten särskilt på det uttalande, som förekommer på sidan 4 och lyder:

»Enligt den av Kungl. Maj:t den 15 maj 1925 fastställda staten är sistnämnda belopp avsett för bestridande av följande utgifter för truppförbanden, krigsskolan och generalstaben, nämligen

a) kostnader för anskaffning och underhåll av: beklädnadspersedlar — jämväl kökskläder och vaktpälsar — sådana personliga utrednings- och remtygspersedlar — jämväl servisbestick ävensom skyddstält och tälthyddemateriel — samt hästutredningspersedlar, vilka icke erhållit en för artilleriets eller fortifikationens behov särskild avpassad modell, fanor och standar, ävensom de för tillverkningen av nu ifrågavarande persedlar avsedda verktyg och materialier,

b) arbetslöner åt de å lantförsvarets egna verkstäder sysselsatta civila arbetare för av dem utfört arbete å sådana persedlar, som skola anskaffas och underhållas från detta anslag, samt

c) författningsenligt utgående slitningsersättning.»

Det hävdas nu från utskottets sida, att man vill ha klara linjer vid utbetalningarna och att man bör veta, för vilka ändamål det ifrågavarande anslaget skall utgå. Den utbetalning, som revisorerna här göra anmärkning på, betraktas av alla parter såsom avseende sakkunniguppdrag, och dessa kunna icke enligt nämnda bestämmelser hänföras till de angelägenheter och intressen, som skola täckas av munderingsanslaget. Jag vill rikta herr statsrådets och kammarledamöternas uppmärksamhet just på det medgivande, som generallöjtnant Frölich, förutvarande chef för arméförvaltningens intendentsdepartement, i detta sammanhang gör. Han säger nämligen i ett på sidan 6 i utlåtandet återgivet yttrande: »Därest jag förutsett, att här omhandlade uppdrag skulle, utöver tillsynen och kontrollen över modellklädernas tillverkning, taga så stor omfattning, som sedermera visade sig erforderligt, hade jag icke underlåtit att i fråga härom begära Kungl. Maj:ts tillstånd att tillkalla sakkunniga.» Detta påpekande sammanhänger just med den ifrågavarande anmälan; att man utsett sakkunniga självrådigt har nämligen regeringen reagerat emot, och betalning för sakkunniguppdrag bör då icke heller utgå av munderingsanslaget.

Vad statsrevisorerna velat uttala och statsutskottet enhälligt funnit angeläget understryka är sålunda, att man håller skillnaden klar och tydlig, så att dels icke de underordnade, som det här är fråga om, utan vidare utse sakkunniga och därmed sätta regeringen i efterhand och dels vederbörande icke heller på annat sätt använda medel, som skola täcka munderingsintressena, för ändamål, som icke ha med dessa att skaffa. Detta är innebörden av statsutskottets ståndpunkt, och jag misstänker att den icke står i motsättning till den praxis, som riksdagen synes vilja gå in för. Ståndpunkten stödes också av Kungl. Maj:ts eget beslut den 15 maj 1925, och jag tror snarast, att man bör fatta saken så, att statsutskottets erinran skall utgöra en hjälp för regeringen. Statsutskottet har nämligen för sin del icke velat göra annat än att godkänna denna herr statsrådets reaktion mot den företagna åtgärden, och detta lär enligt min mening icke kunna vara annat än fördelaktigt.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet **Rosén**: Herr talman! I fråga om arméförvaltningens åtgärd att tillkalla sakkunniga äro Kungl. Maj:t och statsutskottet överens. Det har ju av Kungl. Maj:t gjorts anmärkning mot den åtgärden. Beträffande spørsmålet, huruvida kostnaden för utredning av frågan angående modeller å beklädnadspersedlar enligt gällande bestämmelser kan utgå från vederbörligt anslag, skulle jag vilja göra gällande, att detta är möjligt åtminstone såvitt angår anskaffning av beklädnadspersedlar. Utred-

ningen om vad slags persedlar man skall anskaffa kan knappast bestridas av kommittéanslaget. Jag skall dock icke tvista med herr Törnkvist på den punkten. Men om statsutskottet nu fått en annan uppfattning därutinnan — vilket synes ha varit händelsen — förefaller det mig, som om det varit ett riktigare sätt att bryta en gammal praxis genom att göra ett uttalande i fråga om munderingsanslaget under fjärde huvudtiteln än att rikta en anmärkning för ett förment fel, som så många föregående försvarsministrar gjort sig skyldiga till.

Ang. vissa utredningar rörande modeller å uniformstyger.
(Forts.)

Herr Törnkvist i Karlskrona: Herr talman! Jag vill, utöver vad jag nyss yttrade, framhålla, att hur man uppfattar denna anmälan, beror så att säga på känsligheten. Jag tror icke, att man inom utskottet haft den uppfattningen, att det här gällde en anmärkning, utan att det fastmera vore fråga om ett understrykande av herr statsrådets egen ståndpunkt beträffande tillkallandet av sakkunniga. Det ena måste betraktas som en konsekvens av det andra.

I frågan om modellerna vet jag icke, om det är någon, vare sig inom riksdagen eller regeringen, som kan knäcka detta spörsmål på rak arm. De, som emellertid vilja ha, formellt sett, klart fastslaget, för vad ändamål penningarna skola användas, torde resonera på följande sätt. Modellen har ingenting med anskaffningen att göra, det är endast en förberedande akt för den senare, precis som en allmän utredning om vilka typer man skall bygga för att tillgodose det ena eller andra behovet. Det gäller endast en förberedande undersökning, som skall vidtagas för att man sedan skall kunna intaga den lämpligaste ståndpunkten. Sakkunniguppdraget har icke med inköpet och anskaffningen att göra i annan mån än att det skall undersöka vilka modeller som skola komma till användning. Detta är tvistefrågan — jag är icke beredd att på förhand angiva, vilket som är rättats härvidlag, utan departementschefen får väl själv fatta ståndpunkt. Men vad som ligger till grund för utskottets ställning är, att de förberedande undersökningarna skola betraktas som sakkunniguppdrag och behandlas därefter.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt lägga punkten till handlingarna.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Punkten 6.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 7—11.

Lades till handlingarna.

Punkterna 12—14.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 15 och 16.

Lades till handlingarna.

Andra kammarens protokoll 1927. Nr 35.

Ang.
förvaltningen
av de
ecklesiastika
löneboställena.

Vid nu skedd föredragning av *punkten 17*, angående förvaltningen av de ecklesiastika löneboställena, lämnades på begäran ordet till

Herr **Forssell**, som yttrade: Herr talman! Under denna punkt refereras ett yttrande av statsrevisorerna, i vilket man fäster uppmärksamheten på vissa brister i den ecklesiastika förmögenhetsförvaltningen, och revisorerna knyta till dessa sina iakttagelser, såsom framgår av citatet, några allmänna reflexioner em att det är angeläget att överhuvud revisionen av de nuvarande tunga och opraktiska förvaltningsbestämmelser, som så länge tillämpats, måtte påskynas. I anledning härav ha kammarkollegium och statskontoret yttrat sig och gått in på samma linje. Dessa ämbetsverk säga, att vid dessa överväganden är det av vikt att undersöka, i vilken mån pastoraten må göras medintresserade i vederbörande boställens förvaltning. Utskottet yttrar, sedan man gjort dessa referat, att Kungl. Maj:t den 22 april i år igångsatt en allmän utredning av hithörande spörsmål.

Vad jag ville komma till och hemställa är, att då nu denna utredning skall igångsättas och åtminstone direktiven för densamma äro uppgjorda — det är mig icke bekant, huruvida de sakkunniga äro utsedda — man icke måtte, under den tid utredningen pågår, pressa de nu gällande regler, som man avser att revidera, till det yttersta därhän, att man till lokala avlöningstillgångar överför vissa förmögenhetsobjekt, som därigenom i realiteten kunna komma att få sin avkastning överflyttad till kyrkofonden. Ty, herr talman, mina herrar, detta innebär ju, att i själva verket församlingarnas intresse för dessa förmögenhetsobjekts lyckosamma förvaltning reduceras, i stället för att uppmuntras, såsom man åsyftar. Jag gör denna hemställan till regeringen med anledning av att två bestämda fall äro kända just från veckorna före det dessa direktiv den 22 april bestämdes i statsrådet, i det att nämligen Kungl. Maj:t till lokala avlöningstillgångar överförde stora fonder i Norrland, nämligen dels i Ovanåker och dels i Berg och Råtan. Sådana åtgärder kunna hava till påföljd, att vederbörande kyrkoråd, som formellt skall förvalta dessa tillgångar, kommer att sakna intresse att bringa upp avkastningen, om förhållandena äro sådana att denna går till kyrkofonden. Nu vet jag, att det finns en del andra fonder, som skulle kunna undergå samma öde, och jag vill med hänsyn därtill uttala den förhoppningen, att, när nu utredningen är igångsatt, man icke skiljer församlingarnas intresse från förvaltningen just i samma tid som man är i färd med att göra en revision av gällande bestämmelser. Jag gör alltså utslutande en hemställan till regeringen och har icke någon anmärkning mot utskottets utlåtande.

Herr *Wallerius* instämde häruti.

Vidare anfördes ej. Punkten lades till handlingarna.

Punkterna 18—20.

Lades till handlingarna.

§ 7.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 112, i anledning av väckta motioner om anslag till nybyggnad för lantmäterikontoren i Kopparbergs län och Jämtlands län m. m.

Kammaren biföll utskottets i detta utlåtande gjorda hemställan.

§ 8.

Härefter förelåg till avgörande statsutskottets utlåtande, nr 113, i anledning av väckt motion om anslag till uppförande av posthusbyggnad i Sandviken.

Ang. posthusbyggnad i Sandviken.

Uti en inom andra kammaren väckt, till statsutskottet hänvisad motion, nr 140, hade herrar *Högström* och *Olsson* i Gävle föreslagit, att riksdagen måtte för uppförande av posthusbyggnad i Sandviken för budgetåret 1927—1928 under utgifter för kapitalökning anvisa ett reservationsanslag av 100,000 kronor, att utgå av länemedel.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte för inköp för postverkets räkning av ett tomtområde om 1,335 kvadratmeter, beläget mellan Hyttgatan och Södra Järngatan i Sandviken, samt för uppförande därå av en posthusbyggnad för budgetåret 1927—1928 under utgifter för kapitalökning anvisa ett reservationsanslag av 108,975 kronor.

Därjämte anmälde utskottet, att utskottet framdeles komme att avgiva utlåtande beträffande sättet för beredande av teckning för ifrågakvarande belopp.

Vid utlåtandet var fogad reservation av herrar *Olsson* i Kullenbergstorp, *Olsson* i Blädinge och *Holmgren*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om avslag å den i ämnet väckta motionen.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr *Olsson* i Kullenbergstorp: Herr talman! I likhet med vad jag förut i kammaren uttalat, vill jag även nu giva uttryck åt den uppfattningen, att dylika ärenden som det nu föreliggande böra passera Kungl. Maj:t, så att icke statsutskottet skrider till verkställighet och bestämmer, hur det bör vara. Jag har förut yttrat mig ingående om anledningen, varför jag icke kan vara med om ett dylikt tillvägagångssätt, och jag vill icke nu upprepa vad jag förut sagt.

För att markera min ställning i detta avseende ber jag, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr *Högström*: Då jag jämte en annan ledamot av denna kammare motionerat i föreliggande ärende, så anser jag mig nödsakad att yttra några ord i anledning bl. a. av vad den senaste ärade talaren yttrat. Den principiella synpunkt han har på denna fråga beträffande det sätt varpå den bort behandlas kan också jag i stort sett dela. Det råder ingen tvekan därom, att den behandling, som herr *Olsson* i Kullenbergstorp anser att frågor av denna art böra undergå, alltjämt är i allmänhet den riktiga. Men det torde å andra sidan inte finnas någon regel så fullkomlig, att inte undantag ifrån en sådan allmän regel i vissa särskilt starkt motiverade fall kunna vara väl befogade.

Vad nu beträffar närmast detta speciella fall, så torde den utredning som av generalpoststyrelsen blivit förebragt vara fullkomligt uttömmande och även fullkomligt vägledande för frågans bedömande. Generalpoststyrelsen har nämligen redan tidigt under föregående år gått i författning om att med hänsyn till det påtagliga behovet av ökat lokalutrymme för postkontoret i Sandviken försöka få till stånd en förbättring i detta avseende. Generalpoststyrelsens utredning resulterar också i det uttalandet, att generalpoststyrelsen anser »att för statsverket alla skäl föreligga att låta för postverkets räkning uppföra en posthusbyggnad i Sandviken». Jag vill icke besvara kammaren med att återge de skäl och de synpunkter som varit för generalpoststyrelsen bestämmande, då denna kommit till det här nu angivna resultatet. Obestridligt framgår emellertid, att behovet under flera år gjort sig starkt kännbart utav ökat utrymme.

Ang. post-
husbyggnad i
Sandviken.
(Forts.)

Av denna utredning framgår vidare, att alla de utvägar, som eventuellt skulle kunna tänkas för att avhjälpa detta behov på lämpligt sätt, blivit av generalpoststyrelsen prövade. Bl. a. har först prövats möjligheten av att företaga en ombyggnad av den nuvarande av Sandvikens järnverk förhyrda lokalen, vilket emellertid visade sig vara omöjligt. Vidare har undersökts en annan utväg, nämligen att i en planerad nybyggnad i samhället förhyra lokaler. Av ekonomiska skäl måste även den utvägen lämnas. Man kom slutligen till det resultatet, att en nybyggnad var det för postverket och sålunda även för staten ändamålsenligaste och även ekonomiskt fördelaktigaste.

Det är också ganska betecknande, om man sedan följer ärendets behandling i statsutskottet, att de av statsutskottets ärade ledamöter, som varit i tillfälle att personligen på platsen taga de lokala förhållandena i närmare betraktande, enstämmt vittna om att fullkomligt olidliga förhållanden äro rådande inom postkontoret därstädes med hänsyn till den kraftiga och synnerligen hastiga utveckling detta samhälle på de senaste åren undergått.

Men utöver dessa skäl skall jag också be att få nämna ytterligare ett som för ett par veckor sedan meddelades mig vid besök på platsen av Sandvikens järnverks aktiebolags disponent. Det förhåller sig nämligen så, att emellan generalpoststyrelsen och bolaget har en preliminär överenskommelse träffats, vilken innebär att bolaget till postverket skall mot ett pris av 6,975 kronor försälja en synnerligen välbelägen tomt för uppförande av ett posthus. Denna överenskommelse är emellertid inte i vidare mån bindande, än att, om icke statsrakterna under tiden intill den 1 augusti i år fattat sitt beslut om posthusets uppförande, så är bolaget icke längre bundet av den träffade överenskommelsen. I händelse därför att frågan skulle falla, vilket jag icke vill förmoda, så skulle bolaget i så fall vara frigjort från den utfästelse bolaget i överenskommelsen i fråga gjort. Även om man inte vill eller behöver förutsätta att bolaget som en vanlig tomtjobbare skulle vid ett senare tillfälle fordra ett högre pris för den nämnda tomt, så måste jag ändå med hänsyn till rådande förhållanden i samhället varna för att gå på ett onödigt dröjsmål i en dylik sak, då jag vet att bolaget självt i mycket stor utsträckning har behov för all möjlig disponibel tomtmark. I det läge vari frågan sålunda ligger skulle i så fall bolaget kunna finna det lämpligt att disponera tomten för det ena eller andra ändamålet, och då torde postverket få se sig om efter en tomt belägen kanske en halv kilometer från järnvägsstationen. Vad detta skulle innebära ur kostnadssynpunkt för postverket, är ju synnerligen lätt att förstå. Postmästaren på platsen har till mig lämnat approximativa uppgifter om att de transportkostnader som skulle uppstå, för den händelse postkontoret skulle förläggas utanför bolagets markområde, skulle belöpa sig till mellan 3 och 4,000 kronor per år.

Det är med hänsyn dels till dessa skäl och dels med kännedom om det stora behov av ökat utrymme för postverket på denna plats som jag, herr talman, ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Holmgren: Herr talman! Jag vill ingalunda bestrida att ett behov här föreligger. Men frågan har varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning, och Kungl. Maj:t har prövat detta behov liksom alla andra ur synpunkten av tillgängliga medel och därvid funnit att detta behov icke var mera trängande, än att det kunde för tillfället avvisas.

Jag tror att Kungl. Maj:t handlat klokt i detta fall, varför jag anser att frågan bör anstå till nästa års riksdag, alldenstund jag icke kan tänka mig att någon skada kommer att uppstå genom ett sådant uppskov.

Jag ber således, herr talman, att få instämma med herr Olsson i Kullenbergstorp.

Herr **Anderson** i Råstock: Då herr Holmgren icke kunde underlåta att begära ordet i denna fråga, så känner jag mig föranlåten att säga några ord också. Och då vill jag beträffande själva principfrågan säga, att jag icke märkt att herr Holmgren och med honom liktänkande dragit sig för att göra vilka attacker som helst för att få nya anslag på fjärde huvudtiteln, fastän framställningarna under densamma varit prövade av Kungl. Maj:t i hela sin utsträckning.

*Ang. post-
husbyggnad i
Sandviken.
(Forts.)*

Här är det dessutom så, som redan motionären erinrat om, att det är ett verkligt trängande behov som det gäller att tillgodose. Och jag är säker om att om Kungl. Maj:t ansett att nödiga medel funnits tillgängliga för ändamålet, så hade nog en framställning kommit fram. Det är i detta fall så, att den nuvarande postlokalen har att betjäna en befolkning på tillhoppa 13,000 personer och jag gratulerar herr Holmgren, om han kan upptäcka en lokal som är så trång och otidsenlig som denna, när det är fråga om att betjäna en så stor befolkning. Alla som sett på förhållandena ha varit överens om att det är nödvändigt att göra något till åstadkommande av en förbättring. Det är sålunda absolut icke tal om något lättsinne härvidlag, utan allt har blivit noggrant övervägt.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Olofsson* i Digernäs och *Olsson* i Gävle.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Vare det mig långt fjärran att vilja påstå, att herrarna lättsinligt gått in på den här saken; det har jag alls icke yttrat. Och mot den ärade talare som uppträtt här i egenskap av motionär vill jag blott framhålla, att jag icke yttrat mig om det större eller mindre behovet av ifrågavarande byggnad för statens räkning. Men jag förmodar att det ändå varit Kungl. Maj:t bekant, vad som angår både behovet och överhuvud allt som berör ifrågavarande ärende. Det lära vi icke komma förbi, huru man än diskuterar saken. Jag är kanske en mycket omodern människa, som tycker att sådana ting verkligen skola komma fram upplagda från Kungl. Maj:t. Herrarna föra här det talet om att man kan ändra något i de förslag, som komma från Kungl. Maj:t. Ja, det är en sak om man så gör, men en annan sak, om man börjar alldeles på bar backe så att säga, utan att det föreligger någon framställning från Kungl. Maj:t.

Jag hoppas att statsutskottets ärade vice ordförande förstår den skillnad som ligger däri, att Kungl. Maj:t tar initiativet eller icke gör det, och även förstår att man icke gärna bör vara med om det senare. Ty jag tror att det blir då en olycklig benägenhet att blint rusa iväg på en viss linje, och jag förstår ej vad det kan ha för fördel för allmänheten, och jag kan ej heller se vilken fördel det kan vara för Kungl. Maj:t såvida det nu till äventyrs icke skulle vara det att Kungl. Maj:t icke riskerar att få avslag på en proposition, när Kungl. Maj:t icke kommit fram med en sådan; men detta kan jag icke finna vara någon verklig fördel för Kungl. Maj:t, utan Kungl. Maj:t får väl utsätta sig för den risken.

Jag tror ändå, att det är alla skäl att i fortsättningen låta Kungl. Maj:t bedöma i vad tempo och i vilken uppslagsända vi skola taga fasta på ärendena. Sedan må herrarna skriva hur skarpt som helst, såsom ni ha skrivit i föregående stycke, och följa er övertygelse. Konsekvensen fordrar att herrarna även här gått den väg som jag tycker är den rätta att gå. Och jag hade verkligen väntat att från Kungl. Maj:t eller från någon av regeringens ledamöter få ett uttalande i principfrågan. Men när så icke skett, så har jag icke ansett mig kunna underlåta att ännu en gång uttala min mening i saken. Men jag för-

Ang. post-
husbyggnad i
Sandviken.
(Forts.)

säkrar, att hädanefter skall jag nöja mig med att bara reservera mig, när man i statsutskottet går på denna linje.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **Anderson** i Råstock: Jag vill bara erinra herr Olsson i Kullenbergs-
torp en gång till om vad jag sade härom kvällen, när vi behandlade en annan
fråga. När herr Olsson motionerar, då går det an att taga det, även om det
icke har passerat Kungl. Maj:t, men när en annan syndare belastar sig med
sådan dödssynd, då duger det icke.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr andre vice tal-
mannen givit propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på
avslag därå, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 9.

Ang.
ersättning i
anledning av
kroppsskada,
ådragen under
militär-
tjänstgöring.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört bankoutskottets utlå-
tande, nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning i
anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, jämte i ämnet
väckta motioner.

Uti en till riksdagen avlåten, den 24 februari 1927 dagtecknad proposition
nr 179, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, hade
Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsråds-
protokollet över försvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels antaga ett vid propositionen fogat förslag till förordning om ersättning
i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring,

dels ock öka ordinarie anslaget till bidrag till ersättning i anledning
av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, nu 252,000 kronor, med
125,000 kronor till 377,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft två i anledning av
nämnda proposition inom riksdagen väckta motioner, nämligen inom första
kammaren nr 228 av herr *Lindhagen* och inom andra kammaren nr 338 av herr
Lindberg.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen måtte

I) med förklarande, att Kungl. Maj:ts i förevarande proposition framlagda
författningsförslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, för
sin del antaga ett i momentet intaget förslag till förordning om ersättning i
anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring;

II) öka ordinarie anslaget till bidrag till ersättning i anledning av kropps-
skada, ådragen under militärtjänstgöring, nu 252,000 kronor, med 125,000 kro-
nor till 377,000 kronor;

B) att förenämnda motion I: 228, i den mån densamma icke kunde anses be-
svrad genom vad utskottet anfört och hemställt, icke måtte till någon riksdag-
ens åtgärd föranleda; samt

C) att förenämnda motion II: 338 ej heller måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet voro fogade:

dels särskilt yttrande av herr *Thore*, som förklarar, att han på i yttrandet angivna skäl inom utskottet uttalat den meningen, att Kungl. Maj:ts förvarande proposition i sitt nuvarande skick bort av utskottet avstyrkas;

dels ock här nedan omförmälda reservationer i fråga om 1, 8 och 20 §§ i det av utskottet framlagda författningsförslaget.

*Any.
ersättning i
anledning av
kroppsskada,
i ådragen under
militär-
tjänstgöring.*
(Forts.)

Sedan herr andre vice talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr **Borggren**, som yttrade: Herr andre vice talman! I avseende å föredragningen av bankoutskottets utlåtande nr 52 anhåller jag att få hemställa, att detsamma må företagas till avgörande punktvis och punkten A) 1) på det sätt, att först föredrages det av utskottet framlagda författningsförslaget, där så erfordras paragrafvis, med promulgationsstadgande och rubrik sist, varefter utskottets hemställan föredrages;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet;

att författningstext ej må behöva uppläsa i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres;

att för den händelsen författningsförslaget komme att i en eller annan del återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i avseende å de delar, som blivit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som kunna föränledas av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar; samt

att utskottet lämnas bemyndigande att i avseende å nummerbeteckning av paragrafer och moment vidtagna sådana ändringar, som påkallades av kamrarnas beslut.

Denna hemställan bifölls.

Punkten A).

Mom. I).

Det av utskottet framlagda författningsförslaget.

För 1 § hade utskottet föreslagit denna lydelse:

1 §.

Varder värnpliktig eller vid försvarsväsendet fast anställd, som i denna förordning avses, under militärtjänstgöring i fredstid skadad till följd av olycksfall eller ådrager sig person, som nu nämnts, annorledes under dylik tjänstgöring sjukdom, utgives av allmänna medel ersättning enligt nedan stadgade grunder.

Drabbas någon, som därtill beordrad eller med behörigt tillstånd frivilligt deltagar i militärtjänstgöring i fredstid, av skada eller sjukdom, som ovan omförmäls, äger Kungl. Maj:t, där förhållandena anses böra därtill föränleda, besluta om ersättning till vederbörande i huvudsaklig överensstämmelse med angivna grunder.

Beträffande denna paragraf hade herrar *Bäcklund*, *Höglund*, *Molander* och *Thore* uti avgiven reservation yrkat, att andra stycket måtte ur författningsförslaget uteslutas.

Efter föredragning av paragrafen anförde:

Herr **Bäcklund**: Herr andre vice talman! Jag har tillsammans med herrar Höglund, Molander och Thore avgivit en reservation beträffande 1 § andra

Ang.
ersättning i
anledning av
kroppsskada,
ådragen under
militär-
tjänstgöring.
(Forts.)

stycket. I detta stycke föreslås enligt utskottets förslag, som är något avvikande från Kungl. Maj:t's, att om någon, som därtill beordrad eller med behörigt tillstånd frivilligt deltagar i militärtjänstgöring i fredstid, drabbas av skada eller sjukdom, som i första stycket omförmäles, äger Kungl. Maj:t besluta om ersättning till honom i huvudsaklig överensstämmelse med angivna grunder. Jag och mina medreservanter ha icke ansett, att denna del av paragrafen bör medtagas och detta av den anledningen, att det är ganska svårt att avgöra vad som är frivilligt härvidlag och i synnerhet vad av detta frivilliga deltagande, som är nödvändigt för arméns eller marinens organisation. Riksförsäkringsanstalten har icke heller medtagit denna bestämmelse utan skriver härom i sitt i utskottsutlåtandet refererade yttrande: »Erfarenheten hade visat, att nya organisationer esomoftast bildats i syfte att i fred och vid krigstillfälle i ett eller annat avseende biträda de militära myndigheterna. Det kunde också inträffa, att befintliga organisationer av en eller annan anledning upphörde med sin verksamhet. Att uppdraga en gräns mellan de olika kategorier frivilliga, som borde komma i åtnjutande av förslaget's ersättningsförmåner, och dem, som borde ställas utanför, hade visat sig erbjuda avsevärda svårigheter. Härtill komme, att under de senare åren ett allt större antal kvinnor frivilligt biträdde i den militära sjukvården, förplägnaden m. m. Att medtaga även dessa som ersättningsberättigade syntes emellertid kunna föranleda betänkligheter och skulle också medföra den olägenheten, att därigenom ytterligare specialbestämmelser av rätt invecklad beskaffenhet skulle vara erforderliga. Riksförsäkringsanstalten hölle därför före, att kategorien frivilliga deltagare i militärtjänstgöring helt borde utelämnas i förslaget. I de säkerligen rätt sällsynta fall, där billighet fordrade, att ersättning borde utgå, kunde ersättningsfrågan underställas statsmakternas prövning.»

Andra myndigheter, som yttrat sig, ha i stället påyrkat, att de frivilliga borde komma med i denna förordning om ersättning för kroppsskada ådragen under militärtjänstgöring, och Kungl. Maj:t har ju också föreslagit detta i sin proposition.

För min del anser jag inte, att man bör taga med de frivilliga så där generellt, som här är föreslaget, ty det är nog i själva verket ganska svårt att säga, huruvida det varit för organisationen nödvändigt eller ej att dessa frivilliga varit med. Jag har inom utskottet yrkat på en särskild formulering av andra stycket och föreslagit, att frivilliga, som därtill beordrats och alltså kunnat anses behövliga för ifrågavarande övningar, skulle bli berättigade till ersättning, men detta mitt förslag har ju icke vunnit tillräckligt beaktande i utskottet. Jag har därför icke ansett, att jag ville gå fram med en särskild reservation, utan jag har då förenat mig i avslagsyrkandet. I detta avslagsyrkande inlägger jag då den meningen, att om någon frivillig varit med i viss övning och skadats eller blivit sjuk samt det varit sådana omständigheter förknippade härmed att det varit skäl för att ersättning lämnades, då borde statsmakterna behandla dessa på sätt riksförsäkringsanstalten ansett. Kungl. Maj:t finge alltså gå in till riksdagen med proposition och begära ersättning i sådana särskilda fall. Här har man i stället gjort på det sättet, att Kungl. Maj:t ensam avgör, huruvida ersättning skall utgå till sådana frivilliga. Jag anser, att detta på sätt och vis är en oförmilig anordning. Kungl. Maj:t borde enligt mitt förmenande åtminstone icke fått annan befogenhet än att bestämma, huruvida denna förordning vore tillämplig eller ej på den skadade eller sjuke frivilliga, och på så sätt hade frågan om ersättningsbeloppens storlek kommit under riksförsäkringsanstalten och försäkringsrådets prövning. Enligt detta förslag är det Kungl. Maj:t, som är den ensamt avgörande, och det finnes alltså inte mer än en enda instans.

Jag tror, herr andre vice talman, att alla skäl tala för att man icke bör bi-

falla andra stycket i 1 § utan utesluta detta, och jag ber därför att med åberopande av den motivering jag anført få yrka att första stycket i 1 § antages, men att andra stycket uteslutes.

*Ang.
ersättning i
anledning av
kroppsskada,
ådragen under
militär-
tjänstgöring.
(Forts.)*

Herr Carlsson i Stockholm: Herr talman, mina herrar! Jag ber att få uttala min tillfredsställelse över att denna fråga nu föreligger till behandling. Det ligger bakom detta ärende en lång utredningshistoria, ty redan 1918 förelåg ett förslag, som avsåg ny förordning på detta område.

Jag ville nu, herr talman, göra en erinran på denna punkt beträffande dem, som frivilligt deltaga i militärtjänstgöring i fredstid. Min uppfattning är den, att det vållar svårigheter att medtaga dessa frivilliga i författningen. Jag grundar detta därpå, att dessa frivilliga, åtminstone flertalet av dem, i stort sett icke lära undergå läkarundersökning, innan de deltaga i militärtjänstgöringen, och det skulle sålunda kunna medföra en del konsekvenser och svårigheter. I fråga om de olycksfall, som dessa frivilliga kunna råka ut för, skulle jag vilja förmena det, att den nu gällande olycksfallslagen medtager dessa personer, såvida de ha åtminstone någon ersättning antingen kontant eller in natura. I de flesta fallen antar jag, att de ha någon ersättning in natura och under sådana förhållanden skulle således i vad det gäller ersättningen för skada till följd av olycksfall saken vara klar. När det åter gäller sjukdom, så blir det naturligtvis ett annat förhållande, och mig förefaller det, att denna princip att medtaga frivilliga på sätt som i förordningen föreslås kan medföra rätt så vittgående konsekvenser.

Den föregående talaren, herr Bäcklund, har i huvudsak anført de skäl, som gjort, att även jag anslutit mig till reservanternas ståndpunkt och jag ber således, herr talman, att få förena mig i den vid utskottet fogade reservation, som avgivits av herr Bäcklund m. fl.

Herr Borggren: Herr andre vice talman! Utskottet har vid behandlingen av andra stycket i denna paragraf sökt få den däri intagna bestämmelsen tydligare än den var i Kungl. Maj:ts förslag. Det gäller ju här, såsom förut nämnts, ersättning åt frivilliga, som deltaga i militärtjänstgöring. Går man till sid. 9 i utskottets motivering, så finner man att där tydligt och klart säges ifrån, att egentligen endast sådana personer kunna få ersättning, som beordrats att tjänstgöra vid tillfället i fråga. Med att vederbörande beordrats, menar man väl i första hand att de skola vara inkallade av någon myndighet eller att Kungl. Maj:t skall ha inkallat dem. Jag tror också det kan vara bra, om andra stycket i denna paragraf kommer att stå kvar. Ty det finnes kanske sådana tillfällen, då man behöver inkalla personer, vilka vid ett eller annat tidigare tillfälle deltagit i militärtjänstgöringen. Man får därför utgå ifrån att såsom andra stycket i 1 § är avfattat och med den formulering, som utskottet givit detsamma, inga misshälligheter skola uppstå. Jag ber därför att få yrka bifall till paragrafen, sådan den föreligger i utskottets förslag.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet **Rosén:** Herr andre vice talman! Med den formulering, som utskottet givit förevarande paragraf, har en förbättring ägt rum på denna mycket omdiskuterade punkt.

Utskottet säger, »att ersättningsrätten bör begränsas till sådana frivilliga, vilkas deltagande i militärtjänstgöring framstår såsom särskilt önskvärt ur försvarsväsendets synpunkt och sålunda är att anse såsom ett statens intresse.» Såvitt jag vet skulle väl denna bestämmelse huvudsakligen komma att avse medlemmar i de frivilliga automobil- och motorbåtskårerna. Då jag varit med under fälttjänstövningar de sista två åren och sett medlemmar i den frivilliga

Ang.
ersättning i
anledning av
kroppsskada,
ådragen under
militär-
tjänstgöring.
(Forts.)

automobilkåren i tjänstgöring, vill jag säga att de utfört ett mycket förtjänstfullt arbete och alltid stått till vederbörandes förfogande natt såväl som dag.

Nu säges det här, att i sådana fall skulle olycksfallslagen kunna tillämpas för den händelse de frivilliga åtnjuta någon ersättning. Ja, men det är icke så säkert, då det gäller en frivillig kår, och jag tror för min del icke, att dessa kårmedlemmar ha någon ersättning.

Herr Bäcklund vill ju inte vägra ersättning till sådana frivilliga, varom här är fråga, men förmenar liksom riksförsäkringsanstalten, att i sådana fall skall riksdagen avgöra saken. Jag tycker, att riksdagen har rätt många sådana här pensions- och understödsfrågor att syssla med ändå och undrar om det är någon större vinst att öka antalet med de ersättningsfrågor, som här skulle kunna ifrågakomma. Jag tror, att erfarenheten visat, att riksdagen i allmänhet är mycket välvilligare än Kungl. Maj:t, när det gäller frågor av denna art. Om Kungl. Maj:t icke vill lägga fram en pensionsfråga så är det ofta en riksdagsman, som tager upp den, och i många fall bevilja kamrarna dessa pensioner. Någon besparing tror jag icke det blir genom en sådan anordning, som herr Bäcklund finner ändamålsenlig. Jag tror däremot, att kamraren gör klokt i att antaga paragrafen med den avfattning, som utskottet givit densamma.

Herr Bäcklund: Herr talman! Herr Borggren hänvisade till sid. 9; och det kunde han gott göra, men jag tror icke, att han kan göra det med någon särskild styrka för utskottets förslag. Det framgår där med vilken tveksamhet utskottet tagit på denna fråga. Vi försökte genom anlitande av den föredragande att få alla möjliga definitioner på begreppet frivilliga; men det visade sig ganska svårt att få fram detta. Vi blevo icke i utskottet fullt på det klara med, vad frivilliga i detta fall ville säga. Nu är det ju på det sättet, att man kunde gått med på förslaget, om Kungl. Maj:t eller någon annan högre myndighet bestämt, vilka frivilliga som skulle deltaga, ty då hade det varit klart på förhand, huruvida de varit för militärorganisationens övningar nödvändiga. Att de då skulle hava fallit under denna föreslagna förordning, hade jag ju icke haft något emot; men när det skall provas i efterhand blir det mera vanskligt. Jag tror i likhet med vad herr statsrådet sade, att det är en hel del, som deltaga med motorbåtar och på annat sätt, som kunna vara nyttiga för organisationen och dess övningar, men det finnes nog en annan del, som av ren nöjeslystnad ge sig ut vid alla möjliga tillfällen, då det är fråga om övningar både till sjöss och lands, och som gärna vilja vara med men icke kunna betecknas som nödvändiga för organisationen. Det vore nog lika bra, att denna del av paragrafen uteslötes och att, där det verkligen finnes skäl för ersättning — det bleve naturligtvis icke i alla fall — finge Kungl. Maj:t tillfälle att höra vederbörande myndigheter, ärendet bleve noga genomarbetat och det bleve fullt klarlagt, innan en sådan ersättningsfråga komme in till riksdagen. Annars skapar man här ett tillstånd, om vilket man icke vet, hur långt det kommer att sträcka sig. Jag för min del tycker, att i dessa undantagsfall borde riksdagen vara med och hava ett avgörande ord: huruvida frivillig, som ådragit sig kroppsskada, bör erhålla ersättning efter denna förordnings bestämmelser.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på godkännande av förevarande paragraf enligt utskottets förslag, dels ock på bifall till det av herr Bäcklund under överläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr andre vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Bäcklund begärde

emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren godkänner 1 § i bankoutskottets förevarande, i dess utlåtande nr 52 upptagna författningsförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Bäcklund under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning medelst tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren godkänt paragrafen enligt utskottets förslag.

Sedan 2 § härfpå föredragits, yttrade

Herr **Borggren**: Herr talman! Jag vill säga, att det är icke utan att man — såsom herr Carlsson i Stockholm yttrade för en stund sedan — får vara glad över, att lagförslaget överhuvud kommit fram, samt också hoppas, att riksdagen kommer att antaga detsamma. Men då jag har varit med om att behandla denna sak i utskottet, har det varit vissa önskemål, som kommit fram, och ett sådant gäller 2 § mom. 2, som lyder: »Militärtjänstgöring anses hava varit för handen endast under tid, då den skadade för fullgörande av värnplikt eller tjänsteplikt nödgats uppehålla sig å viss ort eller i föreskriven ordning varit stadd på marsch eller annan färd eller då den skadade i annat fall än nyss nämnts varit stadd på färd till eller från militärtjänstgöringen samt färden föränletts av och stått i omedelbart samband med tjänstgöringen.» Nu är det nämligen så med denna lag och denna paragraf, att därav följer, att om det är en värnpliktig, som ligger förlagd i en stad eller en lägerplats och han t. ex. begär permission och han vistas utom samhället eller lägerplatsen samt han icke är stadd i tjänsteärende av sådan beskaffenhet, att det räknas till tjänsten, och han råkar ut för en olycka, då äger han icke rätt till ersättning på grund av densamma. Man kan säga, att det är ganska hårt, att en värnpliktig, då han ligger i tjänstgöring, strängt taget, men får permission och vistas utom lägerplatsen samt om någonting vid ett sådant tillfälle inträffar, icke skall få någon gottgörelse för detta. Antag, att den värnpliktige under den tid, då han ligger inne, begär permission och reser till sin hemort. Om han då skulle råka ut för en olycka, är han icke heller berättigad till ersättning för densamma.

Nu är visserligen denna paragraf likalydande med den paragraf, som finnes i olycksfallsförsäkringslagen, i vad det gäller olycksfall i arbete; men jag vill uttala den förhoppningen, att, då försäkringsrådet kommer att tolka denna paragraf, det kommer att göra det lika mildt som det gjort vid några tillfällen, då det gällt olycksfall, som inträffat under vissa färder från och till arbetsplatsen.

Det är bara dessa synpunkter, som jag för min del ville få tillfälle att framhålla; men då man icke kan komma längre än vad olycksfallsförsäkringslagen stadgar, eftersom den nu ifrågavarande lagen är huvudsakligen byggd på olycksfallsförsäkringslagen, har jag endast velat uttala dessa synpunkter.

Herr talman, jag har intet annat yrkande än bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Paragrafen godkändes.

*Ang.
ersättning i
anledning av
kroppsskada,
ådragen under
militär-
tjänstgöring.
(Forts.)*

Ang.
ersättning i
anledning av
kroppsskada,
ådragen under
militär-
tjänstgöring.
(Forts.)

3—5 §§; rubriken till 1 kap.; 6 och 7 §§.

Godkändes.

8 §.

Utskottet hade föreslagit, att paragrafen skulle erhålla följande lydelse:

8 §.

Den årliga arbetsförtjänst, som i 6 och 7 §§ omförmäles, antages utgöra vid tiden för olycksfallet:

a) ettusen niohundraåttio kronor

för värnpliktig, som, efter avslutande av honom enligt värnpliktslagen åliggande första tjänstgöring och repetitionsövningar eller motsvarande tjänstgöring, deltagit i tjänstgöring eller övning, som enligt värnpliktslagen åligger honom eller som eljest i laga ordning blivit honom ålagd,

för värnpliktig, som avses i § 27 mom. 1 D värnpliktslagen och som fullgör i nämnda lagrum angiven fackutbildning eller facktjänstgöring, samt

för värnpliktig, som fullgör tjänstgöring, varom i § 27 mom. 1 B värnpliktslagen sägs, såsom furir vid armén eller flygvapnet eller i motsvarande tjänsteställning vid marinen;

b) ettusen sexhundraåtta kronor

för värnpliktig, som icke avses härovan under a).

För fast anställd beräknas ifrågavarande arbetsförtjänst efter de grunder, som stadgas i 9 § i lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

Herrar *Carl E. Svensson, Östergren, Borggren, Bäcklund, Höglund* och *Molander* hade uti en beträffande denna paragraf avgiven reservation, med tillstyrkande av bifall till ovanberörda motion II: 338, i vad den avsåge avfattningen av förevarande paragraf, hemställt, att åt paragrafen måtte givas denna avfattning:

8 §.

Den årliga arbetsförtjänst, som i 6 och 7 §§ omförmäles, antages utgöra vid tiden för olycksfallet:

a) tvåtusen fyrahundra kronor

för värnpliktig, som, efter avslutande av honom enligt värnpliktslagen åliggande första tjänstgöring och repetitionsövningar eller motsvarande tjänstgöring, deltagit i tjänstgöring eller övning, som enligt värnpliktslagen åligger honom eller som eljest i laga ordning blivit honom ålagd,

för värnpliktig, som avses i § 27 mom. 1 D värnpliktslagen och som fullgör i nämnda lagrum angiven fackutbildning eller facktjänstgöring, samt

för värnpliktig, som fullgör tjänstgöring, varom i § 27 mom. 1 B värnpliktslagen sägs, såsom furir vid armén eller flygvapnet eller i motsvarande tjänsteställning vid marinen;

b) ettusen åttahundra kronor

för värnpliktig, som icke avses härovan under a).

För fast anställd beräknas ifrågavarande arbetsförtjänst efter de grunder, som stadgas i 9 § i lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

Paragrafen föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Bäcklund**: Herr talman! Denna paragraf gäller ju de belopp, varmed man skall räkna, när det är fråga om både sjukersättning och olycksfalls-

ersättning samt likaså, när det är fråga om invaliditetsersättning eller livräntor till de efterlevande. Det är ju klart, att det har en mycket stor betydelse, vilka framkonstruerade belopp det blir, som räknas för den värnpliktiges arbetsförtjänst. Man kan ju icke i likhet med olycksfallsförsäkringslagen lägga den reella inkomsten till grund för den värnpliktiges ersättning; utan man måste framkonstruera en viss arbetsförtjänst att läggas till grund, när denna lag skall tillämpas. Kungl. Maj:t har ju avsevärt — det ger jag mitt erkännande åt — höjt dessa belopp i förhållande till dem, som förut funnos i 1909 års förordning, som gäller denna sak. Sedan 1909 års förordning först antogs har det skett rätt kraftiga förhöjningar i fråga om dessa belopp; men trots detta hava de befunnits otillräckliga, och riksdagen har skrivit till Kungl. Maj:t i frågan, att det borde bliva nya bestämmelser och bättre ersättningar för kroppsskada under militärtjänstgöring. Dessa äro enligt den föreslagna paragrafen delade i två grupper. Det är först den grupp, som utgöres av dem, som få både en längre tjänstgöring och fackutbildning under tiden. De få enligt Kungl. Maj:ts och utskottets förslag en arbetsförtjänst att räkna med till ett belopp av 1,980 kronor. Den andra gruppen, den stora gruppen, som egentligen är av större ekonomisk betydelse, när det gäller utgifterna för statsverket, består av de värnpliktige i allmänhet både under den egentliga värnpliktstiden och under repetitionsövningarna. För dem har Kungl. Maj:t och utskottet räknat med en arbetsförtjänst på 1,620 kronor. Vi hava i reservationen hemställt, att dessa av Kungl. Maj:t föreslagna belopp skola höjas, det å 1,980 kronor, som föreslagits för den lilla gruppen eller dem, som skola fackutbildas, till 2,400 kronor, och det å 1,620 kronor för den stora gruppen eller, kan man säga, de vanliga värnpliktige, till 1,800 kronor. Det gör, att dagsersättningen, som, då kroppsskada skett och vederbörande icke åtnjuter sjukhusvård å förläggningsorten, skulle utgå i form av sjukersättning enligt Kungl. Maj:ts förslag för den fackutbildade gruppen med 3 kronor 50 öre och för de vanliga värnpliktige med 3 kronor, enligt reservanternas förslag i stället skulle bliva för den lilla gruppen, de fackutbildade, 4 kronor 50 öre, samt för den stora gruppen 3 kronor 50 öre om dagen. Vid mistad arbetsförmåga, d. v. s. hel invaliditet, skulle ersättning utgå enligt reservationen med högst 1,600 kronor och lägst, till den stora gruppen, med 1,200 kronor. Kungl. Maj:t och utskottet hava i stället uti sina förslag föreslagit för den fackutbildade gruppen 1,320 kronor och för den andra gruppen 1,080 kronor. För änka efter värnpliktig skall ersättning utgå efter denna förordning med, enligt Kungl. Maj:ts förslag, 490 kronor för den högsta gruppen, den fackutbildade, och 405 kronor för annan värnpliktigs änka. Enligt reservationen skulle det bli högst 600 kronor i den fackutbildade klassen och lägst 450 kronor. Det inverkar ju också på den ersättning, som utgår till efterlämnade barn och även i vissa fall till föräldrar m. fl. Den av oss föreslagna höjningen av dessa belopp till 2,400 kronor och 1,800 kronor är alltså grundläggande i fråga om olycksfalls- och sjukersättning, invaliditetsersättning och ersättning till efterlevande. Det beror alltså nu på var riksdagen vill stanna i detta fall. Jag tror, att det vore riktigast att följa reservationen, för vilken starka skäl tala. Vid inträffad sjukdom eller olycksfall blir det en dagsersättning av 4 kronor 50 öre i den högre gruppen och 3 kronor 50 öre i den lägre gruppen, och det kan ju inte sägas vara några alltför stora belopp. Jag erkänner — och det gjorde jag ju redan i början av mitt anförande — att redan Kungl. Maj:ts förslag innebär en avsevärd förhöjning i jämförelse med vad som tidigare utgått. Men riksdagen har ju varit av den uppfattningen, att 1909 års lag även med de vidtagna förbättringarna ger alldeles för litet. När vi nu skola antaga en ny förordning, tror jag det vore riktigast att sätta beloppen så pass högt, att vi åtminstone under de närmaste åren slippa få några motioner i denna fråga.

*Ang.
ersättning i
anledning av
kroppsskada,
ädragen under
militär-
tjänstgöring.
(Forts.)*

Ang.
ersättning i
anledning av
kroppsskada,
ådragen under
militär-
tjänstgöring.

Jag hemställer därför, herr talman, om bifall till reservationen vad beträffar 8 §.

Häruti instämde herrar *Eriksson* i Grängesberg, *Höglund*, *Fjellman*, *Klöö* och *Borggren* samt fru *Thüring*.

Herr Lindberg: Herr talman! Då jag är motionär i denna fråga, ber jag att få utveckla några synpunkter utöver dem, som framförts av den föregående ärade talaren, till vars yrkande jag ansluter mig.

I den motion, som jag väckt, har jag föreslagit, att arbetsförtjänsten för de värnpliktiga och andra, varom här är fråga, skulle bestämmas till respektive 2,400 och 1,800 kronor. Mot dessa belopp anför nu utskottet, att man icke kunnat vara med om dem, därför att man anser, att de av Kungl. Maj:t beräknade beloppen måste anses vara väl avvägda. Vidare framhåller utskottet, att ett bifall till motionen skulle medföra ej obetydliga kostnadsökningar för det allmänna. Jag ber att här få nämna, att dessa belopp, 2,400 och 1,800 kronor, icke äro av mig på något sätt godtyckligt fixerade, utan ansluta sig till en reservation, som inom riks försäkringsanstalten anförts mot denna anstalts utlåtande av sekreteraren Nils Källström, d. v. s. den ledamot i riks försäkringsanstalten, som har hand om ärenden av det slag varom här är fråga, således av en person, som måste anses besitta i eminent grad sakkunskap på detta område. Han anser för sin del, att dessa, av mig nu föreslagna, ersättningsbelopp måste betraktas såsom fullt skäligena.

Vad nu den av utskottet anförda synpunkten om kostnadsökningen beträffar, synes det mig, att denna icke heller bör förefalla avskräckande för riksdagen. För det närmaste budgetåret skulle ett bifall till motionen, d. v. s. till reservationen, komma att medföra en utgiftsökning av 7,000 kronor. Under det därnäst följande budgetåret skulle utgiftsökningen stiga till 35,000 kronor, och slutligen i jämviktsläge skulle den uppgå till 118,000 kronor. När man nu tar hänsyn till, att den sammanlagda kostnaden rör sig om ett belopp, som närmar sig 2.5 miljoner kronor, kan ju denna kostnadsökning icke anses vara så synnerligen hög och avskräckande.

För att kammarken bättre skall förstå skäligheten i reservanternas förslag, skall jag be att få anföra att när man inom riks försäkringsanstalten kom att räkna med en arbetsförtjänst för massan av värnpliktiga av 1,500 kronor, vilken siffra sedan av Kungl. Maj:t höjdes till 1,620 kronor, så lät man därvid bestämma sig av att lantarbetarna i vårt land hade relativt låga löner. Såvitt jag kan förstå, är det egentligen dessa lantarbetarnas låga löner som blivit grundläggande för riks försäkringsanstaltens förslag. Det högsta ersättningsbelopp, som skulle kunna utgå till en skadad värnpliktig enligt Kungl. Maj:ts förslag, skulle vid full invaliditet eller fullständig arbetsoförmåga uppgå till 1,080 kronor, d. v. s. $\frac{2}{3}$ av den beräknade arbetsförtjänsten 1,620 kronor. Tittar man litet närmare på lönestatistiken för 1924, så befinns det emellertid, att en på stat anställd jordbruksarbetares inkomst då utgjorde i genomsnitt 1,371 kronor, d. v. s. nära 300 kronor mera än den ersättning, som skulle kunna utgå till en skadad värnpliktig enligt Kungl. Maj:ts förslag. Nu är det emellertid att märka, att den s. k. lantarbetarkategorien endast utgör en mindre del av de värnpliktiga. Även om till denna kategori räknas alla värnpliktiga från den jordbruksidkande befolkningen, uppgår deras antal till endast 44 procent. 56 procent av de värnpliktiga utgöras av industriarbetare, affärsanställda, förvaltningspersonal o. s. v. För industriarbetarna, som utgöra 32 procent av hela antalet värnpliktiga, var medellönen 1924 2,592 kronor, och för de affärsanställda var medellönen samma år 4,681 kronor. År 1925, för vilket år siffror finnas för förvaltningspersonalen, var medellönen för denna 4,671 kronor. Det

måste ju betraktas såsom en orimlighet att, när det gäller att fixera en beräknad arbetsförtjänst, fastställa en siffra i anslutning till vad den lägst avlönade gruppen har i arbetsförtjänst. Jag ber vidare att få påpeka, att sedan riks försäkringsanstalten framlade sitt förslag om en beräknad arbetsförtjänst för den stora gruppen värnpliktiga av 1,500 kronor, har man här i riksdagen höjt det maximibelopp, varpå ersättning skall räknas enligt den allmänna olycksfallsförsäkringslagen, från 2,400 kronor till 3,000 kronor, d. v. s. med 25 procent. Detta skedde genom ett beslut vid fjolårets riksdag. Om man höjer riks försäkringsanstaltens siffra, 1,500 kronor, med 25 procent i konsekvens med fjolårets riksdagsbeslut, så skulle således det belopp, på vilket man borde räkna ersättningen till de värnpliktiga, uppgå till 1,875 kronor, d. v. s. 75 kronor mera än reservanterna föreslå och 225 kronor mera än Kungl. Maj:t föreslår.

Jag vill till detta lägga ännu en synpunkt. Man bör vid diskussionen i denna fråga icke alldeles bortse från att ersättningen till en skadad värnpliktig bör vara av den storlek, att den skadade därpå kan erhålla en nödortftig försörjning. Och ingen vågar väl påstå, att 1,200 kronor, d. v. s. den högsta ersättning som skulle utgå enligt reservationen, kan anses vara ett för högt belopp. Det är ju här fråga om personer, som inte bara skola ha mat och logi och kläder utan dessutom — det inträffar ju i åtskilliga fall — måste ha omvårdnad av främmande människor, därför att de äro oförmögna att klara sig på egen hand.

Jag vill till sist säga, att det förefaller mig, att det skulle vara lyckligt, om riksdagen bifölle reservationen, varigenom man, såsom den föregående talaren anmärkte, skulle undvika att kanske redan nästa år här få motioner med krav på höjning av ifrågavarande belopp.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Carlsson** i Stockholm: Herr talman! Då jag deltagit i denna frågas behandling remissvägen, skall jag be att få säga några ord.

Det är klart, att det inte är lätt att fastställa en genomsnittslön, som är tillfredsställande och rättvis, då det rör sig om så skilda grupper av arbetare inom industri och jordbruk. För min del har jag gått ut ifrån, att inkomsten i civil tjänst bör vara normgivande för ersättningen på detta område. Ty det är ju så, att den värnpliktige kommer från sin civila anställning och tjänstgör under värnpliktstiden för att, sedan denna gått till ända, i de flesta fall gå tillbaka till sin tidigare anställning i det civila livet eller till någon ny tjänst av liknande slag. Därför bör, som sagt, enligt min uppfattning den arbetsförtjänst, han hade i sin civila anställning, vara grundläggande för ersättningen på detta område. Vid frågans tidigare behandling har jag tänkt mig, att man lämpligen kunde såsom en undre gräns, en minimigräns taga en beräknad genomsnittslön för ifrågavarande grupper. Och sedan skulle man i de fall, då arbetsförtjänsten översteg denna gräns, taga hänsyn härtill vid bestämmande av ersättningsbeloppets storlek. Detta hade enligt min mening varit den rättvisaste lösningen av frågan. Det kan visserligen erinras, att det härigenom blir mera arbete vid bestämmandet av ersättningen. Det är sant. Men det gäller ju här bara några hundra man, och det är ju litet i jämförelse med antalet av dem, som falla under olycksfallsförsäkringslagen.

Nu har denna linje inte vunnit någon anslutning, och jag finner det sålunda, herr talman, icke möjligt att nu göra något yrkande i denna riktning. I valet mellan de två förslag, som här föreligga, nämligen utskottets förslag och det förslag, som innefattas i den av herr C. E. Svensson m. fl. avgivna reservationen, är det självklart, att jag ansluter mig till det senare.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

*Ang.
ersättning i
anledning av
kroppsskada,
ådragen under
militär-
tjänstgöring.
(Forts.)*

Ang.
ersättning i
anledning av
kroppsskada,
ådragen under
militär-
tjänstgöring.

(Forts.)

Herr **Svensson** i Betingetorp: Herr talman! Inom utskottet har rått den mening, att Kungl. Maj:ts förslag är så lagt, att det gott kunde antagas av riksdagen. Nu har ju här från såväl reservanternas sida som av motionären redogjorts för de summor, som skulle utgå enligt riks försäkringsanstaltens beräkningar ävensom enligt Kungl. Maj:ts och utskottets förslag samt enligt reservationen. Därom är alltså ingenting vidare att tillägga. Och jag ber att för min del få inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Wallerius**: Herr talman! Efter någon befattning med ersättningsfrågor av detta slag och efter den kännedom, som jag har vunnit om det föreliggande ärendet, skall jag be att få instämma i yrkandet om bifall till den av herr C. E. Svensson m. fl. avgivna reservationen. De skäl, som tala för de högre beloppen, som i denna reservation äro föreslagna, äro ju så påtagliga, att de inte behöva från min sida ytterligare utläggas. Dessa personer, som i en sådan verksamhet blivit lidande, kanske skadade i grund för all framtid, de böra få en verkligt effektiv ersättning. Om man häremot anför några statsfinansiella invändningar, så tror jag, att sådana invändningar, i betraktande av de starka skälen för de högre beloppen, icke kunna tillmätas någon avgörande betydelse. Jag vill tillägga, att jag fått en uppgift från Finland, som kanske förut är bekant för utskottets ledamöter. Enligt den ifrågavarande finska författningen är det högsta ersättningsbeloppet 30,000 mark, vilket skulle motsvara ungefär 2,700 svenska kronor, fastän sistnämnda belopp på finskt område får ännu mera värde än det låter.

Jag ber att med dessa ord få tillstyrka bifall till reservationen.

Med herr Wallerius förenade sig herrar *Lindskog*, *Alströmer*, *Johansson* i Väby och *Gustafson* i Kasenberg.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet **Rosén**: Herr talman! Riksförsäkringsanstalten har föreslagit, att arbetsförtjänsten för de båda ifrågavarande grupperna skulle antagas utgöra 1,800 kronor och 1,500 kronor. Alltså en skillnad på 300 kronor grupperna emellan. Dessa belopp ansågos väl låga, varför de i propositionen höjts till 1,980 kronor och 1,620 kronor, d. v. s. med en skillnad av 360 kronor. Detta har tillstyrkts av utskottet. Reservanterna hava höjt dessa siffror till 2,400 och 1,800, eller en skillnad av 600 kronor. Reservanterna ha sålunda höjt det av riks försäkringsanstalten föreslagna högre beloppet med 600 och det lägre med 300. Detta betyder, att det högre beloppet höjes med $21\frac{1}{2}\%$ och det lägre med allenast 11 %. Jag har svårt att förstå den väsentliga förskjutningen i proportionen mellan de båda beräknade belopp, som av reservanterna föreslagits. Den har i varje fall icke motiverats vare sig i reservationen eller av dem, som nu här tala för densamma. Genom den betydliga höjningen för den fåtaliga högre gruppen och den obetydliga höjningen för den talrika lägre gruppen, har det totala ersättningsbelopp, som beräknats utgå, kunnat stanna vid 118,000 kronor om året utöver den kostnad, som i propositionen beräknats. Emellertid är det väl troligt, att en så pass stor skillnad som 600 kronor mellan dessa båda grupper icke kan bibehållas länge. Då torde det ligga närmast till hands, att en höjning av det lägre beloppet kommer att ifrågasättas i någon motion. Men det var ju motiöner på detta område herr Bäcklund ville undvika. Och jag kan inte se annat än att det måste anses föreligga starka skäl för en sådan höjning. Utgiftsökningen blir emellertid då högst betydlig.

Av propositionen framgår, att år 1925 beräknades medellönen för jordbruksarbetare till 1,200 kronor. Vid olycksfall med full invaliditet får således en jordbruksarbetare i allmänhet 900 kronor om året, men om en jordbruksarbe-

tare under fullgörande av värnplikt råkar ut för en olycka, får han enligt propositionen 1,080 kronor och enligt reservanternas förslag 1,200 kronor, allt under förutsättning att han tillhör den lägre gruppen.

Jag vill fästa uppmärksamheten på, att ett bifall till det kungl. förslaget innebär en avgjord förbättring för de värnpliktiga. Nu gällande bestämmelser ha visat sig i flera avseenden otillfredsställande. Emellertid anser jag, att det vore förståndigast av kammaren att nu stanna vid de av Kungl. Maj:t föreslagna beloppen, som i varje fall äro inbördes så avvägda, att man inte kan tala om orättvisa mot den ene eller den andre.

Jag tillåter mig att säga ett ord i anledning av herr Wallerius yttrande. Han nämnde något om den avsevärda ersättning, som i sådana fall, som det här är fråga om, utgår i Finland. För någon tid sedan såg jag den finska lagen på detta område, men jag har icke siffrorna i minnet och gjorde tyvärr ingen anteckning. För några dagar sedan hade jag emellertid anledning att göra några anteckningar om de avlöningar, som för närvarande utgå inom försvarsväsendet i Finland. Och dessa äro mycket blygsamma i jämförelse med avlöningarna hos oss. Man kan egentligen icke jämföra beloppen. En sergeant i högsta löneklassen — man har i Finland tre slags sergeanter — har 16,800 mark. Jag tror, att det gör omkring 1,500 kronor. En menig hos oss beräknas ha 1,400 kronor. En finsk sergeant står sålunda i ungefär samma ställning som en svensk menig.

Herr **Holmström** i Gävle: Herr talman! Jag anhåller att få instämman med de talare, som yrkat bifall till reservationen. Jag skall härtill be att få anföras, att jag ser denna fråga även från en annan synpunkt, nämligen från försvarets. Det måste naturligtvis bli så, att hos en man, som på grund av i militär tjänstgöring ådragen sjukdom eller ådraget olycksfall blir oförmögen till förvärvsarbete och inte blir fullt skadeslös genom statens hjälp, det måste alstras en ganska stark bitterhet mot staten. Men denna riktar sig nog främst mot försvaret. Det blir inte bara hos honom, den enskilda individen, härskannde en sådan bitterhet, utan även bland hans anhöriga och en stor del av hans omgivning. Det är ur den synpunkten, som jag, med fullt instämmande i vad som anförts från övriga talares sida till förmån för reservationen, ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Bäcklund**: Herr talman! Med anledning av herr statsrådets yttrande om olikheten i de av oss föreslagna beloppen till de två grupperna, så vill jag säga, att det är så, att vi i utskottet nog varit inne på att ordna den saken, men att man ju måste hålla sig inom ramen för de siffror, som ligga till grund för olycksfallslagen, och se, att de passa i fråga om dagsersättningar o. s. v. Det har gjort, att vi icke kunnat konstruera upp våra belopp på det sätt, som kanske varit önskvärdt och i varje fall sett bättre ut.

Det förhåller sig så, att utskottets ordförande hade ett medlingsförslag i utskottet, som nog bättre skulle ha tilltalat herr statsrådet. Vi erhöilo från riks-försäkringsanstalten utredning rörande den kostnadsökning, som skulle föranledas av bifall till de motionsvis och inom utskottet framställda förslag till ändring av Kungl. Maj:ts förslag. Denna utredning är vidfogad utskottets utlåtande. Längst ner på sidan 33 finna vi de beräknade kostnaderna enligt motionen II: 338 — herr Lindbergs motion, vartill vi reservanter anslutit oss — för budgetåret 1927—1928 utgöra 1,242,000 kronor. Det inom utskottet framställda förslaget, medlingslinjen, ett förslag som skulle ligga bättre till, enligt den mening, som herr statsrådet gjorde gällande, skulle för samma budgetår också betinga en kostnad av 1,242,000 kronor, alltså precis lika mycket.

Ang.
ersättning i
anledning av
kroppsskada,
ådragen under
militär-
tjänstgöring.
(Forts.)

*Ang.
ersättning i
anledning av
kroppsskada,
ådragen under
militär-
tjänstgöring.*

(Forta.)

Vid jämviktsläget skulle efter den linje, vi följt i reservationen, kostnaden utgöra 2,388,000 kronor och enligt kompromissförslaget 2,383,000 kronor, en skillnad av 5,000 kronor alltså. Vi funno, att det icke var anledning att vidhålla kompromissyrkandet, utan vi höllo oss till motionen. Vi ansågo oss icke hava någon anledning att för skillnaden på 5,000 kronor i jämviktsläget gå ifrån motionen. Dessa siffror har riksförsäkringsanstalten givit oss, och jag tycker, att vi stå på den säkra sidan. Jag har vad 8 § beträffar intet att taga tillbaka av mitt yrkande. Jag tror, att det skall hälsas med tillfredsställelse, om riksdagen skulle antaga reservationen och om vi kunna ge vederbörande en någorlunda ordentlig ersättning, när dylik enligt denna förordning medgives. Även om vi nu skulle höja på de av herr statsrådet föreslagna beloppen, så tror jag inte, att han skall se det eller bör se det som någon sorts prick från riksdagens sida.

För att slippa begära ordet en gång till vid denna paragraf, skall jag, medan jag har ordet, passa på att säga några ord till herr statsrådet. De fast anställda inom försvaret falla icke i större utsträckning under denna förordning. De äro visserligen berättigade till sjukersättning, men när det gäller olycksfallsersättning, falla de under olycksfallslagen. Därvid få de icke räkna med någon uppkonstruerad arbetsförtjänst såsom de värnpliktiga få göra, utan de få hålla sig till de löneförmåner, som de åtnjuta i armén eller marinen. Däruti ingå ju naturaersättningar, vilka icke äro upptagna så synnerligen högt. Det gör, att en hel del av dessa personer få mycket låga ersättningar, såväl när det gäller olycksfallsersättning som när det gäller sjukersättning. De skulle bli bättre ställda, ifall de i likhet med de värnpliktiga icke fölle under olycksfallslagen utan komme under denna förordning. En menig får räkna med högst 1,291 och lägst 933 kronor. Jag förstår mycket väl, att man här kan svara: Ja, men de äro i sin anställning, de äro icke såsom de värnpliktiga tvångsuttagna, och därför är det alldeles riktigt, att de skola sortera under olycksfallslagen. Jag medger, att resonemanget är i viss mån riktigt, men vore det ändå inte skäl i att, när det gäller dessa små belopp, man skulle för de lägsta grupperna av de fast anställda, med hänsyn till den utgående naturaersättningen, möjligtvis kunna tänka sig uppkonstruerandet av några arbetsförtjänstssiffror, så att inte skillnaden bleve så stor mellan de värnpliktiga och de fast anställda. Jag har intet förslag, och jag har inte heller försökt göra något i samband med detta, då det ju faller utanför propositionen. Jag skulle dock vilja rekommendera herr statsrådet att intressera sig för vad jag nu pekar på. Det gäller därvid i många fall även furirerna, som ju i många fall äro gifta. Det vore önskligt, att frågan om ersättning till deras efterlämnade kunde ordnas på bättre sätt än vad nu är fallet.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Molander: Herr talman! Jag begärde ordet, när herr statsrådet förklarade, att han ansåg, att det kungl. förslaget i vad gällde avvägningen av dessa ersättningar var rättvist, eller att det gjorde rättvisa mot alla. Jag ser herr statsrådet ruskar på huvudet. Om nu inte herr statsrådet sade, att ersättningarna voro rättvisa, så sade han i varje fall någonting om rättvisa, att de skulle vara väl avvägda och innebära en förbättring mot förut utgående ersättningar. Det är klart, att förslaget innebär en förbättring mot vad tidigare varit gällande, men att det skulle vara rättvist eller väl avvägt, det vill jag bestrida. Jag befinner mig bland reservanterna, men jag måste säga, att inte heller reservanternas förslag är rättvist.

Låt oss taga ett exempel. Av två pojkar, som äro kvalificerade arbetare och vardera hava en årsinkomst av 2,400 kronor, blir den ene vid 20 års ålder efter mönstring uttagen till militärtjänstgöring, men den andre frikallad. Den fri-

kallade fortsätter sitt arbete i fabriken, men den andre inkallas till militär-tjänstgöring. Båda skada sig samtidigt och bli invalider. Den som fick stanna i fabriken får 1,600 kronor i livränta, medan den andre, som varit ute och tjänat fosterlandet, skall enligt Kungl. Maj:ts förslag få 1,080 kronor. Att det är någon rättvisa eller innebär någon full erkänsla från fosterlandet till en, som under fullgörande av »fosterländsk medborgarplikt» blivit invalid, det kan åtminstone jag inte begripa. Nu är det en massa myndigheter, som yttrat sig i frågan. Jag minns särskilt, att flygstyrelsen har ansett, att det i sådana fall icke borde få vara så, att den skadade skulle få mindre än vad han hade haft rättighet att få, därest han skadat sig i sitt arbete. Det uttalandet innebär en rättvisa jämfört med dem, som hava civil anställning. Nu är det ju klart, att en del kanske få mera än vad de skulle få, om de skadade sig i arbetet, man skulle så att säga vara för rättvis mot dem. Jag ifrågasätter i varje fall, om det kan anses vara för mycket för en man att leva på 1,200 kronor, därest han blir invalid. Det torde alltså inte kunna sägas, att det härvidlag skipas för mycket rättvisa.

Jag tillhör reservanterna och menar, att man kan inte begära mer för närvarande. Därför har jag anslutit mig till det förslag, som innebäres i herr Lindbergs motion. Jag måste emellertid säga, att jag dock icke är fullt belåten med detta förslag. Det innebär i varje fall orättvisa mot en hel del människor.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet **Rosén**: I anledning av herr Molanders yttrande ber jag att få säga, att vi kunna taga ett annat exempel i stället för de två industriarbetarna med en inkomst av 2,400 kronor. Vi kunna taga två jordbruksarbetare, som båda ha i inkomst den medellön, som gällde 1925, d. v. s. 1,200 kronor. Den ena av dem uttages till värnplikts-tjänstgöring, den andre frikallas och stannar hemma. Båda skadas samtidigt. Den som frikallas och stannat hemma, får en ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen av 900 kronor, men den som uttagits till värnpliktstjänstgöring, får enligt reservanternas förslag 1,200 kronor. Denne blir alltså premierad.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr andre vice talmannen framställde propositioner dels på godkännande av paragrafen i dess av utskottet föreslagna lydelse, dels ock på bifall till den av herr Carl E. Svensson m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Lindberg, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren godkänner 8 § i bankoutskottets förevarande, i dess utlåtande nr 52 upptagna författningsförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Carl E. Svensson m. fl. av-givna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för nej-propositionen, vadan kammaren bifallit den av herr Carl E. Svensson m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen.

*Ang.
ersättning i
anledning av
kroppsskada,
ådragen under
militär-
tjänstgöring.
(Forts.)*

Ang.
ersättning i
anledning av
kroppsskada,
ådragen under
militär-
tjänstgöring.
(Forts.)

9—18 §§; rubriken till 2 kap.; 19 §.

Godkändes.

20 § skulle enligt utskottets förslag lyda sålunda:

20 §.

Med avseende å tillämpningen av bestämmelserna i 6 § skall, med iakttagande av vad nämnda bestämmelser i övrigt innehålla, i fall varom i detta kapitel är fråga, följande lända till efterrättelse.

Ersättning enligt 6 § 1) tillkommer den sjuke vid övergående (akut) sjukdom, så länge sjukdomen varar och arbetsförmågan till följd därav är nedsatt med minst en fjärdedel, samt vid annan (kronisk) sjukdom, så länge arbetsförmågan till följd av sjukdomen är nedsatt med minst en fjärdedel och genom vård av den sjuke förbättring i hans tillstånd är att förvänta. Vid sjukdom, som senast angivits, utgår sådan ersättning dock icke under längre tid än sammanlagt ett år, räknat från den tidpunkt, då rätten därtill inträtt, för så vitt icke den sjuke vårdas å sjukvårdsanstalt eller erhåller annan däremot svarande vård och antagas kan, att genom dylik vård arbetsförmågan skall kunna återvinnas eller väsentligt höjas.

Livränta enligt 6 § 2) utgår, därest, sedan den sjukes rätt till sådan ersättning, som i 6 § 1) omförmäles, upphört, sjukdomen medfört under längre eller kortare tid bestående förlust av arbetsförmågan eller nedsättning av densamma med minst en tiondel. Dylik livränta må icke utbytas mot ett kapital för en gång.

I fråga om denna paragraf hade reservation avgivits av herrar *Bäcklund*, *Höglund* och *Molander*, vilka med tillstyrkande av bifall till motionen I: 228, i vad den avsåge förevarande paragraf, hemställt, att sista punkten i andra stycket av paragrafen måtte uteslutas och paragrafen alltså erhålla följande lydelse:

20 §.

Med avseende å tillämpningen av bestämmelserna i 6 § skall, med iakttagande av vad nämnda bestämmelser i övrigt innehålla, i fall, varom i detta kapitel är fråga, följande lända till efterrättelse.

Ersättning enligt 6 § 1) tillkommer den sjuke vid övergående (akut) sjukdom, så länge sjukdomen varar och arbetsförmågan till följd därav är nedsatt med minst en fjärdedel, samt vid annan (kronisk) sjukdom, så länge arbetsförmågan till följd av sjukdomen är nedsatt med minst en fjärdedel och genom vård av den sjuke förbättring i hans tillstånd är att förvänta.

Livränta enligt 6 § 2) utgår, därest, sedan den sjukes rätt till sådan ersättning, som i 6 § 1) omförmäles, upphört, sjukdomen medfört under längre eller kortare tid bestående förlust av arbetsförmågan eller nedsättning av densamma med minst en tiondel. Dylik livränta må icke utbytas mot ett kapital för en gång.

Paragrafen föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **Bäcklund**: Herr talman! Vid denna paragraf har jag jämte ett par andra utskottsledamöter avgivit en reservation till utskottets utlåtande.

Det är så, att sjukdagsersättning skall utgå enligt denna paragraf, så länge sjukdomen varar. Enahanda förmåner skola utgå vid kronisk sjukdom, så länge arbetsförmågan är nedsatt med minst $\frac{1}{4}$, dock icke, enligt Kungl. Maj:ts och utskottets förslag, under längre tid än sammanlagt ett år, för såvitt icke den sjuke vårdas å sjukvårdsanstalt eller erhåller annan däremot svarande vård

och antagas kan, att genom dylik vård arbetsförmågan skall kunna återvinnas eller väsentligt höjas. Alltså, under högst ett år får i sådana fall sjukersättning utgå, och sedan skall det bli invaliditetsersättning, därest icke den sjuke vårdas å sjukvårdsanstalt. Jag har för min del ansett, att detta icke kan vara riktigt. Det kan inträffa, att en person blivit t. ex. lungsjuk och att han behöver undergå en längre tids behandling, utan att han därför behöver ligga på ett sjukhus. Han kan t. ex. resa och ta kvävgasbehandling. Men enligt Kungl. Maj:ts och utskottets förslag skulle han då endast få invaliditetsersättning, när han varit sjuk ett år. Jag anser, att någon invaliditetsersättning icke skall tilldelas någon, förrän det blivit konstaterat, att han icke kan bli frisk och att en viss invaliditetsgrad blir bestående. Då först bör invaliditetsersättning utgå. Om kammarens ärade ledamöter skulle vilja taga fram bankoutskottets utlåtande nr 54, som ligger på ledamöternas bord och strax skall behandlas, så finna vi där en motion av herr Lindskog, vilken gäller en ingenjör, som under tjänst vid flottan fått lungtuberkulos och blivit fördärvad. Han har fått ersättning enligt 1909 års förordning, och vi finna i utlåtandet nr 54, sidan 7, en tabell. Om ledamöterna vilja följa med där, så kanske ni skola på ett lätt sätt komma in i frågan. Där synes det, att under hans sjukdomstid fick han sig först tillerkänd sjukersättning med 2 kronor 25 öre om dagen. När tiden gått ut blev honom tillerkänd 100 procent invaliditetsersättning för viss tid. Sedan återgick man igen till dagsersättning med 2 kronor 25 öre, och därefter kommer åter invaliditetsersättning med 100 procent, vilken blev senare nedsatt till 75 procent. Det varade ganska länge. Så till sist får han igen 100 procent enligt invaliditetsgraden. Mannen är icke frisk; han undergår läkarbehandling och förgasar sina lungor. Man kan icke säga, huruvida mannen blir fullt återställd eller icke. Då vore det riktigare, att dagsersättning utginge, tills det blivit konstaterat, att han antingen har möjligheter att bli frisk eller att invaliditet förefinnes för hans fortsatta liv. I så fall skulle invaliditetsersättning utgå. Jag har ju i detta fall också stöd från reservanter i riks försäkringsanstalten, som varit inne på precis samma linje som jag. Det finnes också en motion i första kammaren, där ett likadant yrkande framställes. Det hela innebär alltså ett strykande av viss del av 20 §. Det kan, som jag sade, icke vara riktigt att tillerkänna en person invaliditetsersättning till olika belopp, beroende på hur sjukdomen artar sig. Dessutom har jag talat med den tjänsteman, som har med detta att göra i riks försäkringsanstalten. Han är mycket ledsn, om detta förslag, sådant det föreligger från utskottet, skulle antagas, därför att det orsakar så oändligt mycket arbete att bestämma invaliditetsgraden för dem. Det är icke egentligen någon kostnadsfråga. Men det förorsakar ett avsevärt arbete för dem, som skola handhava tillämpningen, om utskottets linje följes. När man kan spara detta och därtill giva en sjukersättning, som ger något litet mer än vad invaliditetsersättningen ger åt den sjuke, tills det blir konstaterat, huruvida han har möjlighet att bli frisk eller han blir invalid för livet, då tycker jag, att det är riktigt att gå den väg, som jag och mina medreservanter yrkat på vid 20 §.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till reservationen vid 20 §.

Herr Höglund instämde häruti.

Herr **Borggren**: Herr talman! Då jag deltagit i utskottets behandling av denna paragraf och tillhörde majoriteten också inom detsamma, skall jag be att få säga några ord. Jag skall icke bli lång.

Jag får för min del säga, att man ju också kan hålla före, att de skadade få sjukhjälp för samma sjukdom, som de anmält sig för, och under en tid av ett år. Men sedan finnes i paragrafen det tillägget, att om den sjuke vårdas

Ang.
ersättning i
anledning av
kroppsskada,
ädragen under
militär-
tjänstgöring.
(Forts.)

Ang.
ersättning i
anledning av
kroppsskada,
ådragen under
militär-
tjänstgöring.
(Forts.)

på sjukvårdsanstalt, utgår även ersättning därför. Jag undrar för min del, om icke detta kan vara en viss säkerhet för att den sjuke verkligen erhåller den vård, han bör erhålla, och jag undrar, om icke denna paragraf har ganska stort sammanhang med den paragraf, som finnes i den allmänna pensionsförsäkringslagen, då enligt denna sjukhjälp utgår. Därvid utgår sjukhjälp ju också, om det kan visas, att vederbörande behöver vårdas på sjukvårdsanstalt för att kanske återvinna hälsa och krafter.

Det är ungefär samma sak, som här föreslagits. Nu drager herr Bäcklund fram ett fall, nämligen det, som omtalas i bankoutskottets utlåtande nr 54, som kommer strax efter på föredragningslistan, och anser, att om denna paragraf varit tillämplig härvidlag, så skulle det icke blivit bättre för den sjuke. Men jag undrar, även vad det gäller bankoutskottets utlåtande eller den motion, som är väckt av herr Lindskog, om icke denne sjuke bör vårdas å sjukvårdsanstalt.

Det säges visserligen i motionen, att han betalat så och så mycket, och att han har undergått viss behandling, men det beror ju på att han sökt sig till privat anstalt. Hade han sökt sig till statens eller landstingets anstalter, hade det blivit betydligt billigare.

Som frågan nu ligger till, ber jag att få yrka bifall till den kungl. propositionen, det är detsamma som utskottets förslag.

Herr Bäcklund: Herr talman! Det är icke såsom herr Borggren säger, att den sjuke, som det här var fråga om i bankoutskottets utlåtande nr 54, ligger på anstalt. Han behöver förgasa sina lungor, och det får han bekosta läkarevård för. Han reser nämligen till en läkare och gör detta utan att behöva ligga på anstalt. Då anser jag, att det vore riktigt att till en sådan person utbetala sjukersättningen, tills det konstaterats, huruvida han är invalid för livet eller icke.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr andre vice talmannen propositioner dels på godkännande av förevarande paragraf i den av utskottet föreslagna lydelsen, dels ock på bifall till den beträffande paragrafen av herr Bäcklund m. fl. avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Bäcklund begärde emellertid votering, i anledning varav efter gifven varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren godkänner 20 § i bankoutskottets förevarande, i dess utlåtande nr 52 upptagna författningsförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den beträffande denna paragraf av herr Bäcklund m. fl. avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren godkänt förevarande paragraf enligt utskottets förslag.

Aterstående delar av författningsförslaget.

Godkändes.

Utskottets hemställan i mom. I) förklarades vara besvarad genom kammarens beslut i fråga om författningsförslaget.

Mom. II).

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna B) och C).

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang.
ersättning i
anledning av
kroppsskada,
ådragen under
militär-
tjänstgöring.
(Forts.)*

§ 10.

Slutligen föredrogos vart efter annat bankoutskottets utlåtanden:

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under elfte huvudtiteln gjorda framställning angående förhöjning av ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring;

nr 54, i anledning av väckt motion om årligt understöd åt ingenjören Rudolf Isoz; och

nr 55, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning angående uppförande av bostadshus vid Tumba bruk.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 11.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 212, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa byggnadsarbeten för arméns truppförband; och

nr 213, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och staden Ystad.

§ 12.

Till bordläggning anmälades:

statsutskottets utlåtanden:

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående reglering av reservpersonalens avlönings- och pensionsförmåner m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av kostnaderna för elektrifiering av viss gatubelysning i Karlskrona;

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till uppförande m. m. samt driften av hem för kroniskt sjuka jämte i ämnet väckta motioner;

nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förslag till avtal mellan staten och Malmö stad rörande stadens övertagande av hela sin sjuksjukvård;

nr 132, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning om anvisande av anslag till fattigvård och barnavård i allmänhet;

nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till fattigvård och barnavård för lappar;

nr 134, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för kapitalökning å fonden för bibanor i vissa delar av riket;

nr 135, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för postverkets räkning av fastigheten nr 12 och 13 i kvarteret Blåmannen i Stockholm; och

nr 136, i anledning av väckta motioner om anslag till fortsatt elektrifiering av Norrbottens kustland;

bevillningsutskottets betänkande, nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående förbud mot utförsel från riket av vissa äldre kulturföremål;

andra lagutskottets utlåtande, nr 33, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 6 § i lagen om försäkring för olycksfall i arbete; samt

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare ersättning till M. Nylén för ett av staten övertaget kaffeparti jämte i ämnet väckta motioner;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående statens avdikningsanslag;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny lantmäteri-taxa;

nr 73, i anledning av vissa av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden;

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1927—1928 för viss personal inom den civila statsförvaltningen i vad rör nionde huvudtiteln;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 215, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar, punkterna 8 och 27;

nr 76, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om statsinköp av bulvanhemman; och

nr 77, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om förslag till grunder för tillgodogörande av kronans jakträtt.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Johansson</i> i Brånalt	under 5 dagar fr. o. m. den 23 maj,
› <i>Törnkvist</i> i Karlskrona	› den 25 maj,
› <i>Alströmer</i>	under 3 dagar fr. o. m. den 22 maj,
› <i>Olsson</i> i Blädinge	› 3 › › › 23 › och
› <i>Winkler</i>	› 4 › › › 22 › .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 11.53 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Tisdagen den 24 maj.

Kl. 3.30 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollen för den 17 och den 18 innevarande maj.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna skrivelse:

Till Riksdagens andra kammare.

Då härvarande läkare förklarar mig i behov av ytterligare vård och vila, och då jag sålunda synes förhindrad återtaga talmansbefattningen vid innevarande riksdag, får jag, med tack för vänskapligt och gott samarbete under den gångna tiden, härmed avsäga mig talmansbefattningen för denna riksdag.

Ulricehamn den 21 maj 1927.

Herm. Lindqvist.

Kammaren godkände den av herr talmannen gjorda avsägelsen.

Härefter yttrade herr **förste vice talmannen**: Det budskap, som vi nu fått emottaga, väcker djup förstämning bland kammarens ledamöter. Det skänker oss den förvisningen, att vi tyvärr icke få återse vår avhållne talman under den nu pågående riksdagen. Säkerligen äro vi alla eniga om att vid detta tillfälle, då avsägelsen inkommit, till vår avgångne talman uttala vår djupt kända tacksamhet för det urbana sätt, den oväld, den skicklighet och den plikttröhet, varmed han lett våra förhandlingar under den tid av riksdagen, då han icke av sjukdom varit därtill förhindrad. Vi äro säkerligen också eniga om att uttala den förhoppningen, att den vila, som han nu sökt, skall återställa hans hälsa fullt ut, och att vi till en kommande riksdag skola finna honom åter i vår krets.

Detta yttrande åhördes av kammarens ledamöter stående.

Herr förste vice talmannen gav härpå ordet till herr **andre vice talmannen**, som yttrade: Herr förste vice talman! Med anledning av den nyss upplästa skrivelsen och kammarens beslut att godkänna avsägelsen tillåter jag mig föreslå, att kammaren ville företaga val av talman efter herr Lindqvist vid plenum i morgon.

Denna hemställan bifölls.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 252, angående bidrag till återupprättande av viss industriell verksamhet i Nederkalix socken.

Andra kammarens protokoll 1927. Nr 35.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes bevillningsutskottets betänkande, nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker.

§ 5.

Justerades ett protokollsutdrag.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Persson* i Trången under 3 dagar från och med denna dag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.45 e. m.

In fidem
Per Cronvall.